

MJESTO NA KOJEM ĆEMO PROVESTI NOĆ

ROMAN SIMIĆ

SADRŽAJ

Poslijepodne	1
 PRIČE S KRAJA SVIJETA	 5
Dame	6
Ljetno kino	30
Lovac na slova	36
Cheese	41
Bacanje sjene	44
Mačke	47
Na izlasku iz Yope	53
Chat	60
Harvey?	63
Čvorci	66
Ljubav	79
U dvorištu	81
Belle i Beau, jednom	85
Mjesto na kojem ćemo provesti noć	89
Trava	103
Posao oko ponedjeljka	106

O autoru	121
Impresum	122

POSLIJEPODNE

Kad je ušao u kuću, Fen je imao točno 70 godina, 19 sati i nekoliko minuta. Izuo je cipele, obuo stare papuče i odšepao do naslonjača.

Maureen se pojavi na kuhinjskim vratima.

- Sretan rođendan.

- Mhm - odvrati Fen.

Maureen nestane u kuhinji. Tiho je pjevušila i Fen pomisli na nekakav mjuzikl što su ga zajedno gledali u mladosti. Bio je preumoran da bi udario petama.

- Maureen! - zazva je ne okrećući glavu.

- Da? - na trenutak se čulo samo pucketanje ulja na štednjaku.

- Sve sam obavio.

- Dadadada... Fino... Pržim nam krumpiriće - zadnje su joj riječi zamutile sitne detonacije krumpira na ulju. - To voliš?

Fen je buljio u svoje papuče sa škotskim uzorkom.

Kroz jednu mu je virio mali prst.

Imam velike male prste, pomisli.

Maureen je stajala na kuhinjskim vratima.

- Opet gledaš male prste - nasmije se.

Imala je bijele zube. Još uvijek. I bijelu kosu. I pregaču. Fen pomisli kako je još uvijek lijepa.

- Ne gledaj me tako, starče - nasmije se još jednom Maureen i pobježe u kuhinju.

Fen ostade sam sa svojim prstima.

Ujak Harry je imao još veće, pomisli. Sjećao se fotografije s nekoga obiteljskog slavlja na

kojoj su bili Harry i on, kao mladić. Na slici su stajali ozbiljno, utegnuti u uske kapute i kravate koje su ih žuljale. Nakon bljeska, okruženi rodbinom, pokazivali su velike male prste. Ujak Harry je pobijedio.

- Slikali smo krive stvari - pomisli Fen i nasmije se. Iz džepa na prsluku izvadi srebrnu uru.

- Hoćeš li još dugo? - povika prema kuhinji.

Maureen ga nije čula.

Fen se zagleda u sobu. Činila mu se nekako mliječnom, kao da se umekšava. Drvo ormara postajalo je svjetlije, stolovi obliji. Izgledalo je da sve gubi rubove i zaokružuje se.

Ustade iz naslonjača i polako se približi kuhinji.

Maureen je stajala uz štednjak. Kada je bila zamišljena, smeđe su joj oči dobivale boju oraha. U rukama je držala zdjelicu prženih krumpira. Pričekao je trenutak.

- To si ti, Veliki F - reče ona kad joj je stavio ruke preko očiju - prepoznajem te po prstenu.

Fen osjeti neobičnu ljubav za tu ženu koju je neobično ljubio već četrdeset godina. Poljubi je u kosu.

- Jednog ću ga dana skinuti.

Ona ga pogleda tobože uvrijeđeno.

- To će biti dan kada ću te napustiti, Fene Morgane.

Mogao ju je zamisliti kako govori iste riječi u dugoj cvjetnoj haljini na proplanku na koji je subotom dolazio da je ljubi bježeći iz očeve radionice.

- Volim te, starče, ali ako se ne maknemo odavde, bojim se da ćeš jesti hladan krumpir.

Fen je ispusti, a ona mu, ponovo ga zagrlivši, utisnu zvučan poljubac.

- Uvijek si bio naivan, momče - reče i kao djevojčica pored njega šmugne u sobu.

Čekala ga je na kućnim vratima. Fen se u svojim starim škotskim papučama gotovo saplete dok je žurio da ih otvori prije nje.

- Stara škola - reče joj zadihan.

Na koncu svijeta bilo je ljeto. Ljetno predvečerje. Na verandi je bila ljuljačka preko koje je Fen prebacio mekan prekrivač. Gledali su u daljinu, preko široke pustare.

- Sad će - reče Fen i namjesti se udobnije na ljuljački. Sve se polako utišalo i prestalo.

- Sad će.

Na nebu je počeo ples. Ispočетка mutne, prilike su se okretale između posljednjih sunčevih zraka ostavljajući za sobom na obzoru slova polke.

- Ujak Harry - nasmije se Maureen prigušeno.

- Da, ali pazi ga kod valcera, drugi čovjek...

Plesalo se.

- Eno nas. Kako si sladak... Gricni krumpirić...

Šetalo parkovima. Plivalo rijekama. Smijalo.

Nebom su prolazili automobili, ulicama, oblaci su sipali rižu, bilo je sklisko.

Posljednje zrake obasjavale su gradove, sobe, ljude. Padao je snijeg. Večer se probijala između fenjera, hladnoćom tresla čelične ograde, lijepila se za prozore.

- Lijepa večer prije trideset godina.

- Trideset i dvije.

Maureen i Fen gledali su se kako prolaze ulicom.

Nekadašnji Fen nešto je šapnuo nekadašnjoj Maureen.

- Kako je lijepo! Kao da sam s tobom u prošlosti! "Ali volim te još više!", to upravo govoriš - reče mu Maureen.

On je zagrlj.

- Sve što sam ikada rekao prije ili poslije se upotrijebi protiv mene.

Nekad ju je odvodio ulicom. Sunce je nestajalo.

Ulica je prestajala, ljuljačka.

Fen je šaputao Maureen.

Maureen je pojela krumpir.

Sasvim očekivano, zima je došla na konac svijeta.

PRIČE S KRAJA SVIJETA

DAME

Why art thou silent and invisible

Father of jealousy

William Blake

- Napumpao te je - rekla je Dora Zeno gotovo slavodobitno. - Bože sveti, Irma, *stvarno* te je napumpao!

Dvije žene sjedile su svaka sa svoje strane izlizanoga uredskog stola don Jaimea Otxoe, upravitelja gradske pošte u Puertomarínu, Irma Nalbandian tupo gledajući pred sebe, Dora Zeno prevrćući po rukama praznu kutijicu čokoladnih bombona.

Iako se još mogla smatrati privlačnom, Dora Zeno prevalila je pedesetu i tu više nije pomagala ni vješto nanесena šminka ni marama prebačena preko osunčanih ramena. Otkako je prije tridesetak godina s trbuhom do zuba napustila ured don Jaimea Otxoe, vraćala se samo da upozna nove, svaki-put-sve-mlađe tajnice, nahrani ih čokoladom i isprati na autobus za Rubi kada im porastu trbusi. Irma Nalbandian u don Jaimeovoj je pošti liniju zadržala kudikamo dulje od drugih i Dora Zeno prema njoj je osjećala neku vrst zavidnog poštovanja. Ispruži ruku i blago dotakne djevojčin lakat.

- I što sad?

Irma ne odgovori. Bila je niska plavuša od dvadesetak godina, uska lica i sitna žilava tijela koje je Doru Zeno podsjećalo na tijelo dječaka. Na upalim joj se obrazima sjajio predebeo sloj rumenila, a na usnama vidjeli ostaci jeftine izjedene šminke. U zgužvanoj bluzi i prastaraj sukni s uzorkom riblje kosti nije izgledala najbolje i Dora Zeno gotovo se sažali zamišljajući je kako stoji pred ogledalom. Koliko god da se trudila, nije se mogla sjetiti ničega što bi takvoj ženi privuklo don Jaimea Otxou. Ničega osim mladosti.

- Misliš ga zadržati?

Djevojka ustane i zakorači do prozora. Bila je nedjelja, ali s ulice je dopirao neuobičajeno glasan žamor. Kroz prozor ureda gradske pošte u Puertomarínu Irma Nalbandian gledala je van pazeći da joj lice ne dodiruje prljavobijeli zastor.

- *Sutra*. Muka mi je.

Otkako su tog jutra pred vratima Hotela Núñez pronašli velikog kartonskog snjegovića na čijim je prsima netko krupnim dječjim rukopisom ispisao SUTRA, u Puertomarínu se nije pričalo ni o čemu drugom. Bilo je devet sati, a šuma ramena i glava nabijenih oko derutne hotelske firme u dnu ulice nije se prorjeđivala usprkos žezi i oblaku prašine što se valjao oko nje. Dora Zeno nasadi praznu kutiju čokoladnih bombona na nijemi telefon don Jaimea Otxoe i uzdahne.

- Ni ja nisam mogla vjerovati, ali baš tako piše. Našli su ga ispred don Jaimeova prozora i od tada pričaju samo o njemu, o snjegoviću i natpisu... Neki govore i o don Jaimeu, ali ne baš najbolje.

Uskim njegovanim dlanom pređe preko glatke plastične maske telefona.

- S obzirom na sve...

Plavokosa žena popravi zastore i prstom zagrebe po licu, na obrazu ostavljajući krivudavu ružičastu crtu.

- S obzirom na sve, mogu si ga staviti u...

Irma Nalbandian nije bila iz Puertomarína, a u onih nekoliko godina što ih je provela kao tajnica gospodina Otxoe naučila je dovoljno da pomisli kako je ondje više nikakvo sutra ničim ne može iznenaditi. Između dolazaka autobusa koji je iz Rubija svakih nekoliko mjeseci donosio novine za don Jaimea Otxou, vrijeme se gubilo u gomili tromih dana koje se nitko ni u šali nije usuđivao nazvati danas. Prema računu Irme Nalbandian, autobus je ispred pošte trebao zatrubiti još jutros, ali umjesto njega pojavio se snjegović, i natpis, i mučnina, a Puertomarín je i ne želeći dobio ružno kartonsko sutra.

- Ako se autobus ne pojavi... - Dora Zeno ispod oka pogleda na plastičnu sportsku torbu sklupčanu pored uredskog stola. - Ako se pojavi, ideš?

Djevojka pored nje bez riječi istrči u hodnik i Dora Zeno je mogla čuti kako se negdje iza pregradnog zida grči pokušavajući iz sebe iscijediti odgovor.

Upravitelja gradske pošte don Jaimea Otxou toga je jutra, jači nego ikada ranije, probudio vonj velike ribe s kojom se svake noći hrvao u snu. Od trena kad bi sklopio oči do onog kada se budio s injem oštre krljušti pod noktima, don Jaime je ribetinu lovio ili se od nje skrivao

noseći pod jezikom onaj jedan večernji udah, strahujući da će ga s prvim snažnijim zamahom grdosije izgubiti pa na dno sna potonuti kao na dno mračnog zaborava. Na njegovu sreću, neman bi uvijek uzmicala baš u trenutku kada se spremao kriknuti i don Jaime se budio grcajući zrak, moker od znoja i modar od straha kojim ga je svu noć lomila ribetina. Ponjuši dlanove i s nelagodom ih otare o naznojene plahte.

- Dobro jutro - prostenje ustajući iz postelje. - Jednom bi valjalo sanjati harpun pa je dokrajčiti.

Ako je i bio praunuk one iste Ardelije Otero ispod čije je podsuknje izmilio čitav Puertomarín, don Jaime sa svojom silnom prabakom nije dijelio puno više od debele, do nosa uzdignute zečje usne. Nizak i naheren na lijevu stranu, bio je slika i prilika one zle sreće koja je nemirnu žensku krv Oterovih u pustari godinama miješala s krvlju skitnica i provincijskih službenika, svakim je sljedećim pretakanjem čineći sve mlaćom i razvodnjenijom da bi je konačno razblažila baš u modričastom polipu don Jaimeova krvotoka.

- Ribetina je pokora - znao je svom prvom susjedu, svećeniku don Nemesiju, dok bi igrali dame reći don Jaime - kojom mi Oterovi plaćamo prvo Evino pranje, jer Bog me ubio, a vi me don Nemesio ne karajte, ako Eva nije bila Otero, a ribetina u vodi i ako nas ovo sranje zbog njene slatke krvi neće pratiti dovijeka.

A don Nemesio se na takve njegove riječi križao i razuvjeravao ga, sve dok obojica umoreni vrućinom ne bi nastavili igrati dame u Puertomarínu izgubljenom usred pustare.

Koliko je znao don Jaime, Oterovi su pred ribom bježali oduvijek, sve dok se dio obitelji vođen sedmogodišnjom Ardelijom Otero s nekog Puertomarína na obali pred njom nije pokušao zavući u pustoš i žegu velike pustare. Ne stajući ni da se pomokri, zrijući i primajući znojne ljubavnike u pokretu, privezana na leđima žilavih mazgi, don Jaimeova je prabaka ribu navlačila sve do srca pustinje, a onda, crna i iscijeđena od umora, na tri generacije od mora, stala i od silne popudbine napravila novi Puertomarín, luku na moru crvene prašine. U vršu suhih pješćanih snova Ardelije Otero ulovljena, ribetina ih je otada progrizala svake noći, a onda, kada je jednom shvatila da je na kraju svijeta i da se vratiti ne može, nastanila se u njima, vrludajući i ostavljajući krljušt u snovima Oterovih, otada pa sve do posljednje od plitkih oznojenih mora don Jaimea Otxoe.

Don Jaime je znao da će, ako on jednom prestane sanjati, umrijeti i ona, ali nije mu bilo

jasno bježi li riba od toga ili to priželjkuje. U jedno je ipak bio siguran: svake noći, dok se tresao od straha i u kolutavim hladnim očima gledao užas prevarene zvijeri, don Jaime je bio sretan što umjesto njih ne sanja tvrde, usahle zjenice Ardelie Otero.

Nakon smrti don Jaimeove prabake, palača od užadi, kola i teških kovčega u kojoj je ona godinama ležala ne mičući ni trepavicama, raspala se u grad, a njezine se dvorane i hodnici počeli odvajati – prije nego od milijun ormi – oslobođeni one čelične volje što ih je držala na okupu. Kada se don Jaime prašnjavim autobusom na njezin sprovod vratio sa svoga jedinog putovanja u Rubi, na licu je, nalijepljen kao marku na avionskoj kuverti, donio osmijeh koji se jednima činio odviše zbunjenim, a drugima tako očito bogohulnim a da bi mu ga ikada više mogli oprostiti. Ipak, budući da osim njega nije donio ništa, a da ga zbog imena i prezimena jednako nisu mogli pustiti da skapa od gladi, žitelji Puertomarína o svom su mu trošku stvorili mjesto upravitelja gradske pošte, hrpu neispravnih telefona i jednu samačku sobu u novoporođenom Hotelu Núñez.

I u toj sobi, ostavi nekadašnjeg domaćinstva Ardelije Otero, don Jaime stanovao je okružen mirisima nesretne ljudske kože i masnih pomada kojima je njegova prabaka godinama pokušavala sačuvati zidove od strašnog ribljega vonja, sve dok se ista ta smradna smjesa nije pretvorila u miris Puertomarína, miris na koji se osim praunuka Ardelije Otero nitko nije obazirao, a kamoli bježao od njega.

- Pošteno nas je zapišala, bogamu – procijedi don Jaime dok je pred zrcalom kvasio natečene obraze. – Do grla. Prati se možeš, ali je oprati ne možeš.

Obriše lice ručnikom, kažiprstom po vratu razmaže nekoliko kapi jasminova ulja pa komadićem ugljena podeblja slabe dlačice što su mu izbijale ispod nosa.

- Levijatan uhvaćen na smrdljivu ješku – još se jednom namršti mutnom nepočešljanom liku što ga je gledao iz zrcala. – I svi mi skupa s njim... Eh.

Dohvati štap pa s čavla na zidu skine pohabani šešir i natakne ga na glavu.

- Odlazim u šetnju, don Nemesio, a Vi potegnite prvi.

Don Jaime dvaput kucne o pregradni zid što ga je odvajao od sobice u kojoj je stanovao svećenik, a s druge mu strane odgovori zveckanje pločica što ih je nečija ruka žustro razmještala po crno-bijelim poljima.

Iako je rijetko izlazio iz sobe u kojoj ga je zatekla smrt Ardelie Otero, don Nemesio prije ili

kasnije doznao bi sve što se događalo u Puertomarínu. Vijesti su mu u sobu dolazile praćakajući se u mreži ispovjedaoničke rešetke montirane namjesto prozora kroz koji je nekadašnja garderoba dođe Otero virila u njezinu nekadašnju prostoriju s cipelama, a on ih je pobirao ravnodušno, svjestan da mu u mlaki Puertomarína ne mogu pobjeći i znajući da će se one najkrupnije baš kao i one najsitnije među njima kad-tad uhvatiti na djelotvornu ješku zdravomarija i očenaša. Otkako je patio od nesanice, a nije se mogao sjetiti kada je bilo drugačije, don Nemesio je noći provodio upisujući ih na raznobojne kartonske kartice, a potom razvrstavajući i slažući u arhiv koji mu je za svih godina skrbi o Puertomarínu iz ormara i ladica izbacio gotovo svu odjeću i ono malo knjiga što ih je imao. Vijest o snjegoviću i natpisu SUTRA toga je jutro s nešto oklijevanja ispisao na komadu modra papira i na kraju gurnuo u pretinac s imenom don Jaimea Otxoe.

- I vi ste došli na red, don Jaime - promrsi don Nemesio. - Čini se da je napokon pronašao vremena i za vas.

Svećenik je bio suh, visok muškarac, tanka zakrivljena nosa i tamnih očiju koje su godine nesanice uvukle duboko pod čelo. Bio je nešto stariji od Upravitelja pošte, ali je izgledao kudikamo življe i snažnije od njega. Možda zbog izgleda, a možda i zbog toga što ga nikada nisu vidjeli da se smije, spava ili posjećuje zajednički zahod na polukatu Hotela Núñez, neki su ga u Puertomarínu smatrali svecem, u čemu im on nikada nije povlađivao, ali ni proturječio. Za grad koji su s nekog zelenog mora do pustare dovukle generacije mazgi Ardelije Otero skrbio je šutke, ispisujući dane na karticama, igrajući dame i čekajući da se u mrežu ispovjedaoničke rešetke ulovi vijest koja bi uz savršen škljocaj za njega jednom za svagda zatvorila sjajnu krletku Božjeg plana.

Za kartonskog snjegovića don Nemesio je doznao istom pred zoru kad ga je iz polusna prenulo glasno kucanje djevojke s recepcije, a nedugo zatim i portira i upravitelja Hotela Núñez, toliko uznemirenih da ih je obojicu morao ispovjediti odjednom. Sve otad, po sobi se vrtio zbrajajući i oduzimajući, pokušavajući među raznobojnim papirićima pronaći mjesto koje je - bio je uvjeren - na snjegovića i natpis čekalo oduvijek, njima namijenjeno samom božjom providnošću. Don Nemesiova kartoteka, barem kako ju je on shvaćao, bila je priprost, ali još uvijek čitljiv odraz skrovitog plana koji je svećenik čvrsto naumio dokučiti pa makar čitava života sjedio u Puertomarínu, najzabitijoj od svih mogućih rupa, na najneplovnijem od sviju mora.

Već neko vrijeme stajao je nadvijen nad prozor, slušajući kako na ulici gomila s jedne na drugu stranu kotrlja don Jaimeovo ime i znajući da je samo pitanje vremena kada će netko

pokucati na vrata Upravitelja pošte i za sve zatražiti objašnjenje.

- Ljubomora je đavolja šiba - don Nemesio se ugrize za suhu usnu. - Kada zagusti, umjesto u kuću Božju oni odlaze kod poštara.

Kroz tanki pregradni zid mogao je čuti kako se don Jaime prevrće po škripavom krevetu.

- Blaženi bili, don Jaime, sa svojom ribom i svojim snom.

Don Nemesio se odmakne od prozora i priđe tabli s crnim i bijelim poljima što je čekala na stolčiću pored ispovjedaonice. Iz platnene vrećice izvuče crni oblutak, protrlja ga o rukav i podiže do visine očiju. Kamen mutno zasja pa se ugasi.

- Danas ste crni vi.

Na stubištu začuje škripu koraka. Na svu brzinu navuče pohabani tamnomodri kaputić, jedino što mu je u ormaru ostalo pa iziđe na hodnik pazeći da ga ne oda škripa vrata. Bio je bos i njegova tanka izduljena stopala na daščanom podu izgledala su smiješno. Načas pomisli na papuče ostavljene ispod kreveta, ali odustane.

- Brzo.

Škripa koraka na tren se zaustavi, kao da posjetitelj sluti svećenikovu prisutnost, ali odmah zatim dahtavo nastavi opet, sve dok se na stubištu pred don Nemesiom ne ukaže tusto oznojeno lice Caridad García.

- Dobro jutro, velečasni - promrmlja.

Činilo se da joj nije drago što na stepenicama susreće baš njega.

- Toliko vam je vruće da naokolo hodate bosi?

Svećenik joj se ne obradova. Caridad García bila je druga strana Puertomarína, strana koju nije poznao niti ju je želio upoznati. Stajao je na vrhu stubišta, ispred don Jaimeove sobe, bez namjere da se pomakne ili je pusti unutra.

- Dolazite se ispovjediti?

Žena se dahtavo nasmije i popne za još jednu stepenicu.

- Znae vi dobro zbog čega ja dolazim...

Nije trebala pogledati prema don Jaimeovim vratima, a da svećenik zna da misli na njega.

- Je li tu?

Don Nemesio na trenutak pomisli da bi joj mogao slagati, ali sićušna iskra u oku Caridad García natjera ga da se predomisli.

- Tu je. Spava.

- Blaženo, eh?

Oboje su šutjeli i nekoliko časaka činilo se da je jedino što ih toga jutra na stubištu muči pretjerano zdrav san upravitelja pošte.

Debela se žena primi za drveni rukohvat stubišta i don Nemesiju se odjednom učini strašno umorna.

- Sanjala sam... - Caridad García vrškom nokta nabode tustu kaplju koja joj se skupljala između obrva. - Morali biste me pustiti do njega.

Svećenik se ukoči.

- Samo na nekoliko minuta.

Pogledala ga je u oči i don Nemesio se iz nekog razloga poboja da razgovara s mrtvom ženom. Bosa ga stopala na podu zazeboše i on ih i nehotice skvrči.

- Ne.

Caridad García zaleluja pa hitrije nego je očekivao pređe još dvije stepenice i zaustavi se ni na metar od njega. Od nje se širio potmuli slatkasti miris sličan mirisu paljevine i svećenik osjeti snažnu želju da je odgurne.

- Morat ćemo se dogovoriti, don Nemesio...

Čula se škripa kreveta iz don Jaimeove sobe. Čuo se žamor ulice, ispred predvorja hotela u kojem su razgovarali.

- Ne možete ga vidjeti - istisne svećenik. - Ne sada.

Činilo se da Caridad García u ustima važe njegove riječi. Pucne jezikom i obliže usne.

- Kada?

Don Nemesio nije znao odgovoriti.

- Imat ćete ga u pošti - reče. - Hotel je moj.

Oko Caridad García zasja zeleno, mačje.

- Igrate se vatrom, don Nemesio, ali neka vam bude - okrenula se i oprezno zagazila na stepenicu niže.

S leđa, izgledala je bezopasno, kao starica.

- Čekat ću ga tamo.

Njezin miris dizao mu je želudac.

Dora Zeno pogledala se u ogledalo i pomislila: *Bože, zbilja će mi nedostajati!* Kupaonica u mračnom hodniku pošte bila je uska i da je Irma Nalbandian bila i trunčice krupnija žena, Dora joj ne bi mogla pomoći u onome u čemu joj je pomagala posljednjih sat vremena, otkako su je počeli hvatati grčevi. I sama je dobro znala što znači nositi dijete don Jaimea Otxoe, ali nikada nije vidjela da se netko muči i povraća toliko da ne može ostati na nogama. Irma je, istina, bila krhka, ali... Najnevjerovatnije joj je zapravo bilo to što je u svojoj elegantnoj haljini i sivoj končanoj bluzi baš ona, Dora Zeno, pritrčala da joj pomogne, da je pridržava za ramena dok grčeva ne nestane i kvasi joj čelo sve dok ne uzdahne i umiri se kao da je usnula. Dora Zeno znalačkim pokretom popravi šminku i ozbiljno se pogleda u ogledalu, ne prepoznajući se.

- A što ako...

Strese glavom.

Tu, u kupaonici, znala je, dogodilo se nešto, kad ju je prvi put dodirnula, kada je na prstima osjetila znoj, toplinu... Poželjela je pobjeći, povući se, ali...

Obuzme je vrućica.

- Nikad... Nikad, još od onda, od njega... Taj dodir...

- Dora, Dora...

Oči su joj još uvijek bile lijepe i ona prstima jedne ruke sakrije čelo, a prstima druge nos i usta, kao što je radila dok je bila djevojčica.

- Dodir.

Dlanovima prijeđe niz tijelo. Utrne svjetlo električne žarulje, pope se na školjku i pokuša otvoriti prašnjavi prozorčić visoko na zidu kupaonice. Nije išlo. Siđe. Ostane u mraku jer joj je godilo.

- Kako se ikada moglo dogoditi... - pomisli.

- Bože.

Poželjela je da trenutak potraje, da nešto kvrcne i neprimjetno se promijeni u nešto drugo.

- Sutra!

Sjeti se plastične torbe Irme Nalbandian ostavljene ispod uredskog stola. Sjeti se čokoladnih bombona i autobusa za Rubi.

Dora Zeno u mraku prihvati kvaku i kroz hodnik gotovo potrči prema kancelariji. Kad je ušla unutra, zastane. Tamo je, leđima okrenuta prozoru, stajala Irma Nalbandian, a na bljedom joj se licu kočio nepronciv, plastičan izraz. Dok je ustima prinosila zgužvanu maramicu, pogled joj ni ne dodirne Doru.

- Muka mi je - rekla je.

Don Jaime Otxoa začudi se kada na recepciji ne zatekne nikoga. Recepcionara nije bilo, a u sobičku u kojem je gospodin Giménez, upravitelj Hotela Núñez od masnog špila karata običavao praviti klimave kineske paviljone, sjedila je samo slijepa hotelska mačka. Kad je provirio, životinja strignu ušima.

- Neka, neka - reče Upravitelj pošte. - Neću ti smetati.

Predvorje je bilo prazno i tiho, što je samo isticalo škrtu i nezgrapnu dostojanstvenost, posljednji trag vladavine Ardelije Otero. Kroz velika prozorska okna prekrivena izjednim žaluzinama na naslone kožnih fotelja padalo je nešto sunčeva svjetla u kojem se lelujavo komešala paučina končića, trunja, zlatnih zrnaca prašine.

- Nedjelja.

Don Jaime pogleda kroz prozor i na ulici spazi skupinu ljudi što su zurili prema njemu, iako ga u tami predvorja otamo sigurno nisu mogli vidjeti. Upravitelj pošte pogne glavu i prikrađe se prozoru. Zazirao je od gužvi, ali znatiželja ga natjera da se skupi uz okno pa, skriven i siguran, zaškilji na ulicu. Gomila je pred njim gledala u zid ili u nešto ostavljeno pred hotelskim vratima, a don Jaime, koliko god da se istezao, iz svog skrovišta nije mogao razabrati u što. Osluhne. Izgledalo je da ljudi ne govore, već se samo natiskuju i zirkaju jedan drugome preko ramena. Iako je većinu prepoznavao, don Jaime ne požuri da im se pridruži. Bez razloga, ali neobično snažno, osjeti strah.

- Zašto?

Učini mu se da je netko izgovorio njegovo ime.

Iznad njega se začu štropot i buka razbijena stakla. Sledi se. Netko je iz gomile kamenom pogodio nečiji prozor, možda baš njegov! Don Jaime ustukne i povuče se dublje u mlaćnu tamu predvorja. Dlanovi mu se oznojiše, a srce uskuca u sljepoočnicama. Ni sam ne znajući zašto, poželio je izići na ulicu i viknuti: "Tu sam!" - ali noge ga nisu slušale. Poželio je i strgnuti, stubištem se uzverati do sobe, zaključati vrata i zavući se pod krevet, kad još jedan kamen udari u nešto limeno, oluk, i padne nazad među ljude koji se raštrkaše po ulici. Don Jaime Otxoa iskoristi metež da se, koračajući unazad poput raka, povuče do duplje hodnika što je vodio do hotelske kuhinje i potrči. Pred stražnjim vratima nije bilo nikoga.

- Zašto? - bubnjalo mu je u glavi dok je pretrčavao cestu i, pod miškom stišćući štap, a na glavi pridržavajući šešir, nestajao u uličici preko puta.

Sa stražnje terase hotela svećenik je ispratio pogrbljenu Upraviteljevu priliku do druge strane ceste, gledao je kako trči uskom uličicom i preskače drvenu ogradu na samu njezinu dnu. Nesumnjivo, bilo je nečega smiješnog u prizoru odrasla čovjeka koji pocupkuje i s mukom prebacuje stomak preko plotu, ali svećenik je sebe smatrao ozbiljnim čovjekom pa se suzdrži. Premda je s don Jaimeom Otxoom provodio više vremena nego i s kim drugim u Puertomarínu, a možda baš i zbog toga, prema svom susjedu nije osjećao nikakve samlosti.

- Predugo je trajalo - odsiječe u sebi.

Sudeći po svemu što je svećenik o njemu znao, don Jaime je bio ženskar, kukavica, slabić, nerazborit i neodgovoran čovjek. Popis njegovih grijeha bio je toliko velik da ih je don Nemesio odavno prestao brojati, a da je bilo i najmanje vjerojatnosti da ga se moglo promijeniti, svećenik je bio siguran da bi on sam to odavno bio učinio. Ali nije. Nije. A onoga

časa kad je na sve to prvi put slegnuo ramenima, preostalo mu je samo da s praunukom Ardelije Otero svakoga dana igra dame i naklapa o neispravnim telefonima i ribetini iz njegovih snova. U svakom slučaju, ako se potajice i nadao da čovjek kojeg je grad trpio kao neugodan stavak neke slavne, zadužujuće oporuke neće dugo uživati u svojoj lakomislenosti, don Nemesio je to dobro skrivao i nitko se nije mogao pohvaliti da ga je čuo kako progovara i slovca protiv Upravitelja pošte. Čak ni danas, kada je znao da je blizu i kada je sve slutilo na toliko očekivano svođenje računa, nije likovao niti osjećao prevelike sreće. Vraćajući se natrag u hodnik i grabeći prema svojoj sobici, don Nemesio razmišljao je o tome kako je samilost vrlina pravednika.

Čim je izašla iz tamnog predvorja Hotela Núñez, Caridad García se progura kroz gomilu okupljenu ispred snjegovića i zabrza prema pošti. Uskoro, uhvati se da ne razmišlja o don Jaimeu ni o snjegoviću, već o danu, ljudima, ulici.

- Prošla sam pored njega, a ni vidjela ga nisam. Starim.

Iako je odmakla tek nekoliko metara, nije joj se vraćalo. Sada je nisu prepoznali, ali moglo bi se dogoditi da netko skrene pogled s kartonskog čuda, zaviri joj u lice, sjeti se...

- Vraga - pomisli. - Ljudi više ne sanjaju, pa im ni ne treba. Gotovo je.

Caridad García koračala je polako, ali ulica joj je svejedno pod nogama promicala brže nego što je željela.

- Puertomarín je narastao - zaključi, ne bez sjete. Primijeti kako se na prozorima i krovovima kuća poredanih uz cestu ljeskavo presvlači sunce. - I skupio se. Naročito ljudi.

Sjeti se Ardelije Otero, njezina nosa grabljivice, kože što joj se na licu istanjila i kroz koju su se, kad bi je obasjalo svjetlo, mogle vidjeti modre žilice i - krupna se žena nasmije - ptičje kosti lubanje.

- Bila je velika žena - pomisli naglas.

U sjećanju joj zaklepeće noć kad je za dođu Ardeliju usnula prvi san i želudac joj se zgrči. Nekoliko tjedana prije toga nije mogla jesti, a danima nakon povraćala je i gorjela u vrućici kao da će ispustiti dušu. I mislili su tako, da će umrijeti, mislili, ali, eto, nije. Sanjala je.

- Sanjala... - nije se željela sjetiti što.

Zastane. Bilo je vruće, omara, oči su joj se sklapale i ona se poboja da ne zaspi na nogama. Shrvla je umor.

Sve do smrti Ardelije Otero nije prestala sanjati, godinama – učini joj se – i nijednom nije bilo nimalo lakše nego taj, prvi put, a opet... Duboko u kostima, znala je da se nikada nije namučila kao sinoć, prvi put sanjajući za don Jaimea. Da ju je netko upitao, rekla bi mu: već sam zaboravila kako izgleda gledati lice duha poplave i lice duha sna, kad odjednom... Ali nitko je nije pitao ništa. Došli su po nju, jutros, da, ali... Obriše znoj.

- Za sirotog don Jaimea...

Uhvati je malodušnost.

- Ne trebaš umrijeti da ti porastu nokti.

Pred njom iznikne nelijepa zgrada puertomarinske gradske pošte. Na vratima je nalijepljen stajao natpis "radi i nedjeljom" i ona uz uzdah povuče okruglu mesinganu ručku.

- Kakva izmišljotina! – pomisli. – Tjedan!

Nekoliko trenutaka kasnije, debela žena u crnini gnijezdila se na neudobnom uredskom stolcu što joj ga je nevoljko ponudila Irma Nalbandian, stenjući i s golemog krila trijebeći sitno kokošje perje. Na stolu između nje i plavokose službenice stajalo je nekoliko pokvarenih telefona, čaša vode i mirišljava maramica koju je, štiteći je od ženina teška vonja, pred Irmom prostrla Dora Zeno. Irma Nalbandian izgledala je izmučeno i jadno i Dora Zeno najradije bi je i sama zamijenila na stolcu prekoputa žene, samo da se nije toliko grozila smrada koji je otamo zapuhivao.

- Neki kažu da ga je ostavio neki od onih trgovčića bijelom tehnikom što se do nas dovlače iz Conna... – reče otvarajući prozor i punim plućima udišući vreli panamatski zrak. – Ali ako mene pitate...

Caridad García odsječno odmahne glavom.

- Reklama za hladnjake, to ne... Tô SUTRA... Kad ste zadnji put čuli tu riječ?

Nasmije se.

- Ja sam malo starija pa znam.

Dori Zeno se učini da žena ispod oka promatra Irmu Nalbandian.

- O tome bi SUTRA svakako trebalo popričati s don Jaimeom, s njim... Ako bi i s kim uopće trebalo pričati, ako već nije kasno...

Irma Nalbandian se lecne.

- Mislite da je kasno?

Ustane i otetura do prozora. Dora Zeno se odmakne da je propusti. Osjetila je potrebu da je zaštiti, ali nije znala kako i pred čim. Po dlanovima su joj igrali trnci. Zagrlj je, nespretno.

- Jesi li dobro? - upita.

- Autobus.

Caridad García gledala ih je znatiželjno, šutke, kao da odobrava njihovo šaputanje.

Naposljetku se nakašlje i progovori.

- Kad sam bila mlada sanjala sam za njegovu prabaku, djeda i oca, a sada, evo, i za don Jaimea... prvi san, čist i jasan kao kovrča u medaljonu - smrt.

- Saberite se, zaboga! - živce je izgubila Dora Zeno. - Zar ne vidite da joj je loše!

Irma Nalbandian zaplače i spusti glavu na glatko osunčano rame Dore Zeno. Dora Zeno se ukoči.

- Bilo bi najbolje da odete - prošapće ne gledajući ni u koga.

Žena u crnini šutjela je, ali se ne pomakne s mjesta.

Elisa ventilatora okretala se iznad njihovih glava.

- Otxoa! - netko je niz ulicu viknuo don Jaimeovo ime.

Irma Nalbandian ote se iz Dorina zagrljaja i otrči niz prostoriju, u hodnik.

Dora Zeno ostade na mjestu, lica ljepšeg i praznijeg nego ikad.

- Don Jaime bi morao znati - kada je ponovno progovorila u glasu Caridad García nije se moglo razabrati ništa, čak ni umor. - Sanjati mlijeko, snijeg, bijele trbuhe riba, sanjati kamenčić u cipeli, nebo krojeno krilom lastavice... sve to... sve to znači sanjati smrt, put,

brod s pokvarenim teretom, glasnika... a ja sam sanjala sutra, to sutra, u njegovu krilu, na prsima... I to je čudo... Čudo o kom bi Don Jaime svakako morao saznati, što prije, što prije...

Dora Zeno joj ne odgovori. Gledala je u prazno, prema mjestu na kojem je nestala sitna plavuša.

- Tko zna hoće li gad uopće doći.

Žena u crnini u golemu krilu prekriži ruke pa se na neudobnom stolcu namjesti kao da ne namjerava ustati ni za milijun godina.

- Mogu čekati.

Kroz tišinu se puertomarinске gradske pošte razlomi reska zvonjava prvog telefona.

Don Jaime je trčao, trčao, trčao, sve dok više nije mogao disati. U grudima je osjećao oštru hrapavu bol pa se presavije i čučne. Nije znao zbog čega bi mu netko bacao kamenje u prozore, zbog čega bi izvikivali njegovo ime ili ga pokušavali uloviti, ali čim je bol u prsima popustila a on došao do daha, uspravi se i potrči dalje. Na ulici kojom je prolazio nije bilo nikoga, ali mu ni od toga ne lakne.

- Koga bih mogao pitati? - upita sam sebe don Jaime.

Shvati da u Puertomarínu nema nikoga. Shvati da trči bez cilja.

Stane i osvrne se oko sebe. Nalazio se u dijelu grada koji nije poznavao. Visoke oronule kuće od tamnog drveta podsjetiše ga na zgradu u kojoj je stanovao, no to ga ne učini nimalo sigurnijim. Vrata jedne uske višekatnice bijahu odškrinuta i don Jaime kroz njih bez razmišljanja klizne u mračnu prohladnu vežu. Nije čekao da mu se oči priviknu na tamu već oprezno koraknu prema naprijed. Noga mu napipa stepenicu. Stubište je vodilo na kat i bilo je mračno, ali iz dna prostorije do don Jaimea je dopiralo prigušeno danje svjetlo, pa on odluči krenuti prema njemu. Provuče se pored stola na kojem napipa dršku kuhinjskog noža i hrpu još mokrih mahuna. Osjeti miris kuhinje, miris života, osvrne se, ali u mraku ne ugleda nikog. Požuri do svjetla. Bila su to vrata kroz čije se mutno staklo naziralo nešto svijetlo i zeleno, nešto što je Upravitelju obećavalo mir i predah. Otvori ih i nađe se u malom vrtu skrupčanom u krilu kuće što je na njega žmirila s tri zastrta prozora.

- Eh! - Pred njegovim zaprepaštenim pogledom zacrvenješe se rajčice.

Između gredica zavaljena, na nekoga je čekala zelena plastična posuda dopola napunjena povrćem.

- Trebate nešto, don Jaime? - glas iza njegovih leđa bio je mek i gotovo šapat, ali Upravitelj pošte umalo se ne obeznani od straha. Okrenut, susretne oči visokog tamnopusutog čovjeka, pogledom mu potraži šake, ali ne ugleda kuhinjskog noža, ničega. Čovjek raširi ruke i nasmiješi se, pokušavajući sakriti nelagodu.

- Nismo vas željeli prepasti...

Pomisao da čovjek nije sam prestravi don Jaimea još više. Živci mu popustiše i on korakne unazad, gazeći meku zemlju gredica. Zatetura.

- Hej... Pazite - pored Crnca na vratima pojavi se nekoliko malih kovrčavih glava. - Jeste li dobro?

Don Jaime po prvi put pogleda široko lice što mu se smiješilo. Nosa gotovo da i nije bilo. Bio je siguran da ga ne poznaje i da ga nikada u životu nije vidio.

- Kako...

Djeca su žmirkala, došaptavala se i gurala. Jedno od njih mu se nasmije.

- Volite li vi mahune, don Jaime?

Upravitelj gradske pošte nije znao što da odgovori, pa se samo nemoćno nasmiješi i prostenje: - Da.

Don Jaime je sjedio u mraku, ali nije mogao jesti. Nekoliko puta podigao je i odložio žlicu. Oči su mu se uzalud napinjale. U tami je zveckalo posuđe i krckao šaptavi dječji kikut. Pomisli da je izgubio vid. Protrne. Uhvati ga panika. Ustane.

- Idem - progovori ne znajući kome se obraća. - Idem.

Pred njim bljesnuše krupne muškarčeve bjeloočnice. Začu škripu stolca, a nečija ga ruka prihvati za rame i povede kroz mrak prostorije. Osjeti slabost, sljepilo.

- Živjeti u mraku... - zaklopi oči. Prepusti se. Nevidljiva ruka vodila ga je sigurno, pažljivo, nijemo.

- Hvala - prošapće don Jaime.

Poželi tako hodati vječno, baš tako, zatvorenih očiju. Po kapcima mu zabubnja svjetlo.

- Volio bih ostati, zaista...

Muškarac crna lica noktom je grebao tanku zelenu nit što mu je zapela među zubima.

- Ne brinite, don Jaime... - široko mu se nasmiješi. - Sve će biti u redu s tim sutra.

Don Jaime ga nije razumio, ali ne reče ništa. Čovjek je žmirkao, sunce ga je odvajalo od vrata. Mahne mu i nestane u kući. Don Jaime na ulici ostade sam. Iznad njega proletješe dva prašnjava vrapca. Primijeti da je ostao bez štap i šešira. Ne reče ništa. Ubrzanim korakom krene prema pošti.

Dok je vijugao sjenovitim uličicama, razmišljao je... Pokušavao se uvjeriti u to da je sve što se toga jutra dogodilo ispred hotela slučajno, zapravo, da se uopće nije dogodilo ili barem nikako ne njemu.

- Nema razloga za brigu - reče i istoga se časa prepadne vlastita glasa. Sam sebi zazvuči neuvjerljivo, preglasno.

Don Jaime se povuče dublje u sjenu.

- Jedino čega se trebam bojati je riba.

Ta ga pomisao ponese pa on svom snagom pojuri misliti na goleme klizave peraje, vlažne buljave oči, škljocave zube, ali nije išlo. Riba je nestala ili se pritajila u mulju posteljine Upraviteljeve samačke sobice.

- Nije njeno doba - tješio se.

Dlanom pređe preko usukana lica. Zečja usna Ardelije Otero bila je na svom mjestu, nos i čelo također. Na palcu mu nenadana i strahotna poput krvi iz nosa ostade čađa nacrtanih brkova. S najvećom pažnjom otare prst o hlače. Sve što je živio, on sam, pred cilikom mu se slomljena stakla i rujnosti rajčica u izgubljenom vrtu u trenu učini nacrtanim, nestvarnim.

- Nikome nisam učinio ništa nažao. Nisam povrijedio nikoga - izusti.

Nekoliko puta ponovi to kao molitvu.

Pošti je prišao sa stražnje strane, pazeći da ne izviri iz sjene. Otključa uska metalna vrata i uvuče se unutra.

- Možda me čekaju ovdje.

Bila je to prostorija u kojoj su se mjesto poštanskih pošiljki taložile hrpe novina što su mu ih nekoliko puta godišnje slali iz Rubija. Prekorači nekoliko kupova papira pa iz skladišta izviri na malu platformu koja je vodila na stubište. Požuri gore. Zvuci što su dopirali iz njegove kancelarije natjeraše don Jaimea da zastane i pritaji se. Prepozna glas Dore Zeno. Prepozna glas Caridad García.

- Otxoa! - netko je na ulici izviknuo njegovo ime.

Irma Nalbandian istrčala je na hodnik i pogledi im se sretoše. Poželio je reći joj nešto, promumljati molbu ili ispriku, ali ga presiječe zvonjava telefona. Don Jaime pomisli da ludi. Pokvareni metalni driiin pratio ga je dok se vrtoglavo spuštao stubama i trčao niz ulicu ne osvrćući se. Bježao je ne znajući zbog čega, od koga ni kamo. Jedino što je htio bilo je nestati. Skrene u najtamniju od uličica. Poželi da sanja.

Zvonilo je. Dora Zeno zaprepašteno je gledala kako lampice na centrali žmirkaju i pale se, kad iz hodnika kroz zvonjavu odjekne krik Irme Nalbandian. Nije znala što napraviti, zbuni se, ostane na mjestu. Caridad García s mukom se izvuče iz stolca i potrči prema vratima. U prolazu obori jedan telefon, ali ne zastane. U hodniku naleti na Irmu Nalbandian, blijedu i očiju razrogačenih kao da je maločas ugledala duha.

- Jaime... - nije trebala reći.

- Vrag, a ne Jaime! - pisne debela žena. - Mrtvi smo.

Potrči do prozora, nadviri se i stigne ugledati leđa Upravitelja pošte kako nestaju u mračnom prolazu između kuća.

- Gotovo je.

Telefoni prestadoše zvoniti. Caridad García prišla je crnom aparatu koji je ležao na podu, podigla ga, privila na grudi i slušalicu prislonila uhu. Bezglas s druge strane krčao je kao prazan televizijski ekran, kao da se milijun pješćanih zrnaca komeša i sudara, kao da nečija strpljiva ruka kroz žice provlači čitavu pustaru.

- Halo - pokuša. - Halo.

Nitko joj ne odgovori.

Pogleda u dvije žene što su stajale sa strane.

- Idite kući.

Crte lica joj se opustiše i ona ih izgubi, zauvijek. Više nije bila nitko. Polako krene prema izlazu.

Irma Nalbandian o telefonima je, Caridad García, snjegoviću i don Jaimeu, kao i o svemu ostalom, imala svoje mišljenje, ali ga ne izgovori pred Dorom Zeno. Zadovoljila se slijeganjem ramena i mutnim plastičnim smiješkom koji je mogao značiti bilo što i koji je u sebi sadržavao upravo onoliko zlobe i nepovjerljivosti koliko je smatrala da ih žena u svijetloj haljini zaslužuje. Irma Nalbandian nikada nije voljela Doru Zeno. Čak i kad se smiješila i pretvarala da ne vidi kakvu to igru igra bivša don Jaimeova tajnica, Irma nikada nije zaboravila da je ne voli i da je jedino što će Dora od nje ikada dobiti osmijeh umjetan kao umjetne trepavice.

- Trebala bi ostati - rekla je Dora Zeno. - Mislim... *Hoćeš* ga zadržati, zar ne?

Sjedile su jedna preko puta druge. Ruke vješto našminkane žene bile su ispružene preko stola, prema Irminima. Plavokosa službenica u njih se zapilji kao u nešto odbojno i strano.

- Koga? - upita.

Dora Zeno se zbuni. Ruke joj, ogoljene, dohvatiše jedna drugu. Nestade ih.

- Jesi li... - činilo se da joj je neugodno i izgovoriti to. - Dijete.

- Ne.

Irma ustane. S bluze otkvači pločicu s natpisom "Gospođica Irma Nalbandian, tajnica gospodina Otxoe" i pusti je da padne na pod.

- Nije me ni takao.

Rukama prođe kroz kosu. Stane. Dlanom s usana otare šminku, oslobodi se.

Dora Zeno gledala ju je ne shvaćajući.

- Irma...

Irma Nalbandian nikad joj se više nije željela nasmiješiti.

- Odlazi - rekla je.

Bilo je zabavno vidjeti lice Dore Zeno zgrčeno i krhko. Bilo je zabavno i dobro slušati kako zamuckuje dok joj pokušava prići.

- Ne! - odgurne je. - Odlazi!

Mrzila je njezine savršeno njegovane ruke, nalakirane nokte, tijelo. Grozila se njezina dodira. Pogleda je u oči. U njima potraži bljesak ljubomore, bljesak koji joj je sledio srce onoga dana kad ju je pred vratima don Jaimeove pošte ostavio autobus iz Rubija.

- Ne želim te više vidjeti - reče. - Ni danas, ni sutra, nikada.

Dora Zeno se slomi. Plavokosa službenica promatrala ju je ravnodušno i hladno, kao da gleda umiruću muhu.

Don Nemesio posljednjih je sat vremena prebirao po kartoteci u svom ormaru i čekao. Nije znao gdje se nalazi don Jaime ni tko je na ulici viknuo njegovo ime, ali bio je siguran da trenutak u kom će na vratima ugledati lice Upravitelja pošte više ne može biti daleko. Sa sebe svuče prljavu modru vestu i obuče posljednju crnu košulju što ju je čuvao za ovu priliku.

- Dogodilo se - pomisli dok je oko vrata stavljao kruti snježnobijeli okovratnik. - Dogodilo se, ipak.

Stajao je svečan i miran, prav. Osjeti jednostavnu sreću.

Na stolu pored ispovjedaonice postavljena je čekala tabla s crnim i bijelim kamenčićima.

- Vi velečasni, da prostite - znao bi mu reći don Jaime - i niste neki svećenik: nemate crkvu, ne držite misu, stanujete u ormaru za suknje, a stado vam luta pustarom dok se vi natežete sa mnom i crnim kamenčićima.

- A vi ste, don Jaime... - odgovarao bi don Nemesio i pred njim se osjećao neopisivo jadno, siromašno.

- Pred njim, Bože...

Užšeta se sobom. Bio je siguran da... Začu užurbane korake. Sjedne za stol i u ruku uze bijeli oblutak. Reče "da" prije nego što je odjeknulo kucanje, prije no što se na vratima pojavilo sivo, iskrivljeno lice don Jaimea Otxoe.

- Danas ste Vi crni, don Jaime.

Niski muškarac htjede mu nešto odgovoriti, ali svećenik odmahne glavom.

- Igrajmo.

Kada je sve bilo gotovo, don Nemesio pobere kamičke u koščatu šaku, ustade od stola i odšeta se do prozora. Dolje nije bilo nikoga, podne je prošlo i ljudi su ručali u kućama ili ključali siestu. Svećenik se po tko zna koji put zadivi čudu bezbrižnosti podmirena tijela.

- Glavno je da nema boli - pomisli.

Kada se okrenuo, Upravitelj pošte i dalje je sjedio za stolom šuljajući kamenčićem po drvenoj ploči. Svećenik se zaboravi naježiti.

- Jutros su dolje, ispod nas, pronašli nešto... - reče mu - Snjegovića s natpisom, jeste li čuli za to?

Pogledao ga je u oči, ali don Jaime samo odmahne glavom. Na licu mu nije bilo ispisano ništa osim umora. Izgledao je glupo, preglupo da bi lagao.

- Nije ni čudo da se niste ženili... - podrugne mu se ispotiha svećenik. - Na snjegoviću je pisalo sutra.

Don Jaime je šutio i dalje. Činilo se da želi nešto reći, ali nije. Čovjek u crnoj košulji gledao ga je kako prstom gurka kamenčić i oblizuje usne. Postade nestrpljiv.

- Ljudi postavljaju puno pitanja: tko ga je ostavio, zašto je ovdje osvanuo baš danas, što to sutra znači i što se to ikoga od nas tiče, ali... - kamenčić na stolu se umiri, utihne - Meni se čini da se sva mogu svesti na jedno: tko je kriv?

Glas mu postade leden i tvrd.

- Jer, kako god okrenuli, mislim da sutra ovdje kod nas ne može značiti ništa dobra.

Korakne do ormara i otvori ga.

- Sve je zapisano ovdje, don Jaime. Stvari ne idu nabolje, jednostavno *ne mogu*!

Zagnjuri ruku u jedan od nizova kartoteke, gotovo se utisne u ormar dok je pokušavao izvaditi žičanu konstrukciju na koju su bile naslagane kartice.

- A ja vam nemam vremena objašnjavati zašto, morate vjerovati.

Oči mu zasjaše.

- Mene zanima samo *tko*, ništa više.

- Strah... - progovori don Jaime. - Što želite od mene?

Svećenik slegne ramenima. Ne reče ništa.

- Mogao bih se ispovjediti - progovori Upravitelj pošte.

Kao da je baš to očekivao, svećenik se stvori kraj prozora, zatvori ga i navuče zastore. U sobi zavlada mrak. Don Jaime se uzvrpolji.

- Ako nije kasno... - s mukom istisne smiješak. - Ako imate vremena...

Don Nemesio je već nestajao s druge strane rešetkaste pregrade.

Muškarac s nacrtanim brkovima ustane. Osjeti da mu se dlanovi znoje, dodirne čelo, bilo je hladno. Sve se uspori. Nije znao zašto je rekao, ponudio, pristao... Nije vjerovao. Čitav život vjerovao je samo u tijelo, pomisli, i osjeti se golim. Duboko dolje u cipelama, osjećao je nožne prste, pomakne ih, bili su tu, mogao ih je... Izvjesnost pokreta davalu mu je sigurnost, primakne se tamnoj ispovjedaoničkoj rešetki i privuče stolac. Tako to izgleda. Nije sjedao, pamtio je sobu oko sebe snažno, kao da će to sjećanje na kraju promijeniti nešto, kao da će ga on, don Jaime, sa sobom prenijeti u neki drugi život. Nije bio skriven i nevidljiv poput svećenika, stajao je nasred sobe. Ormar, stol i uski nepospremljeni krevet bili su oko njega, podupirali ga, nije mogao biti kriv, pomisli. Spusti se na drveni stolac. Na plećima osjeti težinu. Ustane.

- Don Nemesio...

- Sjednite - glas s druge strane nije trpio pogovora.

Don Jaime sjedne.

Svećenik ga je čekao u tišini, don Jaime ga nije mogao vidjeti ni čuti. Nije znao kako početi.

- Griješio sam... - reče.

- Znam - u don Nemesijevom glasu nije bilo blagosti.

Upravitelj pošte se lecne. Htio je pobuniti se, prigovoriti nešto, ali nije imao snage.

- Poštedite nas detalja, obojica ih znamo... - učini mu se da u svećenikovu tonu razabire podsmijeh. Osjeti se prevarenim, malaksalim. - Ne govorimo o sitnicama. Snjegović... Pronađen je ispod vašeg prozora, kao poruka... Ljudi misle da ste im na vrat navukli nesreću, traže vas...

- Zašto mene? - don Jaime propišta - Nisam...

- Navikli su da se netko brine o njima, eto zašto. - Svećenik nije ni pokušao sakriti prezir. - A vas smatraju dovoljno velikim za cipele u kojima ste se rodili.

Glas mu je bio razgovijetan i suh.

- Zna li ikoga tko je u Puertomarínu prevario, zanijekao, ogrezao u lijenosti, bludu, oholosti, kao vi? Zna li ikoga sebičnijeg... Vi u ovome gradu živite kao lišaj, nikoga ne poznajete, ni za koga vas nije briga. Ne dajete ništa, a i ono što primate, Bogu hvala, ne usređuje nikoga.

Riječi mu ohrapaviše.

- Slabi ste. Negdje ste zaboravili breme. Odrasli ste bez njega. Ne težite ništa, nema vas. To nije vaša greška, ali broji se vama. Krivi ste.

Don Jaime nije čuo kraj svećenikove osude. Zamračila mu se pred očima, oko njega nestade sobe, kreveta. Udahne da dođe do zraka.

- Nikoga... Nisam. Možda...

- Možda? - svećenik ga turobno prekine. - Možda se snjegović stvorio niotkud, možda su telefoni u vašoj pošti slučajno proradili baš danas, možda vas je Caridad García došla potražiti nakon... Previše je to možda, don Jaime. Čak i za Puertomarín.

Mogao je nazrijeti kako se Upravitelj pošte u polumraku savija pod teretom njegovih riječi.

- A to *sutra*... - pokuša.

- I *sutra*. *Sutra* pogotovo.

Prošlo je vrijeme. Svaki je sa svoje strane rešetke sjedio nepomičan i tih. Kao da se prikuplja, don Jaime u mraku vršcima prstiju dotakne obrve, pritisne čelo. Boli nije bilo. Ni straha. Osjeti da u njemu nema ničega, čak ni olakšanja. Zausti, a pitanje se u tami ispovjedaonice pretvori u uzdah.

- Razgovarate li s Njim?

Nitko mu ne odgovori, a mrak mu se između njih obojici učini još gušćim. Šum svećenikova disanja ispuni prostoriju.

- S Njim...

Šutjeli su.

- Ispričat ću vam priču, don Jaime... Jedan je Upravitelj pošte jednom svećeniku dolazio svakoga dana i oni bi igrali dame... Igrali su ih godinama... i nekad, dok bi igrali - tiho se nasmija don Nemesio - znao sam Ga osjećati unaokolo, znati da je iza mene, da me gleda, da prati svaki moj pokret, a opet... Opet... I pored svega, i bez obzira što za to nikakvog razloga nije bilo - svećenik se u mraku nazeže - uvijek bi dopustio da me pobijedite... Uvijek, vi, do danas. Vjerojatno niste ni primijetili...

Nešto pred Upraviteljem pošte zagrebe tanku pregradnu mrežu i don Jaimeu se učini da se svećenikovo lice u mraku pretvara u strahotno lice velike ribe iz sna.

- Teško je bilo sačuvati je!

Svećenik umukne i povuče se unazad gdje ga pogled Jaimea Otxoe više nije mogao pronaći. Don Jaime je mogao čuti kako se u mraku stišava hropac njegova disanja, kako postaje ravan i nestaje.

- Zato kad me već pitate... Ne, don Jaime... Već godinama ni riječi. Možda nas je zaboravio, možda...

Upravitelj pošte u mraku drhtavim prstima napipa koljena, stisne ih, ne usuđujući se ustati.

- Onda... Ostaje samo jedno pitanje: čija je ovo kazna, moja ili vaša?

Don Nemesio se škripavo nasmiješi, u ruci drobeći tanku kartonsku karticu

- Ne znam, don Jaime. Vrag me odnio ako znam.

LJETNO KINO

Prilično ružna djevojčica stajala je na parkiralištu velike robne kuće i plakala. U ruci je stiskala zgužvanu novčanicu i njom povremeno otirala oči i nos.

Čovjek u modrom kombinezonu zvizne joj iz hlada obližnjeg skladišta.

- Što je? Izgubila si se?

Glas mu je bio prigušen hunjavicom i činilo se da ga djevojčica ne čuje iako ih je odvajalo samo nekoliko metara.

- Hej.

Podnevno je sunce greblo boju s krovova automobila razbacanih po parkiralištu. Usred užarenog asfalta prilično ružna djevojčica brisala je suze, a muškarčeve oderane cokule u šljunku pokušavale zarobiti nepravilni ritam njezinih uzdisaja.

- Hej - muškarac uzdahne i promuklo se nakašlje. - Tata čeka u baru, a mamu su oteli smrznuti pilići na sniženju, ha? Tebe su izgubili i neće te se sjetiti sve dok traje rasprodaja. To je tužno.

Noktom kucne po čeličnim vratima skladišta.

- Danas za takve stvari nije potrebna čak ni velika mračna šuma. Robne kuće su stvorene za to.

Iz sjene koju je bacalo skladište na sunce su mu izvirivale samo noge u modrim nogavicama. Djevojčica ga nije mogla vidjeti, ali sada se činilo da ga čuje.

- Paa-as - uzdahne otirući suze. - Pas - dovrši.

Muškarac zvizne kroz zube. Nije se moglo vidjeti čudi li ga više priča o psu u robnoj kući ili sama činjenica da djevojčica govori. Na asfaltu ispred velikog skladišta njegove su pete ispisivale znak pitanja.

- Nisam znao da i njih puštaju unutra. Ugrizao te je?

Djevojčica odmahne glavom.

- Onda?

- Htjela sam ga... kupiti... psa... velikog... psa...

Lice prilično ružne djevojčice na podnevnom je suncu bilo crveno i sasvim natečeno od suza. Između nezgrapnih automobila izgledala je sitnija od patuljastih plastičnih manekena iz dječjeg odjela robne kuće.

Skriven u sjeni muškarac je duboko razmišljao o velikom psu ili je samo zadrijemao čekajući nastavak.

- Htjela si ga kupiti, i...?

- I... - djevojčica zajeca.

Muškarac uzdahne i klepne vrhovima cipela.

- Izgubljena, i to ti je.

Prošlo je nekoliko trenutaka a da nisu progovorili ni riječi.

Ružni betonski krov robne kuće u nebo iznad parkirališta odapeo je nekoliko lastavica i njihove sjene preko vrelih automobilskih krovova prozujaše praćene muškarčevim otegnutim zviždukom. Na čelu prilično ružne djevojčice sunce je uspjelo istjerati par tromih kapljica znoja. Muškarac prestane zviždati i umiri se. Iz hlada je dopirao samo šum njegova dubokog disanja. Činilo se da je zaboravio na djevojčicu i da spava.

- A što će ti to? - iz sjene naposljetku ipak proviri njegova ruka pokazujući prema novčanici umrljanoj slinom i suzama.

- To je novac... Ako se izgubim...

- Novac ako se izgubiš? - muškarac se nakašlje, uspravi, a onda, prije nego mu je mogla nazrijeti lice, ponovno nestane u sjeni. - I što radi, pokazuje sjever?

Čak i ondje, u hladu, moglo se naslutiti, bio je nezadovoljan. Na trenutak, mrak mu proguta cipele, a onda i dlan, i koljena.

- Ne izlazim pa ne čujem za takve stvari, novac za izgubljene...

Djevojčica ne odgovori. Zaljulja se u mjestu pa napravi korak naprijed, prema krpici

mršavog hlada što ga je bacao prljavocrveni kombi s natpisom KUPUJTE i nečim drugim što se nije moglo pročitati ispod nanosa skrutnutog blata.

- Novac za psa, to da...

Iz jednog od parkiranih automobila zaječi alarm.

Djevojčica se ukipi, a muškarac u sjeni uspravi, osluškujući. Prodorni zvuk sirene odbubnja nekoliko taktova po lelujavoj limariji što ih je okruživala, naheri se nad parkiralištem pa nestane pokvareno zavinut, negdje. S drugog kraja parkirališta odgovori mu hrapav i promukao lavež.

Muškarac provede još nekoliko trenutaka osluškujući, a onda se nagne prema djevojčici i na sunce istrese prljavu kariranu maramicu.

- Na vrućini i oni podivljaju. Psi i auti... Ljudi... - nasmije se. - Čovjek svašta vidi na parkiralištu. Ne bi vjerovala koliko zanimljivih stvari, zaista zanimljivih... Ne samo djevojčice s novcem za izgubljene...

Još jednom prstom pokaže na nju.

- Dala ti ju je mama, ili tata? Bit će da je tata. Takvo što sliči na njih. Tate...

- Hoćeš... - djevojčica zausti.

- Da?

Ponovo su šutjeli. Graške znoja s djevojčina lica slijevale su se niz vrat, do širokog okovratnika staromodne žute košulje i niže.

- Dala bi mi je da te vratim? Tatinu novčanicu za izgubljene?

Djevojčica je i dalje šutjela, ali se činilo da ga sada promatra pozornije. Ruku je na tren prinijela čelu zastirući pogled kojim ga je tražila u sjeni.

- Hoću reći; ja te odvedem tvojima, oni mi plate i to je to... Ali... - muškarac kao da se zamisli - Ovdje je dobro, a novac... Možda sam razmažen, ali kad čovjek radi u robnoj kući... ili bar stanuje u blizini...

Nasmije se ili ispuhne nos.

- A znaš li što radim? - upita je.

Djevojčica odmahne.

- Zviždim lastavicama. Čuvam ovo veliko, ružno skladište.

Muškarac se nakezi.

- Pretvaram se da je kino i sve izgleda puno zabavnije. Hlad, stolac, pivo... Znaš što je kino?

Djevojčica kimne i nasmije se po prvi put, kratko, prema mraku iz kojeg ju je promatrao.

Muškarac gotovo izvuče lice iz sjene, naginjući se da joj uzvрати osmijeh.

- Naravno da znaš. A sad znaš i da je puno zabavnije od skladišta, i parkirališta, a sasvim sigurno i od velike robne kuće - zadovoljno cokane jezikom. - Kako se zoveš?

- Muriel.

- Muriel i-kako-još?

Djevojčica se osvrne po parkiralištu. Sunce je, ravno iznad nje, mlatilo po usijanim nakovnjima krovova i činilo se da se otamo neće maknuti do večeri. Gledala je prema prašnjavim okruglim prozorima visoko ispod krova robne kuće. Tragom njezina pogleda preko automobila kratko fjučne soptavi poklopac pивske boce.

- Tamo se gnijezde. Čudne ptice. Nekad su dolazile i ovamo, ali više ne. Dečki su ih hvatali i prodavali strancima, baš tu, na parkiralištu - muškarac cipelom zastruže po asfaltu, prema njoj kotrljajući nevidljive kamenčiće. - Sada se moraju bojati jedino mačaka... mačaka i lažnih rasprodaja... A ti, Muriel, čega se ti bojiš?

Djevojčica ramenom obriše obraz i zagleda se u mjesto odakle je dopirao muškarčev glas.

- Ne poznajem te...

Jedna joj hitra sjena preleti preko lica, a muškarac ozlovoljen zvizne, resko, prema nebu, plitko parajući zaparu.

- Ne, ne poznaješ.

Neko se vrijeme iz sjene moglo čuti samo njegovo teško disanje, a kad je napokon

progovorio, učini joj se da mu glas dopire iz mračne utrobe golemog kita-kina nasukanog na gomili raznobojne limarije.

- Loša je stvar s odraslima to što im se priviđaju stvari. Puno televizije, a malo zdrave pameti. Toliko misle o priviđenjima da im se na kraju i dogode... Ubojstva, otmice... Tisuću gadosti koje za njih smišljaju trgovački putnici i dostavljači pizza... Strah ih je pomoliti nos na ulicu, a da im ne trebaju za televiziju, uskoro bi izgubili i oči. - Muškarac zašmrče, usekne se pa s gađenjem pljune unazad, prema skladištu. - Ako mene pitaš, radi se o najobičnijem nedostatku povjerenja. Tome ljudi danas uče djecu. Nepovjerenju i ljubavi prema glupostima. Prema pravoj hrpi gluposti od kojih je najveća ona Ne vjeruj neznancima.

Još jedanput zašmrče i glavom pokaže prema novčanici koju je u ruci i dalje stiskala djevojčica.

- Jedino čemu vjeruju je novac.

Kad je ponovo progovorio zazvuči lažno ravnodušno.

- Ljudi zbog njega u pustinjama grade robne kuće, roditelji zaboravljaju djecu pored polica s deterđentom, djeca ne vjeruju neznancima i za nekoliko godina i sama postaju ljudi koji u pustinji grade robne kuće, prave nepovjerljivu djecu i gube ih na rasprodajama. U takvom svijetu lastavicama ne preostaje ništa osim seliti.

Djevojčica je zurila prema sjeni, nepomična, ne ispuštajući ni glasa. Muškarac kašljucne pa nastavi nešto pomirljivije.

- Ako ja poznajem mame i tate u robnim kućama, proći će bar još sat prije nego shvate da te nema. Dotle ćeš se na suncu rastopiti poput sladoleda i više nitko neće znati što je od Muriel bilo vanilija, a što čokolada.

Pokaže na skladište.

- Moja kućica je ovdje unutra. Ako se odlijepiš s mjesta, tu ćeš najprije popiti čašu vode, umiti se, a onda ćemo svi skupa potražiti zaboravljivu gospođu Mamu.

Muškarac se nakrevelji oponašajući iznenađenje i djevojčica se nesigurno nasmiješi.

- Onda? Dogovorili smo se? Da ili ne?

Iz sjene proviri njegova zamašćena ruka. Na preplanuloj podlaktici, malo iznad dlana, mrežu

je razapinjao mali utetovirani pauk. Djevojčica je oklijevala još trenutak, a onda se odvoji od kombija i otisne prema muškarcu zavaljenom u debeloj sjeni skladišta. Muškarac ustane i lijeno otrese prašinu s hlača. Jedino što je na njemu primijetila bile su žmirkave plave oči. Bio je srednje visine i izgledao kao bilo tko.

- Eto, bila je to posljednja današnja predstava u našem ljetnom kinu. Zahvaljujemo svima koji je nisu prekidali alarmima i utovarom električnih štednjaka - teatralno se nakloni praznom parkiralištu, pokazujući prema djevojčici koja mu je prilazila. - A tu je i apsolutni prvak u super-teškoj kategoriji za nagovaranje, božanstvena Muriel!

Muriel još jednom novčanicom obriše čelo, pa je u prolazu prilijepi za staklo zelenog karavana. Potrči.

Kad mu je prišla, muškarac je napola šaljivo odmjeri od glave do pete.

- Znaš Muriel, ti si jedna prilično zgodna djevojčica. Ljudi bi o tebi trebali slušati na vijestima.

Muriel se nasmije i uhvati ga za ruku.

- Žedna sam - reče.

Muškarac je propusti ispred sebe pa za njom zakorači u sjenu čeličnog prostora. Kad ga je nestalo, nekoliko trenutaka nije se čulo ništa, a onda pozornicu na juriš osvoje hitre zviždave sjene.

LOVAC NA SLOVA

- Ray?

Dječak je stajao pored muškarca sklupčanog na ležaljci. Muhe su zujale i jedna muškarcu sleti na uho. Dječak zamahne da je otjera.

- Ray? - pokuša ponovo.

Gazda se pojavi na vratima i tiho zvizne.

Dječak još jednom pogleda Raya, dograbi praznu limenku piva i izađe. Dok je izlazio, Gazda ga povuče za uho.

- Tako se radi?

- Išao sam do Raya - dječak brzo odgovori.

- Znam ja gdje si ti išao, ali danas ne očekuj ništa. Sutra će zima.

Dječak se zapilji u vrhove cipela.

- Ljeto je. I trajat će još najmanje godinu dana.

- Još si ti zelen. Vidjet ćeš. - Gazda protrlja rame - Bolje će biti da natovariš kola, stari Fen ima narudžbu.

- Stari Fen ima tu narudžbu već tri godine.

- Tri ili trideset, ti ćeš mu je dostaviti danas. Mušterija ima pravo na uslugu, a ovo je ipak nekakva trgovina.

- Nekakva - promrsi dječak i zavitla limenku preko dvorišta.

Ta jedna narudžba Gazdine trgovine bila je prokletstvo ljetnih prijedpodneva. Dok je tovario tri već odavno spakirane kutije na prašnjavi kombi, dječak kao da se sjeti nečega. Uvuče se u kabinu i iz džepa izvadi otrcanu bilježnicu. Poklonio mu je Ray. Na prvoj stranici bilo je kitnjasto ispisano slovo A. Zatim nekoliko njegovih nevještih pokušaja.

- A - izusti dječak.

Na nekoliko idućih stranica bilo je načrčkano još desetak slova. Na posljednjoj, dječak je krupno napisao *Ray* i *Mo*. To je bilo njegovo ime. Htio je pisati još, ali nije znao kako, a ovih je dana Ray bio šutljiv ili je spavao.

- Ray je čudan - zaključi dječak.

Njegovo napisano ime bilo mu je još čudnije.

- M-O - to sam ja. Kratko.

Izvadi tup komad olovke i pažljivo napiše svoje ime.

Nije bio zadovoljan. Poželi otići Rayu, probuditi ga i natjerati da mu sve potanko objasni. Nije ga više zabavljalo pisanje imena. Glavom mu proletje strašna misao.

- A možda ni Ray ne zna više od ovog. Možda uopće ne spava.

Nije volio strašne misli.

- Ray zna.

Nešto udari o krov kombija i dječak izleti van.

Druga limenka piva zveknu o retrovizor.

- Momče, požuri! - Gazda se derao izvlačeći se ispod široke nadstrešnice. - Ne želim da trgovina propadne!

Volio je mršavog dječaka, ali ga nije volio vidjeti zamišljenog.

- Bolje da tovari - mislio bi.

Najmanje mu se žurilo zbog narudžbe. Znao je da će se i ovaj put nešto dogoditi: da će crknuti motor, puknuti guma, da narudžba neće otići ili stići, ali... Bilo mu je svejedno. Zapravo, više bi volio da ne ode.

- Teško je živjeti bez posla - pomisli Gazda.

Mo je upravo ulazio u dućan.

- Ide Rayu.

Gazda nije znao niti jedno slovo, ali bio je siguran da ni Ray ne zna puno više. Neki put bi čak pomislio da jadnog dječaka vara i bilo mu je žao. Kako bilo da bilo, dječak je spavaču vjerovao i Gazda se mogao samo kiselo smješhati.

Mo sjedne na stolac pored Rayeve ležaljke. Stolić je škripao i dječak se potajno nadao da će ga probuditi.

Kroz poluotvorene rebrenice sunce je šepalo po prostoriji.

Prošlo je podne.

- Već je kasno - pomisli Mo. Nije znao koliko ima do Fena, ali je bio siguran da nije blizu.

- Za Fena kažu da je tisuću milja udaljen od svijeta... A mi smo bar petsto milja udaljeni od Fena.

Rayeva leđa su se polako dizala i spuštala.

- Što ako umre? - u tom trenutku nije mogao zamisliti ništa gore. - Nikad neću naučiti pisati.

Na vratima se ocrtavala krupna Gazdina prilika.

- Gotov?

Dječak bez riječi iziđe u dvorište.

Pored kombija su stajale tri velike kante benzina.

- Dugo nisam vozio tamo - reče Gazda pružajući mu odnekud zaprašeni vuneni prekrivač.

- Evo, ako te stigne zima.

Dječak se zagleda u nebo. Bilo je čisto. Slegne ramenima.

- Gdje da vozim?

- Tamo - reče Gazda i mahnu rukom. - Na zapad - nasmije se široko - Ili istok, više nisam siguran.

Mo ga je gledao u čelo.

- Onda, Gazda... Vraćam se na doručak.

Kad ga je pogledao, dječak se Gazdi učini neobično odlučan. Na trenutak pomisli da bi se taj mršavac zaista i mogao zaputiti Fenu. Mo baci pogled na prozor iza kojeg je spavao Ray i Gazdi odlane.

- Bit će tu za večeru - zadovoljno zaključi.

Dječak je upalio motor i glasno zatrubio.

- Loše spavaj, Ray! - nasmije se skriven iza prašnjavih stakala.

Put je prestajao iza ograde. Ubaci u drugu i krene.

Išao je na zapad.

Mo je vozio zagledan u nebo.

Vidio je ljude kako se okreću. Činilo mu se da plešu. U glavi su mu odjekivali taktovi nepoznate muzike. Figure su kroz prljava stakla dopirale mutne i on uključi brisače. Nisu radili.

- Prirodno. Kombi gospodina Gazde.

Ugasi motor.

Pod njegovim prstima pijesak je škripao i Mo zastane. Ovo je bilo najljepše nebo koje je dosada vidio. Plesači su visoko gore podigli prašinu i ona je licima davala brončanu boju.

Poželi da ga je Ray naučio svemu. Često, dok bi gledao kako se nebo daleko, na koncu svijeta, svjetla, kako se puni kao veliko platno slikama, osjetio bi želju da ga opiše.

Gazda nije vidio slike. Ni Ray mu ih nikada nije spomenuo, ali dječak je bio siguran da ih on vidi. Pa znao je slova.

Ipak, nikad o slikama nisu govorili. Dječak sjedne u prašinu. Otvori Rayevu bilježnicu i olovkom ucrtá preostala slova kako mu se činilo da trebaju izgledati. Napiše riječ *Gazda*.

- Ha, imam te - prošapta.

Ruka mu je brzo letjela preko papira, pa preko pijeska, preko prašnjave limarije kombija,

preko prljavih stakala i cipela.

Nebo je odlazilo od njega, prema zapadu.

U jednom oblaku prepozna zimu. Uđe u kombi, preko koljena prebaci prekrivač i upali motor.

- Mušterija ima pravo biti uslužena - povjeri kabini.

Gazda mu se učini nevjerojatno simpatičan.

Gledao je prema zapadu. Više nije bilo ničeg.

- Znači ovo je konac svijeta. Fino - reče i upali duga svjetla.

Uopće nije bilo hladno. Pustoš je bježala pred brazdama farova i Mo pomisli kako nikada neće dostići kraj.

CHEESE

Edna je s druge strane žice zvučala pomalo razočarano.

- Da, mila, znam da je u Almaceni, Las Colinas 4 sata ujutro, ali ovo ti jednostavno moram ispričati, razumiješ, sada... Upravo sada... Sanjam to već trinaesti put; mene i Walda.

Trinaesti put, razumiješ? - Gospođa Perry je to "trinaesti" svaki put izgovarala glasom iz kojeg se moglo zaključiti najmanje to da je riječ prijenosnik neke neizlječive zarazne bolesti koju bi njih dvije lako mogle zaraditi i samim šaputanjem u slušalicu.

- Waldo i ja na livadi... Ja u onom kompletu boje breskve, onom širokih rukava, s vjenčanja, sjećaš se... Da, onom uskom... Pa to je san... Da... Bila sam uža... On u tamnoplavom mornarskom kaputiću u kom smo ga pokopali. Izgleda divno. Uzima me oko pasa. Lice mu je kao kad se vratio iz rata, onako opaljeno suncem, a na usnama onaj njegov osmijeh, da, onaj kojim me je uvijek... Onaj o kojem sam ti pričala... Da... Pravi muškarac. I znaš tko je s nama? To ti nisam rekla, puno toga sam zaboravila... Velečasni Graham! Daaaa, da, da, dadadadada... Velečasni Graham koji nas je krstio i krizmao i pričestio još dolje u Wisthamu, okrug Borman, Coyote. Prije toliko godina...

Gđa Perry na trenutak odloži slušalicu da bi s ormarića dohvatila kutiju cigareta.

- Oprosti... Upravo velečasni Graham u svom crnom ogrtaču i s golemim podbratkom, on je mene i moga starog htio slikati... Uslikati, fotoaparatom... Nekim lijepim, velikim i starinskim, ne japanskim, ne... Htio nas je uslikati, ali nikako nije uspijevaao pronaći okidač, bilo mu je tako neugodno, sirotom, i toliko je stiskao i pritiskao da sam se preplašila da će onaj aparat potpuno rastaviti i upropastiti ga skroz na skroz... Znaš da bi on to mogao napraviti onim svojim ručetinama... Kako je bio krupan, sjećaš se, onako - više tvoj tip, haha, šalim se, Edna, draga, šalim, poslije ću te pitati za Boba, ali sad ovo moram dovršiti da opet nešto ne zaboravim, a nemaš pojma koliko mi je to važno.

Iz ormarića s kozmetikom na koji je bila naslonjena gospođa Perry izvadi polupraznu bočicu "Versailles" laka za nokte i pokuša ga otvoriti jednom rukom, ne ispuštajući slušalicu.

- Na kraju krajeva, ti si mi sestra, ti imaš pravo znati... I obavezu, da, hahaha... Edna, Edna, sav humor Masonovih... Sav si dobila u oporuci djede Granta... - kako je izgledalo, "Versailles" se nije otvarao godinama i gđa Perry stisnu slušalicu između brade i ramena da

oslobodi drugu ruku.

- Mhm - namršti se dok ga je pokušavala čvrsto uhvatiti. - Ja sam ga se sjetila za Dan mrtvih... Da, jesam... A sad, molim te, slušaj, ovdje me zanima tvoje mišljenje. Dakle... Cijelo vrijeme dok smo mi stajali na livadi i čekali velečasnog da prokljuvi ili polomi vražji aparat, odnekud se, ne znam otkud - jednostavno odnekud, začuo "Cangaroo march", onaj što sam ga prvi put čula kad me je Waldo vodio na mornarički ples i koji su svirali momci iz njegove jedinice, samo, a ti ne možeš zamisliti kako to zvuči... Bez truba. Bez jedne jedincate trube, a nisam sigurna je li bilo i klarineta... - lak je bio napadno-svijetlo-crven i gđa Perry se u sebi upita kako ga je ikada mogla staviti na nokte. - To je nešto kao... "Once, When We Were Lovers" u izvedbi Chucka Beetlebeeja i s našom mamom kao pratećim vokalom. A "Cangaroo march" smo toliko voljeli, o tome ti ne trebam pričati, i Waldu je bio daleko, daleko najdraža od svih pjesama, od svih marševa, tako da, kad sam ga čula TAKVOG, rasklimanog, još u snu sam pomislila da će Waldo odmagliti jer on takvo što, to ti se ja kunem, nikako ne bi mogao podnijeti. Stari je imao sluh da ti pamet stane. I sad ti meni reci... Sad ti meni odgovori... Najprije; što znači sanjati svećenika... Da, novac - pričam ti priču, onda, što znači sanjati... Da, i to svećenika koji te pokušava uslikati, a ne može, ali čekaj dalje... Što znači, to ti meni reci, sanjati traljavu izvedbu "Cangaroo marcha" i to bez truba, tu ti dajem još jedan ključ - pokojni tata je svirao trubu... Hobi ili ne - ne zanima me, važno je da ju je svirao... Što to znači... A da ne spominjem - tu se gospoda Perry udobnije nasloni na ormarić - da se cijeli san tiče moga pokojnog Walda i mene i da ga sanjam trinaesti put.

Gđa Perry napravi stanku koja je Edni imala dati vremena da razmisli o svemu.

- I reći ću ti još nešto... Ne, to sam ti prvi put prešutjela, samo ti poslušaj... Nakon što me poljubi, Waldo mi poklanja moj srebrni medaljon u obliku srca s natpisom Mathilde, da, da, naravno da mi ga je on i poklonio, ali to je bilo prilikom našega prvoga izlaska, prilikom našega PRVOG izlaska, razumiješ o čemu se tu radi? Same brojke! A znaš što sam ja njemu poklonila? Slatko od marelica! Staklenku punu slatkog od marelica, sad ti to meni objasni ako možeš, moja draga... Ne možeš, da, e, a ja, vidiš, možda i mogu: slatkim nas ovdje kljukaju svaki dan, to je valjda ušlo bez veze, ali medaljon je nešto drugo... Medaljon je nešto sasvim drugo i zato ćeš morati čuti kraj. Tek onda se sve poklapa. Reci Bobu da umukne i da me pusti da razgovaram s mojom sestrom. Čuješ li, Bobo, stara vještica na telefonu! Haha... Daj mu pusu u moje ime.

Gđa Perry se smijala prašnjavoj bočici i čepu koji je popuštao.

- I reci mu da bih mogla doći ako bude previše zločest, haha, to će ga obradovati, mo'š mislit... Ma drag je on meni, ne ljutim se ja, haha... Edna, tu si? Slušaj, kraj je najzanimljiviji, kraj sadrži cijelo značenje sna iako nisu nevažni ni dijelovi. Da... Pazi ovo; velečasni, naravno, ne uspijeva obrlatiti kameru i Waldo odlazi da mu pomogne. A onda dolazi najgori dio. Još gledam ona široka ramena u plavom mornarskom kaputiću, i onaj jen'-dva, jen'-dva korak kojim me je nosio preko praga, još svira ona glupa muzika, ona kretenska koračnica, kad odjednom, u jednom jedinom trenutku shvatim da sam ostala sama, sama usred glupe livade i najednom me uhvati strah da će ti mene moj Waldo opet napustiti... Ne, Edna, savršeno sam mirna i ne uzbuđujem se, samo do kraja sna i gotovo... Kažem, samo do kraja... Da... Toga se ja bojim, da će otići, radi muzike ili slatkog, ne znam više ni sama, ali... To ti njemu nije ni na kraj pameti... Valjda sam mu dobra bila, što li... Haha... Vidiš... Moj ti stari mene ne napušta. Dolazi do kamere, okreće se, namiguje mi, onako, da... Malo me gleda kroz aparat i nešto mi govori, nešto... Nešto, ne znam što... Nešto što ja nikako ne mogu čuti... Što je meni... I to mene zanima - gusti jarko-crveni lak lijeno se izlijevao po tapetu, a gospođa Perry nije činila ništa da ga zaustavi - mene zanima to što meni moj stari poručuje, a samo je jedna riječ, znam, samo jedna, a ta mi je kao drugih tisuću, samo ta jedna, i kad bih nju znala ništa mi više... Ne, ne plačem, ja sam stara vještica, samo ta... Riječ, nikako je ne mogu...Što meni moj stari... Waldo moj... Ne, reci Bobu da nije "ptičica", ne, nije ni "tičica", da, dadadada, ništa nije, mirna sam, haaaa, uh... Ništa, neću više, dosta je bilo... Da... Snovi... Dobro... dobrodobro, dobro je inače, dobre su starice, ima ih odasvud, jedemo slatko... Igramo dame, da, naučila sam, hehe, da... Još je mene to moj Waldo naučio. Tako... Pa ti nazovi, ja ću biti ovdje, huh... Dobra moja Edna... I puno pozdravi sve, mislim Boba i djecu, da... Pa dosta je trinaest puta... Samo ću kaljače sanjati, odsada, putovanje, eh.

BACANJE SJENE

Nigdje se sjene nisu toliko izduživale koliko na mjestu koje je Hordy pronašao prošlog ljeta dok je pokušavao postati Veliki Lutalica. Bio je to proplanak, posut zemljom boje cigle, s jednim jedinim mršavim drvcem koje je Hordyja podsjećalo na potrganu telefonsku govornicu u Mitchevu dvorištu.

Proplanak je naglo prestajao, kao prestrašen, pred dubokom provalijom u koju su se sjene sunovraće i po njenim padinama puzale kao veliki sivo-zeleni gušteri.

Cijelo je mjesto dječaku značilo puno više otkad je shvatio da su pustare nepregledne, ravnice beskrajne, a planine daleko i da se ni iza njih vjerojatno ništa ne mijenja.

Tako je Veliki Lutalica ostao zakopan ispod stabla i najviše što je Hordy za njega mogao učiniti bilo je da ga posjećuje i pušta sjene duboko u ravnicu, dalje nego što je sam ikada stigao. A danas je bio poseban dan. Napunio je dvanaest godina i Mitch mu je poklonio dalekozor. Dalekozor je, doduše, bio star i jedno mu je okno bilo slomljeno, ali ga je Mitch prekrio crnim platnom, i Hordy je mogao gledati samo na jedno, ali bez smetnji.

Mitch je bio taj koji mu je pričao o Velikom Lutalici i izgledao je pomalo razočaran kad mu je Hordy spomenuo ono o stablu, i dalekim planinama i onom iza njih. Malo razočaran – da, ali ne i zlopamtilo. Mitch sigurno nije bio zlopamtilo.

Inače mu ne bi dao dalekozor.

Hordy ga je jednom čuo kako govori da su mu tri najvažnije stvari u pustari – njegova invalidska kolica, stari dalekozor i Hordy, koji se nije usuđivao pitati za redosljed.

Mitch je jednom bio Veliki Lutalica. I bio je iza planina. Dok bi govorio o tome, Mitch bi napinjao pogled i prislanjao dalekozor kao da bi se među planinama mogao otvoriti nekakav prolaz koji mu je dosad, kao nekim čudom, izmicao. Pokazao mu je i sliku sa psom i autom. Pas se Hordyju svidio, ali Mitch mu je sliku pokazao samo nekoliko puta, i to davno, pa se mutno sjećao boje i veličine. Najjasnije se sjećao Mitcha. Na glavi je imao kacigu i stajao je uspravno, najuspravnije, uspravnije nego išta što je Hordy u pustarama ikada mogao vidjeti.

– Huh! – pustinja se u oknu dalekozora približila i gotovo prestrašila dječaka.

Izuo je cipele i ugazio u crveni pijesak.

- Još malo.

Rasprostrt oko njega, proplanak je bio stol prekriven crvenkastim stolnjakom predvečerja. Stablo se na Hordyja već bilo priviklo i činilo se kao da ga i ne primjećuje. Katkad bi se čak i pomaklo prema rubu proplanka puštajući sjene u dolinu i postajući dolje, u ravnici, pravo, veliko stablo.

Dječak i drvo govorili su istim jezikom i Veliki Lutalica je među prašnjavim korijenjem mogao spavati mirno, kao u najudobnijem krevetu.

Da je na proplanak ikako mogao dovesti Mitcha, Hordy bi bio najsretniji dječak u pustari. Ali kolica su mogla samo po dvorištu, a iz dvorišta se proplanak nije mogao vidjeti, čak ni dalekozorom. Zato Mitch nije rado slušao priče o stablu i sjenama.

Prolazio bi prstima kroz kosu ili provjeravao gume na kolicima.

Mitch je bio Veliki Lutalica, bio je iza planina... a sada kad ne može do njih, neće ni do nekakvog proplanka. Pljunuo bi tada na vrh mesingane ručke kolica i trljao je rukavom nekako zbunjeno, kao da mu je taj posao netko podvalio, a on ga sada mora raditi do kraja svijeta. Dječak je gledao u daljinu.

Gledao je samo dio da ga od pustare ne zabole oči. To se događalo. Trebalo je biti oprezan. Čuvati se velikog.

U samom rubu pogleda nešto se zabijelilo. Oblačić. Hordy namjesti dalekozor i potraži ga. Bio je to oblak kakav Hordy nije vidio još od onda kad su Strattonovi u svom kamionetu krenuli prema planinama. Stari Stratton je jedva izgurao Mitcha iz prtljažnika.

- Bilo je malo vode.

Oblak se približavao i nešto iz prašine zabljesnu, ravno prema dječaku. Hordy je bio nestrpljiv, ali i prašina je bila gusta i on ljutito zatopta po crvenoj zemlji. Kad je ponovo prislonio dalekozor, u oknu se ukazao automobil. Hordyju se činilo - crveni, koji je pustinjom jurio zavijen u, sada prozirniji, oblak prašine. Hordy pomisli na Mitcha.

Možda bi ga stranac u automobilu mogao povesti. Možda bi išao i do planina, i iza, možda... a možda bi ostalo mjesta i za njega, ako bude vode, naravno. Dječak nehotice ispusti uzvik,

svjestan da ga s te daljine čovjek u autu ne može čuti.

Veliki Lutalica je doveo stablo već sasvim blizu ruba provalije i bacao sjene daleko, gotovo do automobila.

- Heeeeeej! - Hordy je mahao i sjene su se, odapete, kao nikad do tad zabijale u ravnicu, oko automobila, udarale po njemu i dječaku se činilo da se rasprskavaju, čine nevidljive kratere po cijeloj pustari, čitavom svijetu, čudom ostavljajući samo automobil gluh, netaknut.

Oblak prašine udaljavao se sporo, gotovo puzeći nepreglednom ravnicom, a onda ga je nestalo. Ili ga je dječak prestao gledati. Sjene su bile sve duže, dosizale su gotovo do kraja, Hordy nije znao čega. Na samom rubu proplanka Veliki Lutalica stajao je kržljiv i tih, kao drvo. Nebo se u daljini, prema planinama, punilo ljudima, plesačima kakve je vidio na prastaroj Mitchevoj fotografiji. Dopirala je i melodija, kao da zove kući.

Dječak; izgubio je glas, nigdje mu se nije žurilo.

MAČKE

Debela žena u crnini upravo je okretala vratom pjegavom piletu kad se na vratima, znojan i zadihan od veranja uz stepenice, pojavio Gato Pérez.

- Snjegović - ispali dječak - Sutra.

Žena ga ni ne pogleda.

- Rekli su...

- Sjedni - prekine ga ona ostavljajući pile na stol, od njegovih ga očiju zaklanjajući umrljanom kockastom pregačom. - Nigdje ne gori.

Očima i oblikom lica bila je nalik na njegovu majku, ali se dječaku u polutami prostorije učini puno starijom, kao da njih dvije nisu sestre, već majka i kći.

- Ako te već nisu naučili da kucaš - dobaci mu dok je nestajala u kupaonici - jesu li te naučili da zatvaraš vrata?

Gato ne odgovori. Iz kupaonice od koje ga je odvajala samo šuštava zavjesa od suhih pupoljaka huizapole dopiralo je pljuskanje vode pa on na vršcima prstiju zakorači prema vratima i zatvori ih pazeći da ne proizvede nikakav šum.

Bilo je rano, ali zapara se tog jutra oko Puertomarina uhvatila zorom, malo nakon što su pred vratima Hotela Núñez pronašli kartonskog snjegovića s natpisom SUTRA i nešto prije nego što će ga majka probuditi i u tišini, još ljepljivog od sna, okupati u vodi s nekoliko kapi ulja od huizache, dragocjene tekućine koju su čuvali za sprovode i čiji ga je slatkasti miris i nehotice podsjećao na mrtvace zašivenih usta i slatkiše koje su ljudi ostavljali pticama pored lojanica i mrkog, sparušenog cvijeća.

- Mirišem na groblje - rekao je toga jutra majci, a ona nije odgovorila ništa, ni tad ni kasnije, kada je kuću šušteći podsuknjama ispunila crna bujica tetaka, odnoseći majku u stranu, dok nije nestala - njemu se učinilo - uvučena u dno dubokog kovitlaca od uskih ramena žustrih koščatih žena. Nije se ni okrenuo, a već su mu vješt看 pokretima navukle čistu bijelu košulju, hlače od tamnog platna i potpuno nove kožnate sandale, a onda ga gotovo izgurale iz kuće na ruke muškarcima koji su na njega čekali pred vratima. Pod prvim zrakama sunca

što je ispranim zemljanim kućama u okna udaralo slabašnu rumen, u prevelikom crnom odijelu nevješto podvrnutih nogavica, ozbiljan i ukočen – ispred svih je stajao Gatoov otac, u ruci stišćući vjenčić poljskog cvijeća pa mu se dječak nasmiješi iako mu je od sve te neuobičajene ozbiljnosti osmijeh zapinjao u grlu.

Otac mu priđe ne pogledavši ga.

Dok mu je mu oko vrata vješao vijenac što je još izdisao blag, slabašan san kukaca, dječak, iako je bilo rano jutro, na licu osjeti opor vonj njegovih pazuha.

– Otiđi tetki Caridad i reci joj da smo pronašli snjegovića – rekao je. – Reci joj da na njemu piše *sutra* i da ga nećemo dirati dok ona ne dođe.

Gato se učini da sanja.

– U kuću na brijeg?

Otac ne odgovori. Gato je ispod oboda slamnatog šešira uzalud pokušavao susresti njegove oči.

– Reci joj i... – otac ga uhvati za ruku i dječak osjeti kako mu dlanove peku prsti ljepljivi od cvjetne mliječi – reci joj da si sin svoje majke.

Gato pogledom potraži lica muškaraca što su stajali iza oca. Većina njih bili su mu stričevi ili rođaci, ali toga jutra kao da ga nisu prepoznavali.

– Naravno – procijedi. – *Sutra*. Sin svoje majke.

Nije mu se sviđala očeva šutnja, ali pomisao da će izbliza vidjeti kuću na brijegu bila je dovoljna da je zaboravi. Otac ga poljubi i dječak na čelu osjeti mraz stisnutih usnica. Otac se okrene i nestane u kući, a Gato prestade misliti na njega. Prije nego se kratkim pozdravom oprostio od muškaraca i otrčao prema brijegu na kom je živjela Caridad García, dječaku se učini da ga s prozora, ispod zastora od reskih sunčevih odbljesaka, pogledom prati blijedo majčino lice.

– Mačke! – iz razmišljanja ga prene tvrdi ženski glas što je doletio iz kupaonice. – Otjeraj ih od stola!

Gato se osvrne i opazi da ga ispod širokoga kuhinjskog stola promatraju tri mršave mačke. Četvrta, najhrabrija, čučala je na stolcu na kojem je do maločas sjedila debela žena i

njuškala mjesto koje je dodirivala glava nevidljivog pileta.

Prije nego se stigao pomaknuti i poslušati je, iz kupaonice bosonoga iziđe Caridad García. Preko krupnoga je tijela imala prebačen izlizani crveni kućni kaputić, a na glavi zelenu maramu ispod koje su provirivali pramenovi prosijede kose. Njihala se u hodu, dok su za njom na prljavom drvenom podu ostajali otisci vlažnih stopala. Iako joj na licu nije mogao uhvatiti osmijeh, Gato se učini mlađom nego maloprije. Priđe mu tarući ruke o goleme bokove.

- Dugo ih nije bilo - reče odmjeravajući ga od glave do pete. - Mislila sam da su me zaboravili.

Kada je zakoračila u prostoriju, mačaka ispod stola nestade, a ona dohvati onu što je stajala na njezinu stolcu i stisne je na grudi. Mačka jaukne, pokuša izmigoljiti iz ženina stiska, ali ne uspije pa umukne i umiri se.

- Sada, kada im nešto treba...

Žena napravi krug oko klimavog naslonjača na kojem je sjedio dječak, a onda mu priđe s leđa i nad njega se nadvije šumno udišući.

- Šalju tebe.

Gato uzvikne kad na ramenu, bolno, osjeti oštre mačje pandže pa poskoči dok su mu nokti životinje trgali komadić košulje, na ramenu ostavljajući ogrebotinu iz koje probije nekoliko rumenih kapi.

- Sram te bilo...

Ne previše uzrujana, Caridad García podiže mačku u zrak, a onda s njom u rukama ode do prozora. Tamo je čekao pleteni kavez nalik na vršu i ona nimalo nježno ubaci životinju unutra.

- Ništa ti neće biti. Već si veliki da bi te smetale ogrebotine - pogleda ga, a onda, vrteći glavom, s kavezom nestane u uskom prolazu što se pred njom otvori među ormarima.

Bila je to komorica skrivena prašnjavim kućnim cvijećem, praznim krletkama i rastrtim šarenim prekrivačima, koju Gato, okrenut leđima, sve dotada nije primijetio.

- Ne ulazi! - dovikne mu otamo. - Imam nešto za tebe.

Gato zaustavi dah i osvrne se po prostoriji. Iako prostrana, bila je neuredna i djelovala skućeno zatrpana gomilom prašnjavih sitnica i sanduka koji kao da su stoljećima čekali na raspremanje. Iz sobe u kojoj je sjedio nekamo su vodila tri uska hodnika, a dječaku se, dok se upinjao da ih pronikne pogledom, učini da u melasi zgusnute tame vriju nekim mutnim, komešavim pokretom. Dva prozora bez stakala u sobu su bacala meko, sito svjetlo i on se sa svoga stolca naviri da u dnu okna uhvati suhu ilovaču Puertomarína.

Kuća u kojoj je sa svojim mačkama živjela Caridad García, samovala je iznad grada, na nekoj vrsti brežuljka od osušenog blata, uzvisini za koju se držalo samo sparušeno busenje i poneka kvrgava gušterica. Gatova tetka nikada nije silazila u grad niti ju je onamo itko dozivao, a ono malo pilića i sira što su joj svake godine slali, žene bi joj na prag odnosile noću, brijegom se verući bez riječi, sve dok ih dječak ne bi mogao loviti samo po slabašnom pijukanju i titravom svjetlu lojanica. Sljedećeg jutra brijeg bi gutao njihove tragove kao da ih nikada nije ni bilo, a oni bi ga zauzvrat zaboravljali, čitavu godinu ne spominjući ni njega, ni Caridad García, ni samotnu kuću u kojoj je živjela.

Iz sobička u kojem je maločas nestala debela žena začu se zvuk koji dječaka podsjeti na pucanje suhog šiblja. Učini mu se da čuje slabašan ženin uzdah, a onda tiho frktanje i mijauk koji uskoro prekrije novo uzdisanje i tišina nakon koje Caridad García između ormara proviri brišući znoj sa čela, u ruci držeći svinutu potamnjelu žličicu za kavu.

- Mačje govno ne voli srebro - frkne prilazeći mu. - Treba pokupiti svu krv i natrljati pljuvačkom.

U sobu su, slomljene klepetavim rebrenicama, upadale ljepljive sunčeve muholovke, vitlajući zrcima prašine, ližući blijede, oljuštene zidove. Začuđujuće spretno za ženu njezine debljine, Caridad García između njih se provuče ne izlazeći iz sjene i u trenu osvane kraj dječaka žlicom pažljivo prelazeći duž brazdi na kojima su pupale sitne grimizne kapi.

- Pljuni - naredi gurajući mu pred usta dlan što je vonjao po cvijeću kojem Gato nije poznao imena. Dječak se uzvrpolji, ali - jer se dlan nije odmicao - na neumoljivu ruku iscijedi nešto prozirne sluzi.

- Dobro - žena mu se podrugne. - Valjda nećeš presušiti.

Skupi usne i na isto mjesto izbaci masnu masu pljuvačke.

- Ovako... - prstom promiješa svoju s dječakovom slinom i smjesom mu premaže ogrebotinu.

- Sada možemo razgovarati.

Sjela je preko puta dječaka i Gato je prvi put pažljivo pogleda u lice. Nije mogao odrediti je li lijepa ili ružna niti koliko joj je godina. Mesnati obrazi i čelo bili su joj preplanuli i glatki, ali nešto u njezinu pogledu dječaku se učini starijim od ičega što je vidio u životu. Iznad golema trbuha njihale su se dvije teške dojke, labavo zavezane krajevima iskrzanog haljetka. Znojila se, a tijelo joj je sve do Gata odisalo ugodan, slatkast vonj. Na nožnim prstima kojima se odupirala o noge kuhinjskog stolca, ravno u oči dječaku blještao je sjajni jarko-crveni lak. Gato osjeti da ga žena promatra i postidi se.

- Pronašli su snjegovića i čekaju da dođeš - promrsi. - Na njemu piše *sutra*.

- Znaš li ti što je snjegović?

Caridad García se namršti gledajući ga kroz stisnute trepavice.

- Ja ne - istisne. - A *sutra*?

Ustane i odgega se do prozora. Neko vrijeme stajala je tamo dok su joj obrisi na jutarnjem suncu bridjeli okovani sjajnom bakrenom žicom. Gato ju je gledao dok je brisala znoj i prinosila dlan ustima. Na trenutak, zjenice joj se stisnuše i zažutješe poput mačjih. Korakne do dječaka i prstom mu pokaže da ustane. Gato posluša.

- Ulje od huizache - uzdahne, nadnoseći mu se nad kosu. - Jesu li poslali još što?

Dječak zažmiri. Na licu osjeti gust, uljani miris njezina haljetka. S nosom u mekom, tjestastom platnu, na tren pomisli da će se ugušiti. Poželi se pomaknuti, ali odustane, nemoćan. Zadrhti. Osjeti kako mu prsti krupne žene prelaze niz obraze i bradu, kako mu vratom klize sve do vijenca čiji se jedva čujni miris učas rasprši pred snažnim, mesnatim vonjem njezina tijela. Osjeti vrućinu pod kapcima, u sljepoočnicama, osjeti kako mu tijelom plaze glatki zrnati jezici znoja.

Oštri mu se ženin nokat pod košuljom zaustavi na lijevoj sisi i pod njom zagrebe križić. Gato progleda. Caridad García stajala je nad njim teško dišući, ne gledajući ga dok mu je s vrata brzim pokretom trgala vjenčić izmoždenog cvijeća.

- Malo za jedno *sutra* - promrmlja odmičući ga od sebe. - Ali reci im da ću biti tamo.

Dječak se zaljulja na nogama. Debela mu se žena umorno nasmiješi i Gato se mogao zakleti

da joj među zubima vidi smeđe kokoške pero. Odnekud se stvoriše mačke i počеше joj leluhati oko nogu. Caridad García ih blago otrese pa se otisne prema sobici među ormarima.

- Zažmiri i broji do sto – dobaci mu preko ramena. – Pogledaš li ranije...

Dječak požuri poslušati.

Dok je završavao, nečija ga ruka prihvati za rame i kroz nevidljivo groblje stvari sprovede do mjesta na kojem mu mlake sunčeve zrake oblizaše kapke i razmaknuše trepavice.

Gato otvori oči i pogleda u nebo nabijeno paperjastim oblacima, pa niz brijeg, prema Puertomarínu.

- Rekli su da ti kažem da sam sin svoje majke – reče.

Caridad García se nasmije zjenicama, mačje, noktom mu dodirujući lijevu stranu prsa.

- Svoje majke? Reci joj... – zausti pa odustane, gurajući mu u ruke pletenu košaru u kojoj su jedno na drugom ležala dva nepomična životinjska tijela – Ne trebaš biti mrtav da ti porastu nokti, eh?

Nasmije se.

- Reci da ne troše ulja koja bi im mogla trebati. Reci da nikamo ne miču snjegovića. Reci da dolazim čim nahranim mačke.

Dok je trčao niz brijeg i dok se približavao prvim kućama, dječak je na leđima osjećao njezin uporni pogled, a ona mu se dva životinjska leša u košari učiniše teškim kao da na ramenu nosi težinu svijeta.

NA IZLASKU IZ YOPE

Maco Coolidge bio je već dobrih dvadeset godina sretno oženjen čovjek, ali je još uvijek svojom dužnošću smatrao u oči značajno pogledati svaku djevojku, ili ženu, čak svaku iole pristaliju osobu ženskog spola koja bi zalutala do njegove benzinske crpke na samom izlasku iz Yope.

Nije tu, kako je on to sebi znao reći, bilo nikakve zle namjere; on bi ih pogledao, one bi odlepršale i to bi bilo to. Točka.

Bila su četiri sata, a on je stajao naslonjen na pokvarenu crpku i grizao jednu od dviju bresaka što mu ih je za užinu donijela Martha, pokušavajući otjerati ose koje su u tom trenutku bile već prilično brojne i bez vidljive namjere da odu prije nego požderu i njega i breskve i cijelu prokletu benzinsku stanicu.

- Prokleta gamadi, breskve nisam okusio duže nego vi! - Maco zamahne i na trenutak prekine zamršeni žuto-crni vijenac što mu se pleo oko glave.

Možda zvuči neobično, ali četrdesetogodišnji Maco Coolidge, žilav i preplanuo, bojao se kukaca; raznobojnih, ružnih, zujećih stvorenja sa žalcima i rilcima, govorio je da mu se gade, ali ustvari, onako pošteno - bilo ga ih je strah i to je bilo izvjesno koliko i to da će sunce sutra isplaziti na istoku, a završiti na zapadu, da će se krava oteliti, kuja ošteniti, a ne obrnuto, sigurno, ako hoćete, kao amen u Očenašu, dakle sigurno da sigurnije ne može biti.

Prljavo-modri Chevrolet što ga je već petnaest minuta gledao kako se kotrlja pustinjom i koji je odlučio dočekati naslonjen na crpku, s breskvom u ruci i porukom da će benzin morati dobiti drugdje, da on ne zna gdje, a zna samo da je vraški daleko, upravo se zaustavljao i Maco krene prema njemu kapom razbijajući neprijateljski obruč.

- *Buenos días!*

Prašnjava vrata su se otvorila i ubio me Bog ako Maco, ugledavši tu djevojku, makar na tren nije zaboravio prvu svetu dužnost gledanja u oči i pogled bar malo spustio na ostalo, jer bila je građena, eh, bolje od crkve u Yopi, ako je usporedba dopuštena.

- *Hola!* - djevojka se nasmija i protegne u nečem što je bilo tanje i prozirnije nego Marthina vjenčana spavaćica, ako se dobro sjećao, prije dvadeset godina.

- Ako tražite benzin... - zausti i stane, najednom živo zainteresiran za napuklo staklo crpke.

- Ne - odmahнула je - tražim rođake, u Panamatti. Ovo je Panamatta, zar ne?

Dok se pripremao nasmijati, Maco je znao da će ispasti loše, i bilo je loše, štoviše, ko govno - pomisli.

- Ah, ne... ovo je Yopa, Panamatta je više... tamo - ruka s breskvom neodređeno je pokazivala prema zapadu i jedna osa se ustremi na nju, bojeći se, valjda, da se ne odvoji i uteče. U Panamattu.

- Ne, ne, Panamatta... je... ovo je Yopa.

- Sigurno... ako Vi tako kažete - djevojka se nasmija osmijehom koji je Maco preveo sa... A nagradu za najgluplju rečenicu dobio je... Osim toga, i to malo što je rekla, rekla je tako da je umalo zaboravio ruku na putu za... ako se uopće tamo i nalazila.

- *Toilette*... - bilo mu je potrebno deset sekundi da shvati da je riječ francuska i da znači...

Maco skupi svu preostalu snagu i pokaže prema kućici mrmljajući sebi u bradu nešto što ona, čak i na toj udaljenosti, nije uspjela razumjeti. Kad je ostao sam, duboko udahne, izdahne, i tako nekoliko puta, sve dok se nije osjetio donekle trijezan i zdrav, koja god prava riječ bila.

Ono što je sebi pokušavao objasniti bilo je, u najkraćim crtama, da je oženjen, da ima psa i djecu, roštilj i vrt iza kuće i, na kraju krajeva, skoro četrdeset godina od kojih je pola proveo s jednom ženom, Marthom Coolidge, ne šarajući osim pogledom i da kojikurac hoće s curom koja ide u Panamattu po...

Osa je naletjela u najnezgodnijem trenutku i Maco je pukne, golom šakom, ravno u prašinu, a onda brzo ugazi; bez straha i grižnje savjesti.

- Osa Vam nije neprijatelj - oči su joj bile livada puna različaka i Maco jedva procijedi mršavo hm.

Nakon nekog vremena što su ga prošetjeli, činilo se da je na priču o osi-prijatelju zaboravila i Macu odlanu. Nasmije mu se.

- Kako se zoveš? Onaj-koji-radi-na-crpki?

- O-sim-nedjeljom - uspio se nasmiješiti, dobro, za promjenu. - Maco, ime je Maco.

Djevojka ga pogleda pa s njega skine pogled ne teže, činilo mu se, nego što bi digla sapun iz kade.

- Po pjesniku... Maco Shetwood - tko zna zašto, pomislio je da bi je to moralo impresionirati.

- Mhm.

Opet su šutjeli, možda minutu-dvije i Maco bi radije stari jezik vidio na žaru nego što bi progovorio makar A nakon neuspjeha s Macom Shetwoodom.

- Vjeruješ li u Boga?

- Eh...

- A u tisuću anđela što stoje na vrhu igle?

Ni sam ne znajući kako, Maco je prvi put bez straha pogleda u komadu i odluči zvučati čvrsto.

- Da, vjerujem u Boga. I u anđele... I u anđele.

- Njih tisuću na vrhu igle igraju kanastu - djevojka ustade i zamišljeno ga pogleda - i plešu cha-cha-cha, ha?

- Gospođice...

Djevojka mu okrene leđa i odseće nekoliko koraka prema automobilu.

- Voliš li Bonanzu?

U nedostatku boljeg odgovora Maco slegne ramenima.

- Dirk Hamish je bio strašan kad je bio mlad, paf, paf, paf, mrtav si, prljavi štakore...

- To nije Bonanza.

Djevojka ga pogleda kao da je upravo izvalio bogzna kakvu glupost, a onda mu kimne.

- Znam, samo te provjeravam. Mnogi su nasjeli... Taj Maco Shetwood... on je napisao riječi i glazbu, zar ne?

- Ne, Maco...

- Znaš, ono kad si ubio osu... postoji jedna pjesma, ne uz gitaru - poezija, zove se, čekaj, sjetit ću se... o nekoj zmiji, poskok, da, ne znam tko je napisao, uglavnom, radi se o čovjeku koji silazi niz stepenice i vidi poskoka kako pije vodu...

Na tom mjestu djevojka ga pogleda značajno i Maco se na trenutak poboja da je propustio nešto važno. Zatim cupne, zabaci kosu i nasloni se na crpku.

- I gleda ga i divi mu se, i gleda ga i divi mu se i razmišlja, razmišlja, o tome je na kraju krajeva i pjesma, ali ono što je najvažnije jest da uzima kamen i baca ga na zmiju i nekako je otjera, a znaš zašto? - djevojka se poguri i Macu gotovo unese u lice.

- Zašto?

- Jer se boji.

Pogleda u Chevrolet, u nebo pa u muškarca.

- Boji ga se. I ti se bojiš ose iako znaš da ti nije neprijatelj, iako znaš da samo radi svoj posao i da je jedino što je zanima kurčeva breskva.

Maco je i dalje sjedio, ali mu se ona sa svojim dugim nogama i kosom što se po ramenima spuštala u crnim slapovima učini višom, i, ako je moguće, ljepšom, poput najljepšeg od anđela s vrha igle.

- Razumiješ... Radi se o strahu, a ne o anđelima, iglama i kanasti... - najednom, njezine oči kao da ga prepoznaše. - Znaš li kako se zovem?

- Rita - Maco ispali.

- Zamalo - ponovo se smijala. - Tako sam se zvala prošli tjedan, sada sam Duxie.

- Duxie?

- Duxie. Po pjesnikinji Duxie Jimbereeno.

Maco više nije mogao izdržati i pogleda je pravo u oči.

- Stvarno?

- Najstvarnije; Duxie Jimbereeno, napisala je "Tri kavalira", "Isaac i Abraham" i "Ne možeš prevariti anđela"... Jesi čitao?

Maco odmahne. Nešto ga je u cijeloj priči činilo prilično nezadovoljnim, a on nikako nije mogao odgonetnuti što, osim možda neodlučnost i kaskanje u razgovoru. Odluči postaviti pitanje, a onda, ako treba, pretvoriti se u paru, pepeo, prah, jer ovako se više nije moglo, sigurno, ili barem on nikako nije.

- A gdje ti ideš, Duxie, mislim, osim po rođake u...

- Panamatti... pa nikamo osobito, lunjam, lutam, tražim...

Ta djevojka se znala nasmijati da ti *što* zastane u grlu.

- Uglavnom propovijedam.

Umalo progutano *što* se iz Maca ipak oslobodilo neodoljivo podsjećajući na zvuk otvaranja podrumskih vrata, ili čega već zardalog. Načas je pred njim stajala ozbiljna, a onda odmahnu rukom kao da ose tjera otkad zna za sebe i Maco zabilježi da je zapita kako njoj ne dosađuju.

- Hoćeš breskvu?

- Ne... Što propovijedam... Pa znaš, Božji Svijet, da je sve povezano, i ti i ja i ose... Znaš... Tako to... - prekriži noge i grleno se nasmije - Jedan me je pitao ono o anđelima na vrhu igle i nisam mu znala odgovoriti, bila sam tako smiješna, bilo mi je muka kako sam bila smiješna.

- Dobro... To i nije neko pitanje.

- Misliš?

Maco je pogleda i nasmije se dobro, možda najbolje tog dana.

- Jedno od najglupljih koje sam čuo.

- Stvarno? I meni se tako učinilo... A onda sam ja njega pitala za Dirka Hamisha u Bonanzi, paf, paf, paf, umri prljavi štakore, i zbunila ga da mi je poslije bilo žao, hej, tako je bio zbunjen...

Maco se mogao okladiti da je bilo baš tako. Cura je bila nevjerojatna.

- Maco... - djevojka je bila sušta ozbiljnost i Maco se osjeti na rubu snaga. - Vjeruješ li ti da

smo ti i ja i osa, i sva bića... u suradnji?

Ona livada različaka prijetila je da ga proguta i Maco odglumi zamišljenost da se ne utopi.

- Pa... Ne znam je li baš suradnja prava riječ, možda prije...

- Vjeruješ ili ne?

Maco je šutio kao posran golub, ali bio je vjernik, a ovo je mirisalo na gubitak besmrtnosti duše pa se ipak suzdrža.

Djevojka ga pričekala sekundu-dvije, a onda, ne dobivši odgovora, uzdahne, ustane i krene prema plavom Chevroletu.

- Valjda je ipak greška u meni.

- Duxie... - bilo mu je žao, ose su zujale, a ona se spremala otići. - Duxie Jimbereeno...

Maco je osjećao da je potrebna samo jedna riječ pa da na koljenima preko pustinje krene za njom, do Panamatte, i dalje, do zabačene ružičaste brvnare u kojoj bi gledali Bonanzu, imali osinjak i jedno drugom čitali "Isaaca i Abrahama" i "Ne možeš prevariti anđela".

Nevolja je bila u tome što je ona tu riječ i rekla.

Okrenula se od auta i prišla mu, njemu koji je još jednako sjedio, ljepljiv od breskve usred oblaka osa, i zaustavila noge na centimetar od njegova lica.

- Ljubi.

Da! U tom trenu krov crkve u Yopi srušio se sam od sebe, a velečasni Smith umalo zadavio komadom ovčetine što ga je mezetio nakon odmora!

Maco Coolidge osjetio je da je na putu vrhunskog užitka i konačnog oslobođenja svoga zemaljskog tijela. Nekakve prilike, za koje je kasnije tvrdio da su bile njegove kćeri i njegova supruga Martha, skakutale su u dubini svijesti sićušne i nijeme, i on ih, obavijen oblakom različaka, utisnu još dublje, kao osu u prašinu, brzo i bez grižnje savjesti.

Oh, da! Sve je on znao, sve mu je bilo jasno! Ali osjećao se privučen nečim što bi od njega bilo jače čak i da mu se imao namjeru oduprijeti. A dragi Bog zna da je nije imao.

Noge su bile pred njim, duge, preplanule, bez ijedne maljice, prekrasne noge, ljepše od

ijednih koje je u životu vidio, računajući tu i noge papirnih ljepotica sa stakala kamiona što su se napajali na njegovoj crpki.

Usne su bile spremne i duša je bila spremna, tako je to bilo i nikako drugačije.

Ali jedna od osa, na koje je Maco, zajedno s Yopom, cijelim preostalim svijetom i svemirskim prostranstvima bio zaboravio, sleti mu na usnu i on, naginjući se na poljubac, osjeti najžešću bol otkad je svijeta i strmoglavi se, kako je poslije govorio, a kako bi to vjerojatno rekao i sam Maco Shetwood, s visina nebeskih ravno u blato.

Eheeej, trebalo je vidjeti taj plik! Tu nateklinu! Golema je bila, ogromna!

Maco je sjedio u prašini i urlikao, Duxie je otrčala po led u hladionik, i tako to. Kada se malo oporavio, toliko da može govoriti, ispričao se što je htio iskoristiti njezinu naivnost, ne baš uvjeren da govori pravu stvar. Ona se nasmijala, stegla mu ruku i na najljepšim nogama odlebdjela do Chevyja.

- Sigurno si oženjen i imaš djece ko Prijam?

- Pri...?

- Netko iz Panamatte, onda? Pas, djeca, roštilj, vrt iza kuće?

Oči su joj sad bile bistra jezera i kad je nestala u automobilu, Macu se učini da ih može nazrijeti iza prašnjavog stakla. Kada se prozor otvorio, plavjele su se upravo na mjestu na kojem ih je očekivao. Bila je zadovoljna.

- A možda suradnja i je ona prava riječ, ha? I ti i ja i ose, i svi zajedno?

Smijala se. Prljavomodri Chevrolet je odmicao i prije nego što se potpuno izgubio iz njega proviri ruka i mahnu mu. Maco joj odmahnu i, onako natečen, osjeti se... nekako... spašen?

CHAT

Moglo je biti sedam popodne.

Gazda je sjedio na drvenoj stepenici i srkao pivo. S vremena na vrijeme pljunuo bi prema muhama što su se valjale u prašini. Podigne pogled. Nepoznati muškarac na motoru upravo je ulazio u dvorište. Gazda ga je gledao kako silazi i proteže se.

- Vi vidite ovo? - upita stranac i pokaže na nebo.

- Mhm - Gazda se činio zabavljen ispijanjem posljednjih kapi piva.

Nepoznati zagladi dugu crnu kosu.

- Vi ste... Imate pivo?

Ne okrećući se, Gazda pokaže izlog iza leđa.

- Posluži se, momče. Možeš i s police. Hladnjak ne radi.

Muškarac uđe u dućan. Izađe i sjedne kraj Gazde.

- Bud. Kralj piva - upitno pogleda. - Mislite?

- Ne volim pivo. Deblja. Ali ne držimo ništa gazirano.

Muškarac se zamisli.

- Ljudi više vole Heineken. Ako mene pitate, ništa bolje od dobrog starog Buda.

Muhe su se u pijesku natjerivale i Gazda se zadubi u cvrčeći crni kovitlac.

- Bučne su. Do večeri će sve krepiti.

Muškarac kimne.

- Bit će duga zima.

Lice mu je bilo široko i oštro. I prašnjavo. Dok je naginjao limenku, kap mu se slijevala niz bradu ostavljajući jasan trag.

Gazda ju je pogledom slijedio sve do jabučice.

- Ti si Nijemac?

- Da. Kako znate?

- Slučajno.

- Bili ste tamo, u Njemačkoj?

- Ne... Ali sam vidio neke koji su bili.

- A što je ovo na nebu? - nepoznati pljune i pogodi.

Muhe se, zakratko odvojene, nastave vitlati u zraku.

- Ne znam - reče Gazda i odgega se do Neznanačeva motora.

Sunce se uvaljalo u pijesak i zajedno s muhama nastavilo zujati dvorištem.

- *Saki*? To je neka nova marka? - upita Gazda prelazeći prstom preko zaprašenog rezervoara.

- Ne. Samo nedostaju slova.

- Aha - Gazda je izgledao zadovoljan. - Sigurno puno znaš o motorima?

Stranac se nasmije.

- O njima, da. Samo njih znam, samo njima vjerujem.

- Poslovica?

- Ako hoćete. A vi?

- Ja vjerujem da će mi jednog dana nebo pasti na glavu.

- Tako ćete nastradati?

- Možda.

Muškarac pogleda u nebo.

- Mene će pregaziti motor. Doći će izdaleka i bit će crven. Njemačka mašina BMW. Nikakav *Saki* - Nepoznati se iskezi. - Tako će biti.

Prođe nekoliko trenutaka. Gazda je trljao rame. Stranac je pijuckao. Muhe su se ponovo stvorile u prašini.

- Stvarno vjeruješ u to? - Gazdin pogled odluta u blizinu, do ograde.

Muškarac ga pogleda, laktovima se podbočivši na prvu drvenu stepenicu.

- Ako ostaneš ovdje, ništa ti se neće dogoditi. Nikad nisam vidio crveni njemački motor, a ovdje se rijetko što mijenja.

Stranac je prstom po prašnjavim čizmama crtao šare.

- Nije stvar u tome...

Sunce se umaralo. Muškarac se okrene Gazdi.

- Ja sam Wyzz.

- Drago mi je - reče Gazda. - Čudno ime.

- Njemačko. Koliko sam dužan?

- Može besplatno. Ionako je bilo toplo.

Wyzz još jedanput pljune i pogodi. Gazda ga zavidno pogleda. Muškarac zajaši motor.

- Ako vidiš balavca u kombiju, reci mu da požuri. Večera ga čeka.

Imao je široka ramena. Gazda ga je gledao dok nije izišao iz dvorišta, zatim pogledom potraži muhe. Nije ih bilo.

HARVEY?

- Što je?
- Ništa.
- Harv?
- Noć. Nešto je s njom. Ne mogu zaspati.
- I zato si obučen? Hajde, idemo spavati.
- Jesi li ikad poželjela otići?
- Da... U krevet, već pet minuta želim.
- Otići kamo?
- Bilo kamo. Bilo kad. Nekamo.
- Ne. Mislim da nisam. A ti, želiš?
- Mislim da. Večeras.
- U šlapama nećeš daleko.
- Noć je... Vidiš je... Neobična. Svaka, ova pogotovo. Mislim o tome stalno. U sobi. U WC-u. U krevetu. Možda svako ima svoju. Noć po čovjeku. I prespavaš... Ne odeš...
- Sereš.
- Hej, oprosti. Čuješ? Harv?
- Aha.
- Molim i noć da oprosti, može?
- Ne razumiješ.
- Oprosti, nije moj sat. Obično se budim u devet, a sad je... četiri... sranje... Harv...

- Ljubavi, hladno je...
- Ponekad mislim... Otići... U nešto ovakvo, u ovakvu noć - mliječnu. Otopiti se, iscuriti kroz nekakav prozor, proliti se po travi, u šumu...
- Hej, pa ti si pjesnik. Harv-pjesnik.
- ... postati...
- ... Harv...
- ... drugo...
- ... hladno je za popizdit.
- I nikad nije dovoljno dobra, dovoljno moja... noć... sat... poslijepodne.
- Bejbi, ja u krevet, a ti kako hoćeš.
- Hej. Mali.
- Rekla si da ideš.
- Eto, ljubav čini čuda.
- A ti me voliš?
- Ne, oduvijek sam željela znati koliko rano dolazi mljekar. I smetlari. Da.
- A ja...
- Što?
- Ne znam.
- Divno. Dođi teti.
- Bess...
- Molim?
- Nemoj.

- Jebi se.

- Bess...

- Majmune.

- Hej, noć.

- Hej, noć, hej, noć, hej, noć. Moja.

- Hajde, pokupi me. Noći. Noć noć noć noć noć noć noć, hej noć. Hej, noć, noći, hej noć, hej noć, noći noć noć noć noć...

- *Hej.*

- Harv? Otišao je. U šlapama, manijak.

ČVORCI

Godine 1939. – dakle, cijelu godinu prije nego što će ga na dobrotvornom balu upečati crvenokosa Mary Ann Stanton i time u crno zaviti čitav jedan dični ogranak naše obitelji (pri tome ponajprije mislim na tetu Cheryl i tetu Boo), moj je brat Ray, iz razloga koji su mi i danas dobrim dijelom nepoznati, svaku ženu na kojoj bi mu se pogled zaustavio i barem na trenutak opravdano zadržao, običavao nazvati Francuskinjom. Ponekad *pravom*, sasvim rijetko *vražjom*, ali to su tad ipak, kako je tata znao reći, bili *rijetki petki*, i Ray je svoje *vražje Francuskinje* čuvao kao da se boji da će mu se od prekomjerne upotrebe izlizati.

I nikada o njima nije govorio u društvu dama ili za stolom.

Pa, bolje je reći, gotovo nikad.

Teško je uopće i opisati klimu što je radi cijele te francuske groznice vladala u našoj kući. Kuhinja je, poput nekakva šutljiva i nepokolebljiva bastiona antifrancuskog raspoloženja, svoje zlokobno svjetlo bacala preko svakog, pa i najbezazlenijeg, spominjanja ma čega francuskog, uključujući tu i francuske kuharice i pijetla u vinu, a sve to još od ranih jutarnjih sati pa do poslije ručka kada se, sa šalicama kave, slatkišima i debelim cigarama, povlačilo u salon, zapravo prozračnu prostoriju s gramofonom i kožnatim trosjedom.

E, tu je tek dolazilo do nekakvog smirenja. Naime, stvar koju ste ulazeći u salon Morganovih odmah primjećivali i na koju bi vam, sve da se to nekim čudom i nije dogodilo, moj otac svakako skrenuo pažnju, bila je fotografija na kojoj se otac, u francuskom odijelu, pušeći francusku cigaretu, sav ozaren šepiri ispred Eiffelova tornja, građevine koja se usred Pariza, glavnog grada Francuske, nalazi već punih tko-zna-koliko francuskih godina.

A ta je slika na naš zid bila prikucana čvrsto, i davno prije svega, a iz kuće se nije dala nikako i, možda će zvučati pretjerano, ali pred njom ste, i nakon svega što se dogodilo s Rayem, mogli, kao pod zaštitom nekakvog tolerantnog božanstva, pjevušiti ma kakav sladunjavi, *tres jolly* šlager, bez bojazni da će vam to biti odbijeno od džeparca ili vraćeno vješto zamotano u molbu da se “u ime obitelji otiđe ujni Dove na nedjeljni čaj”, čak tamo u Mewitt, na kraju svijeta.

I baš je u tom istom salonu, jedne nedjelje koju je teško zaboraviti, između dva zalogaja torte od trešanja, moj brat Ray po prvi put, razgovarajući s majkom o sestrama Snorlusson,

upotrijebio znamenitu riječ "Francuskinja", i zaradio vruću zaušnicu, ne trebam ni napominjati od koga. Da; a onda smo nas dvojica morali izići i do iznemoglosti polijevati već polivene gredice maminih gardenija, dok se u kući, te nedjelje koja je na Rayevu obrazu prste ispružila sve do ponedjeljka, vodio razgovor što će život naše obitelji nečujno podijeliti na vrijeme provedeno s ove ili one strane "francuske linije".

Pojedinosti tog čuvenog, kod nas do tada gotovo nikad viđenog, ukrštanja roditeljskih kopalja, ni Ray ni ja nikada nismo saznali, ali, uvjeravam vas, mamine gardenije zbog toga nisu prošle nimalo bolje. Jer; nama se tako učinilo tog popodneva, a slično je godinama nakon toga mislila i mama Morgan: 1939. nikako nije bila dobra godina za vrtno cvijeće.

Ipak, iste te, gardenijama tako slabo sklone trideset i devete, ljeto je sasvim dobro cvrčalo u debeloj hladovini još debljih krošanja, a mi smo, jednako dobro izgubljeni u onom što su naši gradski "jednom-godišnje" rođaci nazivali provincijom, jeli mamine torte i udisali miris sjenokoše zavaljeni u pletene stolice, tik ispod trešnjevog stabla. Nije potrebno ni napominjati da je, svih tih dana što smo ih s boležljivom rodbinom provodili pijući dobro zašećerene limunade, Ray morao paziti na jezik, a sigurno neću pogriješiti ako kažem, i na obraz, kad god je mama bila u blizini. Niti da je, kada je ne bi bilo, u našoj provinciji od finog francuskog svijeta vrvjelo kao da ste se točno u podne našli posred Montmartrea, ili kako se mjesto već zvaše. Ono što je mamu i cijeli jedan dični ogranak naše obitelji (a naročito tetu Cheryl i tetu Boo) najviše zabrinjavalo, bio je taj Rayev pogled, pogled koji vam se, ušutkavali vi njega koliko vam drago, na spomen bilo koje od pristalih gospođica našeg malog gradića, bolno neskriven i jasan upravo toliko da ga niste mogli ne primijetiti, ravno u lice izdirao "Francuskinje, Francuskinje!"

Otac, pak, koliko se sjećam, za cijelo to vrijeme što će ga majka provesti pokušavajući Raya iz pokvarene i stare Europe vratiti pod okrilje naše dobre, zdrave, američke provincije, s njime "o stvari" nije progovorio ni riječi. Prema Rayu se ponašao kao da ovaj snažno, ali ipak samo privremeno, boluje od kakve bolesti što vam po licu prošeće plikovima, prištićima ili čime već sličnim, nečega što pakleno svrbi i smeta, ali što svi mi jednostavno moramo proći ako već želimo postati muškarci ili žene, ili odrasli, ni sam ne znam kako mi je to tada izgledalo.

Naravno, nije mi namjera tvrditi da je uredno počeshljani, pristali i u tvid utegnuti suprug gospođe Morgan ikada za jedrim ljepoticama okruga u zanosu vikao "Francuskinje!", ali priznajem da od te pomisli nisam bio toliko daleko gledajući ga kako blažen pijucka žestoko, zureći u onu, na našem zidu boje jorgovana ulovljenu, čeličnu francusku grdosiju pred kojom

je, s barem jednakim zadovoljstvom, jednom pušio tanašne europske cigarete i gazio pravu, stopostotnu francusku tratinu.

Bilo kako bilo, održavajući svoju galsku splav između jetkih brzica majčinih prijekora i ravnodušnih, diskretnih sprudova očeva razumijevanja, Ray je cijelo to ljeto nije napuštao ni na trenutak, i u toj joj je svojoj odanosti ostao vjeran toliko, da smo svi, uključujući tu i mene koji od svega nisam razumio gotovo ništa, bili za njega prilično zabrinuti, ili bar onoliko koliko je to svaki od nas valjda mogao biti.

I tako je sve to skupa, uključujući i sjedjeljke i ležaljke i mamine tužaljke, bivalo sve do rođendana Celijske Roovidge.

Ali, najprije da raspršim sve nejasnoće što bi ih vezivanje takva dva događaja kao što su napuštanje francuske splavi mogla brata Raya i četrdeset i sedmi rođendan, u muškom dijelu naše obitelji ne osobito popularne prijateljice moje majke, moglo izazvati. Rayevo ozdravljenje, dakle, ili kako god se već moglo nazvati ono što je ozdravljenjem tako sretno okrstila teta Boo, TO, dakle, tvrdim, ipak nije imalo nikakve veze s rođendanom Celijske Roovidge. Na neki, vrlo, vrlo, uvjetno uzet način – da, ali onako kako bi se stvari zaista trebale gledati – nikako, nikako ne. Stvari su se, potrebno je naglasiti, jednostavno odigravale u isto vrijeme i, kao što vi nećete, u što sam prilično siguran, ustvrditi da sunce svakoga jutra izlazi samo zbog toga što ste, koju minutu ranije, pomuzli svoju kravu (iako se to nekim čudom već nekoliko puta dogodilo baš u isto vrijeme), tako ja za sebe pridržavam pravo da ova dva događaja koja su se, istina, zbila na isti dan, čak istog popodneva, proglasim povezanim jednako onoliko koliko su to odeblje vime vaše Šarulje i raspored vožnje zlatnih kočija dobričine Helija.

No, prije nego što o tom događaju, koji je u našu kuhinju nakon toliko izbivanja vratio već prežaljene *brioche a la bretonne*, progovorim makar i jednu jedinu riječ, morat ću, a zbog svih vas koji u dvorištu Morganovih nikada niste bili ili vam o njemu nisu spomenuli niti slova, ispričati priču o čvorcima.

Kako je znala govoriti moja baka, čvorci su djeda, dok je još bio mlad i prav, i meso mogao žvakati svojim zubima, čvoknuli u glavu tako, da je cijelu jednu premrzlu noć pred njenim prozorom čučao, čekajući da se ona, umorena čitanjem do kasna, probudi i primi vjerenički prsten. Oni, pak, koji su o istoj noći izvješća dobivali od inače ne osobito pričljivog poglavice plemena Morganovih, tvrdit će kasnije da ga se, puno češće nego o čvorcima, moglo čuti kako priča o nabijenoj dvocijevki marke Henry što ga je, nakon “noći provedene u čitanju do

kasna", dočekala ispod prozora gospođice Noonan i pomogla mu u odabiru vjereničkog prstena. Bilo to kako bilo, dogodilo se kako se dogodilo, odigrali čvorci u toj, za našu provinciju ne osobito neuobičajenoj, verziji pripovijesti o veronskim ljubavnicima jednu ili drugu ulogu; mi Morganovi smo im, kako se to meni čini, uvijek dugovali debelu uslugu.

Jer, postojala je, i to se ne može poreći, kod nas uvijek izvjesna sklonost prema svim malim, lukavim, letećim stvorovima što su se gnijezdili pod strehama, čivkali po žbunju ili cvrkutali posred neprozirnih lisnatih krovišta našeg dvorišta. Tu je neobičnu naklonost moj brat Ray dugo pripisivao nama i ptičjem rodu zajedničkoj potrebi da se, kada vam se tako prohtije, povučete iz gungule što vam je debelim ujnama napunila dnevne prostorije, zavučete u zeleno i ključate mesnate crvene špekule što oko vas rastu valjda samo zato da bi vam ugodile. I u tu ste se potrebu i naklonost mogli uvjeriti vrlo brzo ako ste s obitelji Morgan njegovali iole prisnije odnose. A ako ste nekim čudom bili stranac, a trebao vam je tko od Morganovih, znalo se dogoditi da vas najprije upute do stare i žilave trešnje, a tek onda, ako željenog člana obitelji na kojoj od grana ne biste pronašli, da vas uhvate za ruku i, tobože strašno iznenađeni, sprovedu do očeve radionice ili majčine vitrine s knjigama.

Nitko se, osim toga, s cijelim tim silnim pernatim svijetom nije bolje dozivao od moga oca. Njega se, Nathaniela H. Morgana, na trešnji dalo zateći bar jednako često koliko i nas, i upravo je on, radi već spomenutog dara, na njoj zauzimao najbolju granu. Naravno, tek nakon što se penjanja ostavio djed.

To je časno stablo, tako, bilo mjesto na kom su, u savršenoj slozi i razumijevanju, raščupani pripadnici plemena Morgan i sve ptice nebeske, a od svih ponajviše čvorci, uživali život mareći za svijet ispod otprilike koliko i za neukusne čajeve od vanilije što ih je neposlušnim rođacima svake nedjelje spravljala ujna Dove.

A, koliko se sjećam, baš su rođendani Celije Roovidge bili najbolja prilika da se u visinama ponovo sastanemo, budemo tihi dok nas dozivaju i nepokolebljivi kada to budu činili isuviše usrdno.

I to bi otprilike bilo sve što ste o čvorcima, dvorištu i Celiji Roovidge trebali znati prije nego što nastavim i prije nego što konačno doznate sve što se toga dana sa svima nama izdogađalo na debelim granama trešnjevog stabla.

Dakle. Od samog početka dan je bio da ga povučesh za uši i isprašiš poput najgoreg od braće O'Shea. Oblaci su plazili nisko, muhe zujale i grizle, a sve skupa slutilo na težak, pretežak

ljetni pljusak koji se, u svoj onoj omari, ipak nikako nije mogao odlučiti hoće li ili neće. Zbog čega smo svi bili prilično nervozni. Zbog čega su muhe ujedale kao lude. Zbog čega je Celia Roovidge svoju rođendansku zabavu odlučila iz svoga vrta premjestiti u našu natkrivenu vrtnu sjenicu.

Moj se otac Nathaniel H. Morgan, sjećam se kao danas, u svom svijetlom lanenom odijelu na trešnju uzverao točno u 13:45, kada smo tamo već sjedili Ray i ja. Na glatko obrijanoj nausnici krupne su mu se kapi znoja skupljale dolazeći tko zna otkuda, i bilo je jasno da ga smetaju k'o sam vrag, ali on ih, valjda cijelom tom danu u inat, nikako nije otirao. Pojeo je dvije trešnje i na vratu zgnječio jednu muhu. Razvezao leptir mašnu i pustio je da odleti. I otkopčao dugmad na košulji. I jednom zviznuo. Zviz.

S druge strane dvorišne ograde, kojih desetak metara ispod nas, oivičena davno obojenim plotovima povlačila se debela cesta od bijele prašine i šljunka, i Ray i ja smo je mogli pratiti skroz tamo do pansiona gospođe Lipsky, kamo nas je pogled najčešće i vodio. Na istoj cesti, točno u dva poslije podne, Ray je ugledao prašnjavo-svijetlo-zeleni kamionet, gurnuo me laktom i nastavio sa šutnjom. Nedugo zatim, isti je kamionet, praćen zbunjenim pogledima penjačke sekcije obitelji Morgan, zastao baš pred našim dvorištem, par puta kašljucnuo i zaustavio se.

Da ste se nekim čudom u tom trenutku našli tamo i u ono zelenilo mogli zaviriti malo pažljivije, na grdnu sramotu Morganovih ugledali biste čitavo pokislo muško jato ove obitelji kako, čučajući svako na svojoj grani, čekaju da iz vražjeg automobila netko izađe, u njih upre prstom i natjera ih da ostatak života provedu nalijevajući punč na najdosadnijoj od vrtnih zabava što ih je ljudski um ikada mogao zamisliti.

A kada se iz auta, brišući sjajnu, okruglu ćelu, izvukao krupan muškarac, protegnuo se i čučnuo, a zatim u naše dvorište ušao kao da je baš to stvar koju je vježbao naročito dugo i upravo ona kojom prehranjuje sebe i mnogočlanu obitelj, moram priznati, nešto mi je u cijelom danu zamirisalo čudno i vidio sam, baš tada i potpuno jasno, da sve to ne može izaći van, bez da se, što kažu ljudi, mlijeko ne prolje.

Doduše, kada o tome razmišljam sada, muškarac, osim one svoje zastrašujuće, divljenja vrijedne ćele, na sebi nije imao ništa što bi osobito upućivalo da je baš on biće koje je Sudbina izabrala da nama, Morganovima, za sve propuštene zabave majčinih prijateljica isporuči račune upravo tog dana. Na sebi je imao, već sasvim mokru, izbljednulu crnu košulju sa sivim džepovima na prsima i bijelim mrljama od znoja oko pazuha. Široke hlače

bež boje i crno-bijele cipele kakve su u našim krajevima tih dana nosili još samo umirovljeni učitelji plesa. Ipak, za momka koji ulazi u vaše dvorište izgledao je sasvim pristojno, čak prilično uljuđeno, a kada se tome pribroji i činjenica da je, u njega ulazeći, i zazvao, i to bar dvaput – najavljujući se, možda vam neće biti jasno zašto mu se mi, onako skriveni na stablu, nismo odazvali ili ga u mislima barem zaveli kao nedužnog Slučajnog Prolaznika.

Na to bih, kao čitavu obranu obitelji Morgan, mogao reći jedino da je dan bio takav, da su muhe grizle, a svi mi bili pomalo razdražljivi pa... Iako stvari tamo dolje možda i nisu bile toliko strašne, nama to s naše visine, onda, nije tako izgledalo.

Osim toga; bilo je vruće, pljusak samo što nam nije razbio glave i nikakvim muškarcima u crnim košuljama nije se moglo vjerovati.

Čelo je tako pregazio travnjak, stigao do kuće i tu ga je netko primio i uveo unutra. Onda je nešto škljocnulo, kamionet, a zatim...

A zatim su se otvorila druga vrata.

I tu bi s pričanjem trebalo prekinuti.

Jer ima priča koje treba prekidati prije kraja i jer je ova, priča o čvorcima, sasvim sigurno jedna od njih. Jedna od onih koje se, ma kako god se vi trudili i oko njih obigravali, riječima jednostavno ne daju, a po svoj prilici nikad ni neće, a sve zbog toga što im je u onoj njihovoj neispričanosti dobro, i bolje, i jer je baš ta čista neispričanost i sama priča za sebe što, kao i svaka prava ruža, traje dok se ne poljubi. A prava je rijetkost pronaći onog koji će takva poljupca poštediti ružu i pričanjem ne pokušati zauzdati neuhvaćenu priču. Jer obje su, mislim, i priča i ruža, u svojoj neponovljivosti i prisjećanje i obećanje, i obje odškrinjuju pred nama vrata trenutka što je cvijet jednako nikada ubran niti ispričan, iman niti ponovljen.

A tko smo mi Morganovi da od drugih budemo bolji pa da se takva uzaludna lova okanimo?

Jedino što u cijeloj priči za priču možemo učiniti jest da Neispričanu pokušamo dovabiti na naš način, onako kako se to u našoj provinciji radilo godinama, a u obitelji generacijama i onako kako će se vjerojatno raditi i dalje, sve dok bude i jednog Morgana s pričom pod jezikom.

Jer s pričom je kao i s pticom.

Imate jednu i s njom otidete u polje. Sunce udara, a vi, skriveni u kakvoj sjeni, ostavite svoju

priču pticu pitomu nasred otvorenog, da je prostor opije, da je omami pošteno, da zaboravi da je vaša pa da zapjeva. A kada zapjeva... Valja samo biti strpljiv pa znati čekati. Prije ili poslije, privučena zovom *gotovo* slobodne priče, pojavit će se i ona druga, željena, ona koju ste toliko čekali, i vašoj priči prići sasvim blizu, tako da se mogu kljunovima dodirnuti. Naravno, sve to ni izdaleka ne bi bilo dovoljno, niti bi od kakvog lova imalo i sićušno l, da vi, prije čitave stvari, svud oko kaveza niste postavili nešto ljepljivo, lukavo, nešto na što će se Nikad Ispričana uloviti, zaplesti, a onda za vijeke vjekova biti vaša, neizbrisivo uhvaćena u bijelu krletku papira.

Što se s pričom događa zatim, ne bih vam trebao govoriti baš sada, dok lovim. Nekad djeluje zadovoljno, ponekad, ako je se voli i njeguje, kao u najboljim danima. Ali, ono što vlasnika neprekidno muči, ono što ga dira i povazdan progoni jest neobičan osjećaj da nikad, koliko god vi nju u onaj kavez zapisivali i koliko god ona u njemu skakutala i cvrkutala, ono što vas zatvoreno svakog jutra dočekuje nikako nije jednako onome što ste jednom na otvorenom gledali i što vas je svojim šarenim perjem tjeralo da se pod plećatim suncem znojite, čekajući da dođe, da sleti i da se zalijepi. I to vas zbunjuje toliko da ste gotovo spremni povjerovati u sve one priče o ptičjoj zavjeri, senzacionalnoj prevari ili čemu već ne, ili teorije po kojima je u pitanju nekakav trik kojim priča, prava priča, zapravo zauvijek ostaje van kaveza, nedirnuta, nezalijepljena, neispričana i slobodna.

A nakon ovog, što da vam kažem?

Da su se vrata prašnjavo-svijetlo-zelenog kamioneta otvorila i da je izašla ona, Djevojka? Da je bila vitka? I bijela? I lijepa? I da je, iz onog auta izlazeći, sve do nas zamirisala na kupine, ribizl i trn, i to toliko da smo s našeg trešnjevog stabla sva trojica htjeli odlepršati istoga trena i poznati plod znanijek zamijeniti za tajanstvene crvenocrne bobice što ih je, sasvim sigurno, sa šumskim travama i korijenjem, nosila po džepovima?

Sve bi se to tako slobodno moglo reći. Moglo bi se reći i to da su se na zaprašenom staklu kabine prve kapi pljuska baš tada stale rasprskavati, krupne ko trešnje, ostavljajući za sobom osip ispranih mjesta i da smo ih mi gledali kako se niz nebo kotrljaju i po njenom licu klize čarobno, ne stajući, niz obraze, preko čela, duž nosa, kako joj zatamnjuju obrve, i trepavice, i gube se, mesnate i oble na usnama, u ustima i kriju pod jezikom. Sve bi se moglo reći baš tako i sve bi bilo točno i istinito jednako koliko su to i ova naša trešnja i njene grane i mi na tim granama. Ali ono što meni moja priča šapće, ono što mi u uho cvrkuće, jest da ja tada, tamo, i na taj način možda i nisam bio. To jest, da sam bio i nisam bio. Da sam onu djevojku gledao i negledao, vidio i nevidio, baš kao i kapi i usne i ostalo o čemu priča govori.

Stvar koja je meni čista i od svega bistrija je krošnja. Naša. Njezina unutrašnjost, zelena soba u kojoj sjedimo i kroz čije prozore gledamo cestu, kamionet i djevojku. Otac i brat. Otac, dug čovjek u lanenom odijelu što mu ga onaj dan lijepi na kožu, otac koji kroz lan probija i izvlači se, i što bi van, u Francusku, pod kulu, na tratinu, s cigaretom zapaljenom na plamenu, čarobnom žigicom što je djevojka nosi na nekom mjestu od kiše neotkrivenom, mjestu tajnom i samo njemu obećanom, što čeka i čekat će, ali još sasvim kratko, prekratko, i za koje se treba odlučiti brzo, zamahnuti rukama i odvojiti se.

I piratsko lice i plave oči moga brata. I drhtaj koji ga trese, čitavo tijelo, i iz njega vadi, na pljusak iznosi, nemoćnu klicu francuske bolesti da se ugasi, utrne i ostavi ga ustiju suhih na vrhu trešnjevog stabla, zapletenog u grane, i poglede, i kišne brzice što se onim porculanskim licem spuštaju vrtoglavo, brzo, strmo da strmije ne može biti.

Ja sam tako pamtio krošnju. Čudnu. Što nečim iznutra gori i vrije, a što ja nikako u potpunosti ne mogu shvatiti. A djevojka... Djevojka lijepa. Šumska vila. Trska. Stabljika. Ruke joj, bijele, vire iz košulje bez rukava, a ona čitava, zavučena u hlače preširoke, modre, s naramenicama, pušta da joj se kosa poput sitne zvijeri iz košarice izvuče i po licu i vratu sklizne brzo i gipko, srćući zrnatu vodu.

Ali mene je ipak, više od svega, više i od nje, privlačio trenutak u kom se sve, osjećao sam, mijenjalo. Trenutak u kojem su stvari, i lica, pritisnuta nekakvom niotkud-dolazećom ljepotom i napetošću, izujedana muhama i nagruvana niskim oblacima, odlučila, mogla postati drugo ili isto, samo drugačije. I to je trenutak u kojem živi priča. Priča o čvorcima. O Morganovima Na Stablu. O francuskoj groznici moga brata Raya, muškarcu u crnoj košulji i njegovoj bijeloj suputnici. To je trenutak u koji se, hoteći ubrati ružu, pokušavam vratiti – jer obećava i jer je obećavao i mome ocu i bratu, svakome svoje, i jer se pretvorio u djevojku što je cestom, debelom i starom, prašeći davno obojene plotove došla iz daleka, niotkuda ili od bilo kuda, da nam izmami poglede iz krošnje, istrese oblake i dan ispraši poput najgoreg od braće O'Shea.

I dok se toga sjećam, gotovo da pod prste mogu dozvati hrapavu koru drveta i oblo meso trešnjina ploda. Otac čuču zgrčen, spreman da poleti, a Ray grize svoju "Francuskinju" sve dok je ne prepolovi, raščetvori, načini u ništa i zaboravi. Djevojka se došeće do debla, nasloni, i mi je gledamo; njezinu košulju, grudi, kako se dižu i spuštaju, i dižu, i ne staju i nestaju i postaju ptice, treperave, dišuće, nastaju grudi, prestaju pernate, postaju košulja i dišu, dižu se do nas skrivenih u krošnji, do nas prikrivenih i ustreptalih što samo što ne kapnemo, stuštimo se s pljuskom, strmo, dolje na zemlju, ravno preda nju.

To kaže priča. A onda izmiče. Sunce je visoko u polju. Žeže i prži u sjeni. Pitoma priča se umara, slobodna oko nje oblijeće, ključa riječi kao sitno sjemenje. Treba biti strpljiv, već će se ona nalijepiti, mislim. A mi još uvijek gore. Čučimo. Muhe se ne tjeraju, tuste, uvaljale se u znoj i kišu pa cvrče. Ray će eksplodirati, još samo malo, samo ako udahne još one šume što pod njim diše. Ja prut, žigica crvenokosa, trnem. A otac kobac u lanu. Bez kravate. Zapet drhti. Možda mu je trideset, ili manje, izgleda kao mlađi brat. Da, to je taj dan. Upisan u polju zove i doziva, a ona ništa. Priča. Ptica. Djevojka. O njoj priča o Morganovima. Hoće li se na '39-u i tortu od trešanja ikada uhvatiti, više nitko ne zna. Barem ne ja. Ali čekati još malo, još samo malo, da, možda? I pljusak prestaje. Sjećam se, tada ga nisam primijetio. Visoko smo iznad zemlje. Travnjak zelen posvuda. Cesta, a s druge strane kuća, vlažna opeka, kreč i stol od tamnog drveta s grozdovima lokava što ih lak okuplja i što su jedino svježije oko nas. I ispod, jer je krošnja zapara. Uokolo, jer su plodovi crveni, i sve toplo i natopljeno, iskuhano, i omekšano parom što se s odjeće diže. Na cijelom svijetu, čini se, jedino tvrdo smo mi, i drvo kojem smo prikucani. Možda i pogledi što ih spuštamo nevidljive, djevojci što za nas ne zna, a diše, ničim do vodom dirnuta. Čujete? To se priča spustila. Niže. Možda će prići. Sunce, ljepilo vonja do sjene, i ona ga čuje, sigurno, a opet prilazi. Mirna, čudna priča. Moju gleda i zapjevava. Kruži oko nje i sve joj je bliže, preblizu, čini se, preblizu, ili ne. Tek na trenutak. Sada u većem luku. Kruži nemirna, čuteći papir uokolo. Sluteći mene u sjeni. Mene, oca i brata u krošnji. Sve nas, u sjeni u krošnji napete poput udisaja što ih Bijela pod košuljom nosi, poput nevidljivog papirnatog cvijeta krletke što joj se sprema. A pitoma pjeva. Dan je netom napuštena kupaonica, mlak, ogledalo još zamagljeno. Oblaci odlaze gore, ali sporo. Nešto se ovdje još mora dogoditi, pišem, a ne znam što. Ili znam samo ne smijem došapnuti. Ili ne mogu. Kao ni otac poletjeti. Kao ni Ray pregristi ni prelomiti.

Preko one naše tratine, odjednom, sve do mene dopire rasklimani alt Celije Roovidge. Dolazi sporo, pocupkujući, dovlači se naheren, mekim zelenilom gotovo šepajući, a opet, čudesno samouvjeren. To je, dakle, taj čuveni, nezaustavljivi glas što je nas, Morganove, sve silne godine natjeravao po krošnjama! To li je ta, pola stoljeća pripremana, moćna borbena naprava pred kojom bi živalj Jerihona, da mu se nekim čudom pojavila pred vratima, vlastite zidine požurio porušiti sam, a onda se po obližnjim krošnjama posakrivaio glumeći češljugare, ibise ili kakvo, njima već blisko, pernato pleme.

Vjerujte, i iz ove daljine izgleda zastrašujuće to oružje majčine prijateljice, dopisne članice svih provincijskih zborova! Poput nezgrapnog, zapjenjenog psa, krči s lanca otpušteni glas žene što svoje zabave, nemajući obzira ni prema čijoj vrtnoj sjenici, otvara arijama toliko

smionim da ih se, bar što se smionosti tiče, ne bi postidjela ni najdeblja Carmen kojoj ste pljeskali iz partera. Trebalo je, dragi moji, to osluhnuti i prepoznati! Toga dana, sjećam se posve jasno, do nas je, izudarana snažnim osobnim pečatom gospođe Roovidge, dokaskala baš River, oh, river i, povijajući nježne glavice vrtne tratine, refrenom uspjela stresti nekoliko neopreznih trešanja, nešto mokrog granja i, umalo, najstarijeg Morgana na stablu.

A svako tko je ikada vidio moga oca, Nathaniela Herberta Morgana, kako reagira na ma koju pjesmu u izvedbi Celije Roovidge, pa bila to i inače mu draga, River, oh, river, imao je razloga, i to s velikom vjerojatnošću u dobitak, uložiti svoja četiri dolara na jedan vaš, tvrdeći da će se Bijela Djevojka, izgubljena Francuska i Nova Mladost, zajedno s Rayevim blejanjem i zijevanjem i mojom neomirisanom pričom, pred takvom nepogodom moći lijepo uhvatiti za ruke i poći ujni Dove na nedjeljni čaj, baš tamo u Mewitt, a bogami i dalje, da se ne vrate nikad i da nitko o njima više ne čuje ni slovca.

Ipak, vjerovali vi to ili ne, taj bi nam se naš prijaško pošteno prevario. Jer, niti je otac prestao vrebati, ni Ray sanjati, niti je moja priča s pitome odletjela. Ono što je nas umalo dolje natjeralo bila je djevojka. Kad je propjevala. Propjevušila. Ispod krošnje procvrkutala. Poštenja mi, to ste trebali čuti! River, oh, river, kakvu ne biste omirisali ni da vam je sam Chuck Beetlebee pripali pod prozorom. River, oh, river zbog koje su se trešnje zacrvenjele, grane ispreplele, radi koje je moj brat Ray umalo pregrizao jezik, a otac zlatni vjenčani prsten zajedno s prstom, malim i domalim, i noktom, i svime što bi ga za prsten, provinciju i što-ti-ga-ja-znam-za-što moglo vezati.

I tu je i meni priča zapjevala. S djevojkom i o njoj. One joj se grudi i ramena dižu, pravo pod nama, a ona pjevuši, sitno, gotovo nečujno, pa glasnije, river, milo, oh, river, hrapavo, i resko, i malo se naginje, pridiže, a ja joj, u zelenom oblaku skriven, vidim usta, i vrh jezika, i gledam je, ne znam čijim očima, svojim, bratovim ili nečijim iz vrta, posuđenim očima ispod ležaljki, rosnim što je nadviruju, zirkaju preko ramena, ili s ruku, njezinih, ili iz trave, odozdo, očima što mi ih priča dodaje ispod stola, što mi ih skrivećki pruža, a ja ih prihvaćam, visoko u krošnji zahvalan, do vrata omotan snažnim mirisom ljepila i trešanja.

A ta je djevojka znala pjevati! Bila je, onako zamotana u modro i široko, jedna od nas, pijevna i pernata, a svaki ju je imao za sebe, sebično (zato joj se ne sjećam lica!), i svaki ju je drugačiju vidio – i zato im (jer je hoću čitavu!), pratim poglede, zato ih gledam kako se spuštaju i lica kako im gore, kako ražarena pucketaju i bacaju iskre daleko, sve do polja s pričom, tjerajući je da siđe, mameći da se spusti, niže, do krletke, i niže, do papira i ljepila, do kraja i zatvaranja vrata, imanja, ovaj put konačnog, u trenutku, u priči.

I tu sam mislio da je imam. Da je sletjela konačno. Da se kao otac odlučila i da će dolje. Sunce je ravno iznad. Travnjak nestao, kuća se sakrila, pjesma Celiye Roovidge zaboravljena.

A dan, dan-izgubljen; nitko ga se više ne sjeća. Ništa se osim djevojke iz naše krošnje ne vidi i mogao bih se kladiti, pa i četiri naprema jedan, da ničega osim nje ni nema. Od vremena tek malo, ovo, i trenutak da se sleti, iz sjene izleti i šeširom u trenu poklopi ustreptalu pernatu grudu. Da. Tog smo je dana vidjeli izbliza. Svako perce i slove, svaka, i najmanja pojedinost čista i bistra kao poslije kiše. Lebdi i pjeva. Ti slušaš, zanesen, slušaš, sve u glavi riječi premećeš, čekaš, pred sobom ruke širiš... A onda je poželjsh dohvatiti. Otac je otac sa slike; golobrad, rasteže francuska krila i tek što nije nestao po bijelu propusnicu dolje. Ne razaznaje, slutim odavde, ni nas ni grane; želi niže i unutra, dublje u kontinent, žudi dalje u obećavajuću nutrinu slike, sve do zelenog metalnog svjetionika pred kojim će se ukotviti, usidriti napokon na blago namreškanoj pučini francuske tratine. Sve je tu za nas, najednom, u krošnji, riješeno. Svaki je, i Ray i ja, sa svojom željom, i sudbinom, načisto: s objema jer su jedno, i jer se zadržavaju i postoje isključivo u trenutku, u čarobnom hipu udisaja u kom smo najpuniji, i najveći, i nožnim prstima puni milimetar od tla, spremni da se otisnemo.

Koliko traje taj trenutak? Kratko. Stabljika na kojoj ovaj plod raste je krhka i što on više zori, to je njoj teže nositi ga. Trenutak je voće, znao je nakon svega govoriti otac, koje se jede zeleno. Ako se hoće pojesti, dodajem. Ako ga želimo, ne dodirujući ga, i umijemo, samo promatrati, ako smo priču dovoljno mudri propustiti, za njom ne posegnuti, zrije nam pred očima kao ljepota, i prije buđenja bježi zadnje poput miloduha. Ali tko smo mi Morganovi da bi do čitave mudrosti došli prije posezanja? Najviše što u čitavoj priči za sebe možemo učiniti jest da učimo na pogreškama što smo ih imali sreće preživjeti. Jer, s nama je kao i s pticama. Privučeni zovom ptice priče pitome, prilazimo joj i od nje hoćemo ono što nam ona, jer je uhvaćena i već pripitomljena, nikako ne može dati. Kružimo oko nje pokušavajući razgovoriti je, nekako raspjevati, natjerati da poleti, krletku zaboravi i postane, čak i na papiru, od nas samih slobodna. A tu se, vjerujte, lako može zapetljati. Zaplesti u priču kao u nešto lukavo, ljepljivo, nešto u čemu ćete, za vijeke vjekova, pišući biti, držeći se olovke, oštrijeg kraja udice, i nemajući mogućnosti, ili bar ne znajući za nju, da je pustite, da se otpustite. Na kraju, možete se s njom nadmudrivati čitavih dvadeset stranica, mamiti je, odbijati, pokušavati i odustajati, a sve zato da bi, ako zbog pisanja već ne zaboravite jesti i piti (i, uvukavši se potpuno u nj, drugdje ne prestanete postojati), shvatili da je priča IPAK ruža koja se ostavlja nepoljubljena, voće koje se jede zeleno i stvar što nas posljednja, poput miloduha, ostavlja prije buđenja.

A onda se, najprije, na onom našem polju, potpuno u dnu slike, otvaraju vrata. Vrata kućna, u pozadini; glas mame Morgan, visok i čvrst, razbija, rastjeruje svečanu nepomičnost poput krika, coktaja biča ili pucnja. Nešto iznad nas prhne, opernati se i odleti. Zatim, u velikim paketima, dolaze boje. Travnjak, krošnja, bijela cesta, plotovi i, ovaj put potpuno bezopasni, mišji tonovi ćelavog muškarca uz majku. Zvukovi; teško očevo disanje, muhe i River, oh, river koja zamire jer je netko ugasio Celiju i u pogon stavio gramofon. A potom sve ostalo. Uljudno. Pitomo i mirno. Nebo i sve ispod njega; ukroćene živice, žamor kukaca, odjednom zajapurene trešnje i pletenice glasova. I krošnja postaje krošnja, ne više nad sve uzdignuta promatračnica; udovi, ukočeni i umorni, od nje se odvajaju i bivaju, ponovo i zauvijek, samo meso i kost. Što ovdje gore, pitaju, uopće i radimo? Do nas, ipak, do nas na stablu, sve dolazi usporeno. Najbolje to vidim kod oca. Dotad uspavana nausnica, tijelo, sve ga od skoka i obrušavanja vraća, sve ga u nesuđenom letu sappleće, pokret mu mrvli, a njega ostavlja već pomaknuta, ali u raskoraku, pred svim neodlučna i zdvojna.

A zatim, slijedeći majčin doziv, krošnju probija i pogled Bijele Djevojke. Za našu trešnju neočekivano uslužno, stablo mu se rasklapa i, nikad prozirnije, kao na pladnju pruža Trojicu, posramljene i zatečene u nedopuštenom. I sve se u tom trenu napokon prelama. Mijenjamo tada, djevočinim licem razotkriveni, tajanstveno (Žudnjom i Trenutkom zapečaćeno) bratstvo iz krošnje, za poznato i dobro razgaženo dobro obitelji Morgan; za oca, brata i sinove, i majku što je glas što su ljestve što nas iz visine imaju spustiti pouzdanoj poznatosti zemlje, urednom.

Ne mogu se, ipak, više sjetiti sadržaja tog pogleda što nam je ravno ispod nas bio upućen. Je li bio optuživački, ravnodušan ili iznenađen. Je li u koga ciljao; u oca, Raya ili u svu trojicu. Ili ga nije bilo briga. Ili me, na kraju krajeva, nije bilo briga. Izlet je, odavde to mogu jasno vidjeti, bio završen. Mama poziva čvorke na večeru, pjesme ni od korova. Djevočin pogled, oštar kao ona udica, slutim ipak, vitla po nama. Otac je zbunjen, pokušava zakopčati sav onaj lan na sebi i dohvatiti mašnu. Naposljetku, sa stabla se spušta namršten, pokušavajući pred onim pogledom prokrijumčariti posljednje krpice dostojanstva što mu ih je taj dan još ostavio u krošnji. Zatim, šuteći, silazi Ray. Hvata se prve grane i poput gipke plavooke jegulje, nezadrživo klizi dolje. Za njim, na stablu, polomljeno ostaje nekoliko namirisanih slogova što ih, odmjeravajući pristale gospođice našeg gradića, neće spomenuti više nikad (pri čemu sam rođendan Celije Roovidge, tvrdim i dalje, u čitavoj stvari ipak nije odigrao ulogu koju mu je ona, na svim provincijskim sjedjeljkama zdušno nastojala pripisati). Spušten, Ray prihvaća majčine poljupce i hitro gazi preko travnjaka. Sve izgleda mirno. Ulaze u kuću, Ćelavi i djevojka u kamionet, ja...

Ne znam gdje se nalazim više. Koja je godina u hladovini. I koja je priča koja, koliko pitoma. Hoće li stati i zašutjeti, zauvijek, ili prsnuti i smanjiti se, iz papira izmigoljiti pa odlepršati, sve tamo do Mewitta, i dalje, kamo je ne mogu slijediti, ni čuti, ni vidjeti, niti čim dozvati.

LJUBAV

Simon me hvata za ruku i kaže: Ne idi nikud, ja se vraćam brzo. U ruci mu je stari očevo revolver, pruža mi ga i kaže: Zaključaj i ne otvaraj nikome, nemoj da ostane sama. Ne okreće glavu, ali znam da misli na Novu. Otkako je došla, ne ostavlja je samu. Misli da bi mogli doći i povrijediti je. Oni. Sada odlazi jer sam mu došla reći da ga treba otac, dolje, u Vodu. Da ga treba i da ne može čekati. Otac. Jesi li razumjela, pita. Kimam. Spuštam revolver u džep na pregači. Simon zna da znam pucati iz njega. Zato mi ga daje. Zna da sam iz njega ubila mačku i da bih ga znala upotrijebiti. Gleda me u oči i žmirka. Onda me ljubi, u čelo, jednom. Ne trebam se okrenuti da znam da je Jesús zelen od ljubomore. Ipak se okrećem i istina je. Ljubomoran je. Ljubomoran je na sve pa i na mog brata. Bio je ljubomoran i na mačku. Zato je više nema. Jesús ima zelene oči i u ruci nosi struk tek ubranih zelenih slamki. Pretvara se da ih probire za našu igru, ostavljajući velike, malene bacajući na pod. Simon ga ne primjećuje jer ga ne voli. Ne volim ga ni ja, jer je tanak i crn i ne ljubi nježno kao Simon. Jedino što zna je hvatati guštere. Izabrali stabljiku, na vrhu napraviti omču i nataknuti je oko gušterova vrata. To zna. Kada ih uhvati, guštere stavljamo u staklenku i nosimo u Vodu. Bonniein tata nam plaća da ih ubijamo pred njim. U njegovu ured, u prostoriji iznad dućana. Gušteri u staklenci su ponekad ukočeni, ali to je trik. Probude se kada im Jesús prstima stisne vrat. Tada se počnu koprcati. Kao Bonniein tata. Gleda u naše ruke i koprcati se. Vrat guštera je mekan, mlak, kao kuhana mahuna. Jednog po jednog, slažemo guštere na pisaćim stolovima. Bonniein tata onda plače i kaže: Djeco. Nismo njegova djeca. Bonnie ne zna daviti guštere i zato nije tu kada dolazimo. Nikada. Njezin tata mi daje novac i pita: Kako je Nova. Čujem da se vraća. Da je Simon vraća odakle ju je doveo. Ne znam. Simon odlazi u Vodu. Uskače u automobil i vozi tristo na sat. Do oca, dolje, jer sam mu rekla. Grabim Jesúa za ruku i ulazimo u kuću. Tamo je Nova. Zapravo se ne zove tako, rekla je da se zove drukčije. Ali. Tako drukčije zove je samo Simon. On voli njezinu crvenu kosu i vrat i pjege kao u pastirke. Rekao mi je. Kada se vratio rekao je: Hoću da život napokon slični na nešto, razumiješ? Onda je upalio radio i plesali su. I ja sam plesala, kasnije, s Jesúsom. Kad pleše, Jesús me štipa i grize, Jesús je divlji i grize kao pas, za vrat i obraze. Dira mi grudi i stišće ih prstima kao vratove gušterica. Udaram ga kada me zaboli. On je pas, kažem mu i to ga nasmijava. Mlađi je i niži od mene, ali ni to ga ne smeta. Ni mene. Čekam da odraste pa da ga otjeram kao njegova brata. Jesús kaže da nikada neće odrasti i da ćemo vječno biti skupa. Vječno. Između stabljika za guštere izvlači cvijet i stavlja mi ga u kosu. Kaže da sam lijepa. Gledam se u ogledalo. Obrasi su mi crveni, a obrve crne kao Simonove. Nova mi češlja kosu

i crta usne. Ljubi me u obraz. Postajem lijepa i Jesús me ne može prepoznati. Izgledaš kao nova, kaže, kao Nova. Smijemo se. Nova pali radio. Plešemo, ona i ja. Ne znam odakle je došla, ali miriše kao iz raja. Ima haljinu od finog, svijetlog platna, duge tanke prste i crvenu kosu svezanu u rep. Smije se. U Vodi ljudi rijetko plešu i rijetko se smiju, osim Jesúa kada mi dira grudi. Ali on je još dijete, uskoro će odrasti i morat ću ga otjerati. Kao njegova brata. Uskoro. Iako se kune da neće. Nikada. Tamo odakle dolaziš, ljudi se često smiju, pitam. Nova ne razumije. Tamo odakle dolaziš... Nova se okreće i postaje tužna. Znam. Gasi radio i gleda kroz prozor. Simon, kaže. Vani je nebo i sunce i livada na kojoj beremo travu za gušterice. Zatim dugo dugo ništa, a onda kuće i Voda. Toliko daleko ne vidi. Simon je ne vodi onamo jer ih predobro poznaje. Čuva je. Nikad je ne ostavlja samu. Nikad ne idu u šetnju, čak ni do oca. Rekao joj je: ljudi u Vodi ne vole strance, a otac živi tamo. Voda. Zar se ne želiš prošetati, pitam. I bez okretanja, znam da me Jesús gleda i na mene žmirka svojim zelenim očima. Možemo izaći i nabrati cvijeća, za vijenac, ako hoćeš. Njezine usne su tanke, ali su joj zubi pravilni i lijepi. Ljepša je od mene, lijepa je koliko treba za Simona. Otključavam vrata i izlazim. Jesús me u prolazu pokušava zadržati, ali ja sam brža i jača. Trčim preko dvorišta i sakrivam se u travu. Kraj mene, Jesús je lice zagnjurio u zemlju i diše plitko i užurbano, kao kada se grlimo. Nova je u dvorištu i doziva nas. Jesús otvara usta, ali ja mu ih zatvaram poljupcem. Gleda me. Tiho, kažem, tiho. Bebice, slušaj. U travi se čuje zujanje i škripa vlati. U travi se čuje kako zemlja pucketa. U travi se čuju koraci i vide povijene prilike kako prilaze kući. Jesús diže pogled i prati ih, ukočen kao ptičar. Gladim ga po kosi. Moramo odrasti, Jesús, kažem. Sunce je visoko. Nova se okreće i juri prema kući. Muškarci trče kroz travu, vitlaju šeširima i hvataju je na pragu sleđenu kao jarebicu. Ruše je i penju se na nju. Udaraju je i sa nje trgaju odjeću. Ljube je. Tu su, pred nama. Simona nema da ih zaustavi. Nose je. Jesús plače i plače. Iz džepa pregače pokušava mi istrgnuti revolver, ali nema snage. Suze mu teku niz tamno lice i cijede se niz nos i bradu. Privijam ga na prsa. Ti si moje dijete, kažem mu. Ti si moje štene, moja ljubav, voljet ću te zauvijek. Jesús drhti i ne odgovara, ne može se zaustaviti. Dok ga povlačim na sebe osjećam njegovu toplinu, osjećam njegovo srce na mome, napokon ga volim, zajedno smo.

U DVORIŠTU

Ulazeći u dvorište Starkey šutnu prašnjavu crnu kokoš skoro na zarđali limeni krov kokošinjca.

- Nije loše - Ralph je od nekoliko prozirnih papirića spajao tanku dugačku cigaretu. - Ali prošli put je letjela preko.

Više ga nije gledao. Bio je ponosan na svoje prste, bili su mršavi, ali spretni, s lijepim njegovanim noktima. Godilo mu je gledati ih dok mota. Starkey se zavalio na pod i digne noge na nisku ogradu trijema. Između njih dvojice, na visokoj limenci od graška koja je Ralphu služila umjesto stolca, stajala je kutija cigareta i plastična vrećica s travom. Starkey uzdahne.

- Umoran sam.

Ralph ga nije pogledao, ali znao je da žmirka i pogledom tromo prelazi preko dvorišta, od prašne drvene ograde do kokošinjca.

- Umoran sam. Delfini gube na svom terenu. Kokoši ne lete kao nekad. Čak ni do kokošinjca. Mladi su neuljudni. Da, staro momče, čini se da starim.

Starkey zašuti.

Crna kokoš je cupkala dvorištem približavajući se dvojici muškaraca.

- Frrrrrrr - Starkey cimne nogom i kokoši nestane.

- Stela te je isprašila za ono sinoć?

- Yup.

- Gdje si spavao?

- Mmmmm - Starkey se pretvarao da razmišlja o starosti.

Ralph zaliže cigaretu, cokane jezikom i tutne mu je pod nos.

- Lijek.

Nekakva se buba koprcala prevaljena na leđa i Ralph je okrene na pravu stranu.

- Sram te bilo, pokazivati trbušćić.

Ako je išta znao, bilo je to da Starkey ne može šutjeti toliko koliko ga on može čekati da progovori.

- Proklete kokoši, upropastile su mi život.

Ralph pomisli na Stelu i pljućne. Trava je mirisala bolje od ijedne žene koju je ikada poznao i on dopusti da ga miris iz dvorišta odnese daleko, do obale na kojoj su je crne ruke pobirale, a sunce sušilo, miris!

- Otočka - reče vadeći upaljač. - Prava.

- Stela je kokoš.

Ralph uzdahne, zapali joint pa pogledom potraži Starkeyeve oči. Bile su bljeđe od najispranije košulje. Mala duhanska zrnca na šarenicama govorila su da mu bar nekoliko idućih sati neće biti do natjerivanja kokoši.

- A ti si star i Delfini su izgubili - buba se ponovo našla na leđima i Ralph se zakune da joj pomaže posljednji put. Zaškilji snažno uvlačeći dim. - Pa što? - koščati momak se ispravi - Žene... Stvari se ne mijenjaju previše često. Možeš biti sretan.

Ako je i bio išta sretniji, Starkey je to dobro skrivao.

- Momak na pumpi je govorio drugačije. Više ništa neće biti isto. Danas je posljednji dan, pokaj se i zapamti sunce. Nekakav krelac.

- Odavde?

- Mmm. Iz Branscombea, mali pekar, nekakav Marshall, Miller, tako nekako.

- I kaže zadnji dan?

- Da, gospodine, posljednji. Pogledaj ravno u sunce, ova će ti noć prisjesti. *Pokaj se, gospodine*. Bogami, kao Stela.

- Zadnji dan. Eh?

Nebo se opasno nagnulo i Ralphu se učini da se svakog trenutka može prevrnuti preko kokošinjca i prostrti nasred njegova dvorišta, tik pred Starkeyeve čizme.

- To bi bilo nešto.

Starkey ustade.

- Čuj, ako hoćeš sa mnom... na večeru...

- Neka, popij sam Stelinu juhu.

Nasmije se i ponudi dim Starkeyu.

- Evo je, ljepotica - kad kokoši zabrljaju.

Starkey se naceri.

- Ne, hvala. Slabi volju.

- Volju? - Ralph sklizne na pod, na mjesto na kom je do maloprije ležao Starkey. - Što je to?

Starkey se nasmija i zirnu prema kokošinjcu, ali, začudo, dvorište je bilo prazno. Noga u velikoj čizmi nekoliko je puta cupnula po ogradi trijema.

- Pozdravi crnu.

- Ako je vidim. Možda je Marshall u pravu.

Starkeyevo "Da, gospodine" dolelujalo je sa sredine dvorišta i lijeno se spustilo pred Ralphove noge.

- Ha.

Vjetar koji ga je donio Ralphu se učini prepun slatkog mirisnog dima. Na licu, u nosu, po cijelom tijelu osjećao je duge travnate prste, prste što ga dotiču, ljuljaju, ljube, crne prste što mirišu bolje od žena i kokoši i starenja.

- Nda.

Sasvim sigurno, Ralph je osjećao da peteljka kojom je vezan za dvorište, osunčani trijem i kokošinjac popušta, da će se za trenutak-dva otpustiti, biti ubran, odletjeti, svejedno.

Kao kokoši u najboljim Starkeyevim danima.

- U plavo - pomisli. - Mora biti u plavo.

Iz velike, velike daljine gledao je bubu koja mu je mahala svim nožicama što su joj bile na raspolaganju. Usprkos obećanju, poželi je ispraviti, ali nije bio siguran da može ispraviti i sebe. Tijelo se pomicalo bez njegove volje i on se nasmije. Osjećao se dobro.

Noć je dolazila, i u krugu od tisuću milja, oni su bili jedini koji su je dočekali raširenih ruku.

BELLE I BEAU, JEDNOM

Neke stvari je ona znala: Beau je imao *dobre* ruke.

U jamici na potiljku skriveno zrnce madeža, u dnu leđa, kao ugriz neke sitne ljubavnice, jedva vidljivu tamnu mrlju u obliku polumjeseca. Bio je onih dana, mogla se prisjetiti, uglačan kao morski kamen; tijela vitkog, mišićavog, i bez svih nesretnih dlačica na prsima što su ih muškarci običavali imati nakon njega. Belle ni sada, činilo joj se, punih trideset godina nakon “svega”, nije imala ni najmanjih poteškoća da prizove, gotovo da ih pod prstima osjeti, da se dosjeti svih tisuću skrivenih ključeva njegova tijela. Mogla se, samo da je netko to od nje zatražio, i zakleti da bi koliko god puta bilo potrebno, od deset ljudi koji savršeno maskirani jedu kompot od višanja, ili joj prilaze koračajući iz velike daljine, s potpunim uspjehom, a to znači svih deset, sto ili tisuću puta, uspjela pogoditi koji je od njih Beau, a koji nije, i to bez pretjerane muke, jer – pomisli – trebalo je Beaua vidjeti kako iz daljine prilazi ili kako se kompotom od višanja davi, a ona se toga barem nagledala, da, onih dana, prije silnih godina.

Istini za volju, Belle o godinama nikad nije razmišljala kao o silnim. Nikad, štoviše, ni kao o prolazećim, brzo-prolazećim, ili onima-koje-hu-je-i-ostavljaju-vas... Kako su stvari u njezinoj glavi bile poredane, a rijetko je to, priznavala je odmah, bio neki naročit red, neki kao u uštogljenim Sirainim “magazinima za arhitekte” ili od-konzervi-graha-sjajni red u Mayerovoj trgovini mješovite robe – godine su bile njezine jednako kao i haljine, kozmetika ili povrtne dijete. Svaka bi imala vremena, bar je ona to tako razumjela, obično godinu, da s njom svoje uradi, da je ispravi, savije, učvrsti ili omekša, ukratko, da nešto pod milim bogom promijeni, a često, ili bar jednako često kao i mijenjajuće, Belle je sasvim lijepo ispraćala i one druge, tihe i nečujne, godine što šmugnu, provuku se i ostave je bez bora, bez ožiljaka, ravnodušnu, ali u biti zadovoljnu, gotovo uvijek zadovoljnu.

I baš zato, jer nisu bile silne, godine su toga jutra poljubile Beauove dobre ruke i na neki ih način obavile oko njezina vrata. Kada je Sira ušla i rekla “Vidjela sam Beaua u gradu, rekao je da će doći na ručak”, Belle se osjetila kao lagano zavatlana, beskrvna latica kakvoga prozračnog cvijeta porinuta u mjehurasti zagrljaj sjajnog gospodina valcera. Nasmijala se zbunjeno i požurila iz smočnice izvaditi prašnjavu konzervu kompota. Višnjeva. A onda se počela sjećati. Beaua. Beaua, naravno.

I uopće nije bilo teško. Oči zatvori i misli žuto, more plavo, kora opora, slana, kosa mirišljava, usne meke, parkovi, bokovi, parkovi dlanovi, i saće slatko, i kestenjasti tvrdi obluci, i dodir korijenje, i obraz, i sreća, i šal njegov, haljina njezina, usne njegove, vrat, dah, miris njeni, njeni i dlanovi pod njegovom potkošuljom, i oni goli, mesnati i usnati, sami kao tabani u kupaonici, kao kolači njegove majke, kao Uskrsi, Božići, kao djeca zaboravljena na katarkama, kao siročad, kao...

Slatki je, gusti sok vrio pod njezinim prstima i ona stade, zaustavi Beaua i dade mu da obliže s dlana i slatkog palca. Zanimalo ju je da li se promijenio. Morao se promijeniti, pomisli, ali nije bila sigurna kako, zapravo, uopće ga nije mogla zamisliti promijenjena. Kad bi o njemu razmišljala, a najčešće je to bilo pred san, prije no što bi dlanove zavukla pod jastuk i skrivena ispod pokrivača pustila da se dahom zagriju čiste mirisne plahte, gledala ga je kako se pred njom pojavljuje u istom onom prastarom kožnom kaputu što ga je nosio na fotografijama, i vukući vrećicu zelja, zbunjen i promrzao kao onoga dana kad ju je došao pričekati, a ona...

Sira je u blizini, njoj negdje iza leđa, pjevušila nekakvu pjesmicu i Belle odjednom poželi poslati je na zrak, u kupovinu, bilokud, samo da je više ne vidi i ne čuje, da s njim ostane sama, jer Sira je došla poslije, i nije mogla razumjeti, nije ga znala, ni njegove ruke, ni oči...

Belle se strese i požuri prenijeti kompot do maloga klimavog stolca pored kuhinjskog prozora. Izvadi dvije posudice lijepoga porculanskog kompleta što joj ga je poklonio Sam, izlije kompot u njih, pa se predomisli, izvadi dvije obične plastične čaše u kakvima su ga najčešće pili Beau i ona, prelije ga ponovo, pa se odmakne korak i kroz stisnute trepavice na sve još jednom pogleda ocjenjivački.

Da, ovo će ga iznenaditi, pomisli, ili neće, od mene ga ništa ne može iznenaditi, čak i ne zna da se nije promijenio, da se nisam promijenila, da još uvijek pamtim... Da još uvijek čuvam...

Belle se okrene i pogleda kroz prozor. Nekakvim čudom tek sad primijećeno, na ulicu se odnekud ušuljalo proljeće, obasjalo drvorede, (a to je, tko zna zašto, podsjeti na blještavu smotru vitkih zelenih grenadira, i ona priguši osmijeh) prošetalo crvenim krovovima, uzveralo se olucima, a onda pred njezinim pogledom prolepršalo jašući na paperjastim sjemenkama pamukovca, hvatajući se za osmijehe i odijela prolaznika, za obrve i mirisne djevojačke kose... Koliko ga to nije bilo, tog perja što pada kao da netko gore neumorno trese i prazni nekakve velike jastuke? Koliko se dugo nije pod njim prošetala i vratila zadihana pa mu dopustila da ih u njezinoj kosi lovi, i miluje, i broji...

Belle pusti da joj oko glave, lako, još jednom zazovu i zarumene Beauovi mirisni dlanovi, pa duboko uzdahne i počne petljati s loncima. Danas se, eto, događa nešto posebno. Nekakvo meso. Špinat. Gljive i gorgonzola. Nešto što je naučila spravljati kasnije i što je mirisalo na... A oni nisu imali ni kuhinje! Smiješni mršavi Beau! Kako otvara konzerve i psuje kad mu se višnje zakotrljaju po hlačama. Kako kupuje kestenje i hvata je, na stol baca i ruke zavlači... I tko je koga ono uopće pljusnuo za stolom, ona njega ili...

Neki se prolaznik na cesti posklizne i ona se utren uozbilji. Nije voljela nesreće. Voljela je...

Sira je u drugoj sobi upalila gramofon i Belle se prenutu, ulovljena, zaljulja, pokušavajući s noža odvojiti komad ljepljivog sira.

- Ples - pomisli. - Belle i Beau, jednom.

Iz dna hodnika iznikao, teški prehladeni bas Chucka Beetlebeeja zateče je kako sklopljenih očiju petlja oko štednjaka, pa je okrene, zavrti nekoliko puta sa zdjelicom opranog špinata, a onda spusti, pucketajući joj ispod kapaka i žareći sjajnim trncima prašnjave gramofonske ploče.

Krv joj udari u obraze i ona zacrveni.

- Nekad.

Pogleda na sat. Kazaljke su mirovale jedna na drugoj i njoj se pričinilo da tako stoje godinama.

- A sad...

Poželi zaboraviti pa im okrene leđa.

Sobu iza nje ispuni njihovo resko treperenje.

A možda ga više jednostavno nije ni bilo. Ni proljeća, ni zelja, ni kožnog kaputića, možda. Možda je ona, zapravo, sve to sanjala, pa nezaboravila, možda je sada...

Ruka koju je prinosila štednjaku, u trenutku joj se učini nezgrapnom i tuđom i ona ustukne.

- Oh! - uzdahnuše umjesto nje prozirnoplavi plamenovi.

Nije pouzdano znala kojim redom (prstima, pogledom, u zraku što ga je udisala!), ali osjećala je da se baš sada, svud unaokolo, nešto davno i čudom umalo zaboravljeno u svemu

probuđeno komeša, odnekud uvlači na ulice, s ulica u kuću, iz kuće u kuhinju, a onda u njezinu čelu i po čitavom svijetu gori baš kao da se bezbroj nevidljivih nogu ustupalo pa svemu udara korak, tvrd i siguran kao hod kazaljki.

Poput nespretnog plesača, vrijeme je svud oko nje pokušavalo uhvatiti izgubljeni korak, i njoj se učini da je u prolazu sustiže, stišće, nečijim poznatim usnama sapliće pa s njom u rukama preko dvorišnih ograda juri i preskakuje, grabeći i naguravajući se u sve što mu je čudom izmicalo.

- Mama - Sira je otamo, izvana, poljubi u kosu i njoj se učini da joj u dahu mirišu višnje i cvate uzbibalo cvijeće. - Reci Beauu pa-pa.

- Mmm - rekla je Belle samo, a htjela je reći: stani, ne idi, ne ostavljaj me; ali nije - nije znala zašto.

Bilo je kasno podne i o prozore je silnim prstima kestenova kuckalo proljeće ili je netko s ulice u okna bacao prašne svjetlucave kamenčiće.

Da ih ne čuje, Belle im okrene leđa.

Dvije plastične čaše sa stolca pratile su je krupnim tamnocrvenim očima i ona pred njima licem pobježe u pregaču.

Otamo, Sira je pjevušila na odlasku, negdje je nešto škljocnulo, neka se vrata otvorila, a kroz njih mirisi, mirisi.

MJESTO NA KOJEM ĆEMO PROVESTI NOĆ

Dječak je dobrih deset minuta promatrao velikoga tigrastog mačka što je drijemao ispružen na golubinjaku, a onda hitro pretrči dvorište i uhvati ga za vrat.

- Tu si, ptico...

Mačak se probudi i hrapavo zareža, ali dječak ga vršcima prstiju kvrcne po nosu i životinja se umiri. Iz sjene daščare iza koje se sve do maločas skrivao izviri sitna smeđokosa djevojčica, pogledom potraži lovca i potrči mu u susret.

- Imaš ga? Imaš mog Ricka? Uhvatio si ga, Sean...

S izdahom dječakova imena, već prigrljeno tigrasto klupko u trenu joj nestade iz ruku i ponovo se stvori kod dječaka, visoko iznad njezine glave.

- ... Kapetane Steelheart... Uхватili ste ga, Kapetane Steelheart...

Moglo joj je biti sedam godina. Tankim vratom sve do koštunjavih ramena spuštala su se dva potočića ravne kestenjaste kose po kojima je toga jutra, pred starim Nortonovim golubinjakom, živahno poskakivalo sunce. Na rukama koje su pokušavale dohvatiti Ricka svjetlucala je hrđa i prljavština napuštenog dvorišta.

-... Molim...

Bilo je rano i zrak je u pustari još bio svjež. U daljini, gdje više gotovo da ih se i nije moglo razaznati, plavjele su se planine, a negdje na pola puta između njih i Nortonove farme, sitni poput kocaka šećera, svjetlucali su limeni krovovi Conna. Bili su daleko od kuće.

-... Molim...

Kao da se napokon uvjerio da pogled koji je lutao između mačka i njegovih očiju sadrži samo molbu i duboko kajanje, Kapetan Steelheart, još uvijek na oprezu, spusti životinju do glave, a onda napokon i na prsa, gdje ju je djevojčica mogla dotaknuti.

- Evo propalice... Možeš se kladiti u njegov rep da ćeš ga i sljedeći put naći ovdje. Pređe cestu i sve one grabe... A na kraju uvijek na Nortonov golubinjak. Legne i spava. Glupan.

Dječak puhne mačku u uho.

- A ti, Elsie, onda mene traži - po stoti i tisućiti put.

Elsie mu ne odgovori. Milovala je mačka i na trenutak se činilo da više ne primjećuje ni dječaka, ni golubinjak, ni oštre odbleske Conna što im je izdaleka namigivao na suncu. Vjetar je u daljini, na ispucalim rubovima pustare počeo kotrljati debela klupka guste crvene prašine, ali na Nortonovoj se farmi od svega moglo osjetiti samo lagano komešanje uzvitlanih zrnaca i resko pucketanje mačje dlake. Bilo je to sjajno jutro za hvatanje odbjeglih mačaka i ona je izgledala zadovoljna.

- Bit će ovdje do mraka - istisne dječak. - Vražji vjetar za krovove.

Kapetan Steelheart, trinaestogodišnji Sean Heaney ispod otrcanog je slamnatog šešira što mu je skrivao čelo i obrve nosio stisnute žućkaste oči, okretno i višljasto tijelo mladića. S ocem je u Connu sve do prošloga ljeta radio na popravcima krovova koje bi vjetrovi odnosili svakih nekoliko mjeseci, a onda, otkad je iznenada utihnulo i vjetrovi postali dosadni i mlaki, sjedio je na krovu, grickao slamke i naganjao tigraste mačke gutajući prašinu po kojekakvim napuštenim golubinjacima.

Pred Elsie se doduše pretvarao da mu sve to predstavlja gnjavažu i nepopravljiv gubitak vremena, ali govoreći posve iskreno, kad bi se sve zbrojilo i oduzelo, znao je da to i nije neka istina. Točnije: da mu je netko samo zucnuo da će jedne nedjelje Elsiein mačak radije ostati u dvorištu lickajući se uzduž i poprijeko ili natjeravajući prašnjave kokoši, znao je da bi ga *on sam* bio u stanju zgrabiti za vrat i posaditi na Nortonov golubinjak, a sve jer je puno više od jurcanja pustarom mrzio dosadu i slatkasti ukus slamčica.

Ali mačak je onamo odlazio i bez nagovora, i za nedjeljne se šetnje, bar što se njega tiče, još uvijek nije trebalo brinuti.

Sada, dok je gledao prema Connu, Sean je bio siguran da su se vjetrovi ponovno probudili i da su dani besposličarenja već daleko iza njega.

Slegne ramenima.

- Ponovo posao. Vražji vjetar za krovove.

Nortonova je farma bila mjesto na koje osim njega i djevojčice nije dolazio gotovo nitko. Odrasli iz Conna iz nekoga su je razloga zaobilazili, a kad bi i došli, zadržavali su se jedva

toliko da na uzicu stave odlutalu kozu ili kravu i nestanu brzo koliko im je to dopuštao nevoljki korak životinja. Seanu, koji je u vremena bez vjetrova imao običaj lutati na sve četiri strane, otac je čak zabranio približavati se toj ruševini, ali Kapetan Steelheart na takve se zabrane nije obazirao čak ni po cijenu propuštanja blagdanske piletine i nepropuštanja teškoga očeva remena po povratku. Njegovo najdraže lovište, velikog snjegovića od šperploče i kartona na čijoj su konstrukciji običavali čučati svi odbjegli golubovi Conna, jednom mu je prilikom otkrio baš Elsiein mačak, ali on bi prije umro nego pred Elsie priznao takvo što jednoj tigrastoj vreći buha.

Da postavi stvari na svoje mjesto, povuče mačka za brk, a životinja frkne i nakostriješi se.

- Ha, mrcino... Ne sviđa ti se...

- Sean! - djevojčica mu se objesi za rukav pokušavajući mu oteti mačku. - Pusti ga!

- Da ga pustim, Elsie - to hoćeš? E, pa pustit ću ga... - zareža dječak i s obje ruke krzveno klupko zavitla što je dalje mogao. Odapet u zrak, mačak se u letu izvije, zakoprca, a onda u prašini dvorišta spretno doskoči na sve četiri, strese se pa frkćući nestade u daščari iza koje su se do maločas skrivali njih dvoje.

Kapetan Steelheart zvizne i zatopta nogama, a Elsie potrči za životinjom, rukama pridržavajući krajeve predugačke haljine.

Jednim korakom preskočila je dvije urušene stepenice što su vodile na trijem daščare i našla se pred poderotinom u vratima od zelene mreže za komarce. Iza vrata je vrebao šušćavi mrak napuštenog mjesta i ona se zaustavi oklijevajući.

- Elsie, ne ulazi, odnijet će te pokojna gospođa Norton! - za njom je vikao dječak.

Djevojčica se ne okrene. Na pragu je još trenutak stajala nepomična, ruku opuštenih uz tijelo, a onda polako podigne haljinu i oprezno zagazi u tamu kolibe.

Unutra se nije vidjelo ništa. Mlaki mrak što joj se oko koljena skupljao poput prljave vode nakon kupanja mirisao je na vlagu, starost i nešto poznato, ali čemu se djevojčica nije mogla sjetiti imena. Preko uskih prozora prostorije bile su prikucane daske, a slabašne sunčeve zrake što su se između njih provlačile gasnule su ne dodirujući se ničega. Djevojčica protrne. Pomisao na gospođu Norton u bijeloj opravi, opruženu na otvorenu mrtvačkom lijesu posred prostorije natjera je da se zaustavi.

- Rick - prošapta.

Glas joj se gušio u grlu. Odnekud iz daljine dopirali su povici Kapetana Steelhearta i ona poželi okrenuti se i poletjeti mu u susret, ali na kraju samo uzdahne i zadrži dah. Kao da vreba na njezin pokret, tama se umiri i utiša, a onda, iznenada, pred njom frkne i bljesne sjajem dva zelena oka.

- Rick! - Djevojčica pojuri naprijed, ostavljajući za sobom oprez i posljednju nit nesigurnoga danjeg svjetla. Mahala je ispred sebe, nabadajući i razgrćući krckavi mrak što joj se motao ispod nogu. Nešto ispod nje se pomakne, a nečija je ruka uhvati za stopalo. Elsie izgubi ravnotežu i krikne što je jače mogla kada prostoriju osvijetli mutna svjetlost baterijske svjetiljke.

- Lakše, princezo - rekao je Neznanač - Zgazit ćeš i mene i ovu lijepu mačku.

Dok je pokušavala doći do daha, iza njezinih se leđa zaori bojni poklik, a između nje i Neznanačeve glave fijukne oštri projektil Kapetana Steelhearta.

- Ostavi je ili ću te ubiti!

Dječak je stajao na pragu tresući se od straha, u podignutoj ruci stišćući kamen veličine jajeta.

- Hej, hej... - Neznanač podiže ruke. - Princeza nije u opasnosti... Spavao sam, a njena me mačka probudila.

Pokaže na Ricka što mu je sklupčan ležao u krilu. Uznemiren svjetlom, mačak je žmirkao na prostoriju, a kad ugleda dječaka ukoči se i stisne u Neznanačevu krilu.

- Tu si! - Elsie ga pograbi i podigne na grudi. - Mogla te je odnijeti pokojna Gospođa Norton...

Neznanač pored nje se poguri, a onda polako ustane pa držeći ruke u zraku kao da se boji da nekim naglim pokretom ne izazove bijes Kapetana Steelhearta oprezno zijevne i protegne se. Ispod njegovih nogu bila je prostrta poderana zelena vreća za spavanje, a pokraj nje na hrpici nagomilani opušci i desetak razbacanih konzervi.

- Idemo van? - upita podižući svjetiljku.

Bez odgovora, djevojčica je već nestajala u negativu dvorišta, a dječak na vratima gledao ga

je sve dok prostor između njih ponovno nije pojeo mrak.

Stajali su ispred daščare, na suncu, gledajući se, čekajući. Neznanac se zabavljao pokušavajući prljavim rupčićem iz nosa iščeprkati nešto što je u njega bilo uvučeno isuviše duboko i spretno, jednim okom i dalje žmirkajući na kamen u ruci Kapetana Steelhearta. Lice mu je bilo crveno i bubuljičavo, a na danjem svjetlu izgledao je nekoliko godina stariji i tek nešto viši od dječaka. Nasmiješi se. Pokušavao je izgledati prijazno.

- Kako se zove? - Neznanac se ostavi nosa i maramicom mahne prema Ricku. - Volim mačke, imaju najsmješnije brkove na svijetu, trebalo bi ih hraniti samo zbog brkova...

Djevojčica mu se nasmije. Na nosu je odjednom imala prevelike naočale za sunce, a u kosi su joj sjale dvije ukosnice - savijeni limeni patak s reklame za zubnu pastu i nasmiješeno crveno prase.

- Ime mu je...

Nimalo nježno Kapetan Steelheart iz naručja joj pograbi mačku i stisne je na grudi.

- Zove se Brutus. I mačak je.

Oči su mu sumnjičavo odmjeravale Neznanca.

- Znaš li tko je bio Brutus?

- Bio je... - Mladić se, zamišljen, počese po glavi, a onda, sklopivši oči kao da o pitanju razmišlja neobično snažno, sporo podigne lice prema suncu i glasno kihne.

- Haaaaah... - trebalo mu je vremena da iz džepa modrog kombinezona ponovno izvuče rupčić. - ... *Bačak*?

- Iii! - ciknu od sreće djevojčica i brzo zatrese glavom - Ne *bačak*, mačak! Reci!

Vlažni ostaci mladićeva odgovora uznemiriše Brutusa i on se pokuša iskobeljati iz dječakova zagrljaja, ali stisak Kapetana Steelhearta bio je čvrst pa mačak samo nesretno mijauknu i umiri se. Dječak ga bolje namjesti u naručju pa gledajući Neznanca pravo u oči, reče:

- Brutus je bio kraljev sin koji je izdao svoga oca. Kralj ga je volio, a on ga je dokrajčio. Bio je izdajica.

Zamahne i cipelom potjera prašinu prema mladiću.

- Elsie ga zove Rick, ali to nije ime za njega. Izdajice ne nose takva imena. Izdajice izdaju.

Vodenoplave oči nepoznatog sumnjičavo se zaustaviše u šarama mačjeg krzna kao da u njima traže neprijeporne znakove izdaje ili čega još goreg, a onda ponovno potražiše djevojčicu.

- Tako... Je li to istina, Princezo?

Elsie mu ne uzvрати pogled. Uozbiljila se i čučnula u pijesak, na časak izgledajući sitnijom i od tužne krpene princeze iz Dunn-Lewisova izloga, dolje u Connu.

- Sean mu je dao to ime jer je Rick... - iznenada, djevojčica zgrabi šaku prašine i zavitla je prema dječaku. - Jer Sean svemu daje imena, eto zašto!

- Hej! - Kapetan Steelheart ispusti mačka i pojuri prema djevojčici, ali ga pred njom sustigoše čvrsti mladićevi prsti.

- Stanite, viteže...

Stisnut u Neznančevu zagrljaju dječak zamlatara rukama i nogama i mladić ga ispusti, ali tek kad se djevojčica zaustavila na sigurnom, desetak metara od njih.

- Zove se Rick, Rick, Rick! - vikala je dok su joj po licu skakali neposlušni kestenjasti pramenovi. - To je njegovo ime i ti ga ne možeš promijeniti!

Dječak se otrese sad već dalekih Neznančevih ruku i bijesno pogleda najprije prema Elsie, a onda prema mladiću.

- Ti si... - pretvarao se da ne osjeća rumen koja mu je udarala u čelo i obraze, ali glas mu zadrhti i on zašuti, ljutit i postidjen.

- Ako ti tako misliš, Elsie... - promrsi napokon. - Ja mislim da je vrijeme da krenemo kući. Osim...

Pogleda prema Neznancu koji je upravo brisao nos kao da ga se ništa od svega toga ne tiče i pogled mu se smrači.

- Osim ako ne želiš ovdje ostati sama s njim.

Djevojčica je šutjela, ne mičući se. Ispod oka je pogledala u Neznanca, ali ovaj ne progovori niti joj uzvрати pogled.

Dječak je likovao.

- Idemo - reče.

- Ne idem. Ti idi kvragu, Sean Heaney!

Bilo je vruće. Neznanc i djevojčica pokušavali su dovesti mačka koji ih je nepovjerljivo promatrao s ravnoga krova daščare. Mladić se propne na prste, uspravi, ali čim se protegnuo da ga dohvati, tigraste mačke nestade. Elsie se osvrne po praznom dvorištu.

- Sean, Sean! - poviče, ali nitko joj ne odgovori. - Otišao je. - Bila je neutješna.

Mladić šmrcne.

- To bi stvarno bilo tužno. Vitezovi obično ne napuštaju princeze... - rupčićem nehajno mahne prema smotuljku pored golubinjaka iz kojeg je virio prljavi vrh cipele. - Pogotovo ne bez košulje i cipela.

Nešto iznad njih zaškripi i na Elsien oduševljenje, na krovu se pojavi preplanulo lice Kapetana Steelhearta.

- Hej, vi dolje, tražite ovo?

Po tko zna koji put ulovljen, tigrasti mačak nije pokazivao ni najmanje volje za bježanjem.

- Hvataj, Elsie! - Dječak ispusti životinju u ispružene djevojčine ruke i izgubi se. Za nekoliko trenutaka pojavi se pred njima brišući znoj s čela.

- Elsie... - zausti.

- Mir? - umjesto njega ponudi mladić.

- Mir! - za sve prihvati djevojčica.

Bilo je rano poslijepodne i sjene su još bile kratke. Sjedili su na trijemu Nortonove daščare, dječak je grančicom čistio pijesak u procijepima između dasaka, Neznanc se zavalio unazad i pokušavao gledati u nebo a da ne trepne.

- Hej! - Elsie je na vrhu visokih drvenih ljestava izgledala kao prva sjajna kuglica na vrhu novogodišnjeg drvca. - Gledaj!

Objema rukama pokušavala je dohvatiti mačka skutrenog na jednoj od prečaka daščane konstrukcije snjegovića što je gledao nekamo iznad Conna, prema pustari i planinama.

- Elsie, vrati se, princezo - mlako odapne mladić u nebo iznad sebe, ne mičući se i ne trepćući. - Bilo bi dosadno bez tebe.

Ni dječak se ne okrene. Mahne joj slobodnom rukom pa se sagne i s poda snažno otpuhne sastruganu prašinu.

- Neće joj biti ništa. Ovo rade svake nedjelje, čak ih se ni golubovi više ne boje.

Zaboravio je na ratoborno držanje i već se neko vrijeme zabavljao postavljajući uspavanom mladiću najneobičnija pitanja, ne čekajući i najčešće ne dobivajući odgovora.

- Čuj... - grančica zapne između dasaka i Kapetan Steelheart je gurne još dublje, pokušavajući na silu iščeprkati novčić ili tvrdoglavi kamičak što se zaglavio u suhom stisnutom blatu. - Dok si spavao ovdje... Jesi li vidio ikoga... mislim, pokojnu gospođu Norton i to... - Mladić se zakašlje, a možda i nasmije, pa dječak požuri ispraviti se. - Ja ne vjerujem u to, ali Elsie... I odrasli se boje Nortonove ruševine, a ti si baš ovdje savio gnijezdo, kao golupčić - pokaže prema mladićevoj vreći za spavanje. - Nisi odavde?

Odgovor krene pa zapne na ispucalim mladićevim usnama. Neznanač u modrom kombinezonu gledao je uvis jednako pazeći da mu nebo i prozračni pamučni oblačić koji se u njega odnekud ušetao ne pobjegnu iz oka.

- Mmmmm... Iz Branscombea, tu blizu.

- Nikad čuo - dječak ovaj put zastane, gledajući ga pažljivo i na tren zaboravljajući grančicu zarobljenu u prašini.

- Kako si nas našao ovdje?

- Napipao sam put.

Ruke su mu bile crne i dječak umalo povjerova. Neko vrijeme su šutjeli, a onda Neznanač podigne glavu dva palca od poda i pogleda ga.

- Elsie ti je sestra?

Stajao je tako čitav trenutak, sve dok dječak iz procijepa među daskama nije iščupao pocrnjeli izgrizeni novčić.

- Ne - promrmlja. - Prijateljica.

Mladićeva glava ponovno klone unazad, a u oči mu uskoči nestrpljivo modro neba.

- To je već bolje. U Connu postoji lutrija?

- Ne, zašto?

- Vas dvoje bi je trebali igrati.

Sjedili su, a Neznanač je s nogu skinuo glomazne cipele i bljedim nožnim prstima rastirao prašinu.

- Recimo... kada bi znao da ideš nekamo, nekamo jako daleko, da je to dugačak i nimalo ugodan put i da će ti netko tamo gdje odlaziš povrh svega i razbiti glavu... kada bi znao jer ti je netko drugi sve to došapnuo u snu... - Neznanač je sitnim crvenim prahom pokušavao zatrpati palac. - Bi li otišao, ili...

- Kakav je to san? - upadne dječak. - San da ti razbijaju glavu?

- Snovi su crveni baloni! - Elsie se odnekud stvorila i ispustila šaku prašine na neznančevu poluzatrpanu nogu. - Pusti ga da nestane!

- Danas je, recimo, nedjelja - sunce se skupljalo u glatku rumenocrvenu točku i Neznanač ga je posljednjih nekoliko minuta po nebu pratio prstom. - Ali, kako to znamo?

Zbog nečega, izgledao je uzrujan.

- Rick je došao na farmu, a Elsie i ja za njim. Što ti još treba, kalendar?

- Vrijeme je...

- Vrijeme je za jelo, konzervu, molim.

Stisnuti, čučajući s jedne strane linije povučene u pijesku, Elsie, Kapetan Steelheart i Neznanač ubacivali su kamenčiće u konzervu postavljenu na drveni stup ograde.

- Odat ću vam tajnu - reče Neznanac. - Ali samo ako vi meni najprije odate jednu.

- Pucaj.

- E, pa... - mladić iz Elsieine ruke iščeprka kamenčić i u visokom ga luku ubaci u konzervu. - Ljudi pričaju... Ljudi pričaju i pričaju... ljudi pričaju i pričaju i pričaju... da se na ovom vašem nebu ponekad znaju pojaviti slike... pričaju i o tome kako pustarom lutaju kartonski snjegovići i da negdje postoji jezero od Tulsa-Cole s labudovima od karamela i mjehurića.

- I?

- I besplatni aparat za sladoled.

Djevojčica zakikoće.

- Zanima me jeste li vas dvoje ikada posjetili, ili pili, ili vidjeli... išta od toga? Jer ja, na primjer, koliko god se trudio...

Uozbilji se pa djevojčici s čela skine naočale za sunce i natakne ih sebi na nos.

- Nisam vidio ništa.

Ustane.

- U zamjenu za pouzdanu informaciju zainteresiranim nudim jednako korisnu i ovaj džepni nožić.

Elsie zausti da mu odgovori, ali je preduhitri Kapetan Steelheart.

- Jedini snjegović za kojeg znamo je ovaj, ali taj se nikuda ne miče... Osim ako ga preko tjedna ne odnose golubovi.

Baci kamen i podrugne se mladiću.

- A što se ostalog tiče... Za jezero Tulsa-Cole i labudove gadno su te prešli, ali ono za nebo je istina. Bez neba bi ovdje bilo dosadno.

Mladić ga brzo pogleda, a onda spusti pogled do prsiju gdje su se sjatile nevidljive mrvice tkoznačega. Nije izgledao pretjerano uvjeren.

- Poznaješ još nekoga tko ga je vidio?

- Elsie, ja... Ljudi o tome ne pričaju često... Ali to ne znači da ne postoji - Kapetan Steelheart je bio uvrijeđen. - Ti znaš nekoga tko ga *nije* vidio?

Mladić iz džepa izvadi naranču, okrene je u ruci pa u nju pažljivo utisne palac.

- Ne znam. Možda.

Činilo se da razmišlja o nečemu u čemu mu njih dvoje ne mogu pomoći.

- A možda o njemu pričaju, samo pod drugim imenima, dok govore o automobilima, mačkama, ljekovitom bilju... Lažna imena su prava stvar, znaš? - rastvori naranču i ona prema dječaku prsne luk prozirno narančastih kapljica.

- Kapetane Steelheart...

Dječak pocrveni. Mladić obriše ruke o nogavice modrog kombinezona i pruži svakome po krišku, spremajući narančinu koru u jedan od džepova na prsima.

- Problem je... Ako stvari predugo ne nazivaš njihovim imenima... One ih uskoro zaborave i postaju neke druge stvari, nešto sasvim drugo, a onda ih više ne možeš ni vidjeti, ni prepoznati, ni dozvati... Imena jednostavno zarđaju, kao čelične ograde ili automobili. A šteta, jer su ponekad lijepa...

- Imena nisu lijepa - reče dječak.

- Zašto? - upita mladić.

- O tome mi se ne razgovara.

Pruži ruku.

- Nožić.

Bio je to lijep vojnički nožić izlizane crvene drške.

- A tajna?

- Pokazat ću vam gdje ima još konzervi.

U sjeni kartonskog snjegovića bio je parkiran široki crveni automobil. Nekoliko prašnjavih golubova vrzmalo mu se po krovu i mladić se na njih nabaci komadom narančine kore.

- Posuđen je – reče kao da se ispričava. – Možda ga budem trebao vratiti, a ljudi ne vole prljave stvari.

Kapetan Steelheart potrči do vozila, podigne mačka na krov i kroz prozor se uvuče u kabinu.

- Ovaj te neće odvesti daleko – promrmlja namještajući se na vozačevu sjedalu. – Pravi pravcati krš, posudio si ga od mrtvaca?

Mladić slegne ramenima.

- Nekima se sviđa. A istina je... – ispuhne nos u maramicu. –... da zapravo ne znam voziti.

Iz nekog razloga, još jednom, dječak mu je vjerovao.

- Ali nemoj mu reći. *Onda bi mogao stati.*

Dječak stisne trubu, a preneražena mačka odskoči s krova i nestane ispod automobila.

Kapetan Steelheart kroz prozor izbacila ruku pokazujući prema nazubljenom rubu pustare što se uvijao u veliku pijavicu od guste crvene prašine.

- Tata je zove Velika cura. Dolazi svako ljeto i uvijek nas zaobiđe za milimetar. Ako misliš igdje dok se ona ne smiri, neće ti trebati kotači nego jedra.

Mladić iz džepa izvadi crvenu kapu sa štitnikom i nabije je na čelo.

- Uvijek sam htio jedriti.

Zrak je pucketao bolje od mačje dlake. Sean Heaney izmigolji kroz prozor automobila i uspravi se ispred mladića.

- Hoćeš li nas ponekad obići, dolje?

Neznanac se namršti, ali ne kihne.

- Nikad se ne zna. Možda kada mi prođe prehlada.

Napravi fintu kao da izbjegava dječakov udarac, a onda ga šakom pogađa u nos. Izmijeniše nekoliko udaraca. Izdaleka im je mahala Elsie vitlajući nekakvom daskom i mladić joj odmahnu pa spusti gard.

- Bar vam neće biti dosadno – reče. – Vama... Mogu li vidjeti onaj novčić?

Dječak pročeprka po džepu i pruži mu kovanicu. Neznamac je baci visoko u zrak i dočeka na dlanu. Sunce se umaralo. Prošlo je nekoliko trenutaka prije nego što je odlučio otvoriti šaku. U iskrzanom crnom krugu nije se moglo razabrati ništa.

- Jako je star - reče dječak da ga utješi, ni sam ne znajući od čega.

- Mhm.

Iz jednoga džepa izvadi otvarač za konzerve i pruži mu ga zajedno s novčićem.

- Skoro sam zaboravio... rezervni, da vam se nađe.

Kad je Elsie dotrčala da se oprostí od njega, automobil je već izlazio iz dvorišta.

- Vidimo se, Princezo - dobaci joj. - Obećaj da ćeš pozdraviti Ricka.

Djevojčica kimne.

- Da ćeš vjerovati neznancima.

Nasmije se.

- Povezi nas. Svo troje - reče.

Prašina koju je podigao veliki crveni automobil dok je nestajao bila je gušća nego obično i strašno je grizla za oči.

Prati ga prati ga prati ga. Vidi kako raste na obodu pustinje i kako je diže i hrani se i od nje postaje veći. Vidi kako nastaje i prestaje biti vjetar, kako se diže i vitla i valja i postaje more i obrće nebo, postavlja ga naglavce. Jedan stup oblaka ispred i jedan stup vatre iza grada. Velika cura raste i za njom se jari crvena trešnja gorenja. Tko je ta, zaručnica gradova? Tko je? Jedan stup oblaka ispred i jedan stup vatre iza grada. Progutala je sve i diše, duboko unutra i smiruje se. Prati ga dok umire i stapa se s crtom položenom na pustaru, prati ga dok posprema zrnice na svoje mjesto, prati ga dok staje i uvlači se u zemlju, unazad.

Kada se prašina spustila, između njih i planina više nije bilo ničega.

Elsie je plakala bez jecaja i posjednuta na starom zardalom vjedru, više no ikad nalikovala tužnoj krpenoj princezi iz Dunn-Lewisova izloga.

- Mogli bismo krenuti sada - prošapće Kapetan Steelheart. Pokazao je na jedva vidljivi

puteljak što je u sumrak vodio pored golubinjaka. – Ne može biti toliko mračno, a kući ćemo stići točno na doručak.

Elsie ga pogleda dok su joj se niz lice cijedile dvije okrugle suze.

– Vjetar ih je odnio, Sean; i Conn, i kuhinju, i dimnjake, vidjela sam ih kako lete, odnio ih je, odnio, i ničega više nema – zajeca.

– Elsie... – dječak prstom nespretno sustigne sporu srebrnu kap prije nego se odvojila od djevojčina obraza. – Elsie...

Noć je oko njih narastala veća od ijedne pustare koju je ikada vidio i on osjeti kako mu od njezine dubine ponestaje riječi.

– Ne može biti tako loše... ti i ja... možemo... tu je i Rick... i golubovi...

Dječak se na trenutak poguri pod teškim teretom sjene koju je na njih bacalo tamno snjegovićevo tijelo, a onda se uspravi, prkosno otirući ruke o hlače.

– Ne može biti loše. Ovo je mjesto na kojem ćemo provesti noć, a sutra ćemo stići Conn pa makar za njime morali trčati sve do planina.

– A što ako ne bude sutra? – djevojčica mu više nije mogla vidjeti lice i dječak u sebi po prvi put zahvali mraku. – Ako...

– Nešto ćemo već napipati – reče i u tami je prihvati za ruku.

Hladnoća metalne konstrukcije iza njegovih leđa tjerala ga je da se drži uspravno, a okrugle oči golubova oko njih palile su se i gasile poput zvijezda što ih namjeravaju pratiti dovijeka.

TRAVA

U Wyzzovu snu trava je bila visoka.

Dopirala je sve do nekakve tamne ograde u daljini, a Wyzz nije bio siguran je li to šuma ili obzor. Sunce se zadržavalo na površini, a u dubini... U dubini su bile sjene i Wyzz. Sklupčani.

Mirisala je zemlja. Vlažno.

- Tako je biti korijen - pomisli.

Ni čizme, ni hlače, ni rukavi nisu mu bili jasni i on se tiho nasmije. Na dnu trave ništa mu ne odgovori pa on smijehom pokuca opet, i opet, sve dok se stabljike nasmijane ne uskomešaše i uzvратиše mu laganim dodirima. Ipak, sunce je zvalo i Wyzz se odvoji, izroni iz zelenila na svjetlo.

- Hej! - bilo je svijetlo. Jako svijetlo. Svjetlo.

Sjeti se da negdje ima kapu sa štitnikom.

- Možda u travi?

A opet, virila je samo glava.

- Samo glava izvan trave znači samo glava nije trava. A glava je mala - Wyzz je bio zadovoljan. - Kad si dolje sve je tvoje... To je reklama!

Bio je čak siguran da ju je izgovorio, ali ništa se nije čulo.

- Trava je bolji vodič.

Sunce je lizalo visoke zelene stabljike i Wyzz se obazre oko sebe. Gledao je tako sve dok nije nestalo reklame, kape, štitnika i dok sve nije postalo stvar samo njegova, zelenih vrhova i sunca.

Ali trava... Vukla ga je za nogavice, odozdo, mamila, hej...

- Bolje od Buda - učini mu se da glas dopire odnekud, odnekud.

Gazda je virio iz zelenila i onako glavat, bez tijela, Wyzzu se učini nekako vedriji. Trava je dolje kod njega bila viša i vlati su mu klizile preko čela brišući bore.

- I od Heinekena i od gaziranog.

Nešto je Wyzza škakljalo. Nešto mu se poput mjehurića penjalo uz prsa i on shvati da je to Gazdin glas. Gazda mu se nasmije i Wyzz oko sebe osjeti jezičce njegova smijeha.

- Trava je bolji vodič.

Sunce je udaralo u oči. Bez štitnika.

- A vi za mnom? - Wyzz se nasmije.

- A ti za mnom? Ja za sobom - trava se od Gazde širila prema njemu ili se to, odsjaja radi, samo tako činilo.

- Nego, znaš li koliko je sati? - Gazda zaškilji na nebo.

- Jedanaest?

Wyzz pomisli kako Gazda negdje ispod površine odmahuje rukom.

- Nema veze... Nema veze.

Trava je bila uporna; smijala se nečemu ili ga je dozivala. Želio je još malo biti s Gazdom i suncem pa je otrese. Lagano.

- A muhe?

Gazda se nasmije.

- Ah, muhe... Zuje. A ti, čuješ li ovu travu?

Wyzz osluhne. Samo palacanje. Na površini.

- Ništa... Ne čujem.

- Još si ti zelen - Gazdin ga pogled susretne, a onda odluta, gore.

Na trenutak, sunce ga zakloni.

Kad se pojavio, Gazda je bio zagledan u nebo, čvrsto, dugo, kao nekada u muhe.

- Znaš, možda bi ti trebao dolje - progovori. - Ovdje će uskoro nešto pasti.

- Nebo?

- Aha.

Dan je bio vedar. Najvedriji.

- A vi?

- Ja moram vidjeti. Osim toga...

Trava je zvala, bučno, jako.

- Osim toga, ne bi ti bilo zanimljivo.

Gazda zašuti.

- Mogli bi ostati ovdje. U travi. Sve je tvoje... dolje - reklama bljesne naglo, brzo, nestane.

- Nije stvar u tome...

Wyzz pogleda u nebo. Nije se micalo. Oblak je bio jedan jedini i Wyzzu se nije činio sposobnim ni za što.

Osjeti kako se smanjuje. Trava ga je ljubila, razodijevala. Prije nego potone, htio je pozdraviti Gazdu, ali...

Ionako ga je očekivao dolje.

Nebo je palo dok je listao. Moglo je biti podne.

Zatim je čuo brujanje u blizini. Čuo je motor kako dolazi. Da mu je bilo do zaklinjanja, mogao bi se zakleti da je crven i velik. Njemački. Trave su bučale.

Što se zvuk više približavao, Wyzz ga je zaboravljao sve brže i brže. I bolje. Na kraju krajeva, bilo je podne i sve je ponovo počinjalo.

POSAD OKO PONEDELJKA

I da će nas jednom, nakon ovoga života,
probuditi strašno ječanje truba?
Oprosti, Bože, ali ja se tješim
da će početak i uskrsnuće svih nas mrtvih
najaviti jednostavno kukurijekanje pijetla...

V. Holan, Uskrsnuće

I

U Panamatti čovjeku znaju reći: najprije se, dragi moj, u čizme uvuče general Caldwell, a onda može i pijetao zakukurikati – i to je točno, iako se nitko ne ustaje ni približno toliko rano da čuje kukurikanje, a kamoli vidi bose noge generala Caldwell.

Istini za volju, “general” Caldwell i nije bio nikakav general.

Za čitava svoga života, od rata nije vidio ništa osim sjajnog, tvrdo uvezanog kompleta “Sjećanja majora Fitzpatricka, topnika junačke pukovnije” i slike “Chinasky jaše u slavu” što se, uokvirena sparšenom trobojnicom, kočila na najvišoj polici ormara, a spuštala samo kada bi kome od Caldwellovih palo na um da sa slika obriše prašinu.

Ali i pored toga, pa čak i usprkos tome što je na barut kihao, a sačmu nalazio samo u nedjeljnim pečenkama, Eliah Caldwell je život znao nepogrešivo, toliko nepogrešivo da se prevari svega nekoliko puta – i to nikad oko duga, ženidbe ili pijetla, dok je još bilo kladenja, dok ga sam General nije zabranio.

Pored svih ostalih vrlina što su ga bez sumnje krasile, General je, a to je ovom prilikom važno napomenuti, posjedovao i onu osobitu vrstu razboritosti, osobine koju ljudi – ne samo u Panamatti i ne sasvim pogrešno – često povezuju sa zdravom pameću, pa ako na kraju svemu dodamo i to da je bio visok, koščat i težak dobrih devedeset kila, uračunamo li uz to i prodorne, hladne, čeličnoplave oči – postaje jasno zašto je čin generala došao tako prirodno i tako prirodno bio prihvaćen, da nikakvih papira, formulara ili dodatnih obavještenja o cijeloj stvari nije trebalo biti. Tako se to, naime, bar što se generala Eliaha Caldwell tiče, tih dana radilo u Panamatti.

Ipak, ni to nije sve. Možda najvažnije od svega bilo je to da je General, ma što to ondje, usred Debelog Ničega značilo, bio čovjek s ambicijom, i od svih drugih, u svakoj vrsti spreman odskočiti više barem za dobre dvije-tri glave. Bio je gradonačelnik i izborni sudac s mandatom od dvadeset godina. Kada je stari Joshua Barnes umro, kandidirao se za šerifa i imao sve izglede da na jesen stavi značku u džep. Istina, da je bio naročito obljubljen – nitko se nije mogao sjetiti, ali, potvrdit će vam to svaki prolaznik na ulici Franklin ako ga dovoljno jako povučete za rukav, sasvim ga sigurno nisu ni mrzili – jednostavno, Eliah Caldwell je bio previsoko da bi se njime razbijala glava.

Uz njega, govorili su, čovjek je noću kućna vrata mogao ostaviti otvorena, popiti pivo do deset, kod Meyera do ponoći, i živjeti život.

Govoreći o pogreškama, General je imao tri sina od kojih ni jedan, a ovdje njegove riječi navodim doslovno, nije vrijedio potrošena sjemena. U onih tridesetak ljeta što ih je okrug, Panamatta i čitava njihova obitelj znala, Starkey, Buck i Paris Caldwell stigli su na neki neobjašnjiv način zaluditi gotovo svako žensko čeljade između Conna na sjeveru i Yope na jugu, protutnjati svim okolnim cestama i prašnjavim putovima, a onda, kao da im ni to nije bilo dovoljno, razbiti dva Generalova Buicka, drvenu ogradu i štagalj Marra McDarmonda, a na kraju, bez osobite grižnje savjesti, i nos Josha Barnes a kad ih je ovaj nakon svega pokušao strpati u buharu. Stvar je uistinu postala ozbiljna onoga dana ili, prije će biti, one noći, kada je Paris u crveni kabriolet pastora Van Winklea ugurao njegovu debeljuškastu domaćicu, nagazio na gas pa s njom oko vrata i tisuću plamenih anđela iza leđa, odjurio onamo kamo ga ni najbolja karta okruga neće moći slijediti.

A ako je povjerovati zajedljivcima, mutikašama, i onima koji radije od svega gledaju kako propada vrlina, prije nego li se sutradan zauvijek izgubi iz Panamatte, dobri će pastor drugu polovicu one iste nesretne noći uzalud provesti pred tvrdim vratima u ulici Franklin, čekajući pijetle da zakukuriču ili bijele tabane Generala Caldwell a da se, noseći na sebi veličanstveni ostatak, pojave pred njim, ispričaju mu se i zajedno s njime valjda izmole zdravomariju.

Bio je to Božji znak, tvrdio je na posljednjoj propovijedi Van Winkle, da se preostalim momcima Caldwell napokon stane u kraj. Ako je pritom i spominjao Starkeya i Bucka, debeli konopac i još deblju bukvu kraj onog McDarmondova štaglja, neka mu se ne uzme za zlo – rumena domaćica je ipak, složile su se toga poslijepodneva uz šalicu čaja gospođa Berry i gospođica Ny, baš kao i ušćuvani crveni kabriolet, bila ponajprije Božje vlasništvo, pa ako si je pastor zbog gubitka tog vlasništva i dopustio mrvu neumjerenosti, sigurno je da je, u

nebeske stvari najupućeniji, baš on najbolje znao zašto to radi i vrijedi li oko svega razbijati glavu. No, bilo kako bilo, na sljedećoj ga propovijedi nije vidio nitko i briga oko mjesnoga duhovnog života, po nekom prešutnom sporazumu i bez veće licitacije, bezbrižno je, u košarici i zamazanim pelenama, ostavljena pred jednim vratima u Panamatti za koje se znalo da će joj se otvoriti – pred istim tvrdim vratima generala Caldwellla.

A, vjerovali ili ne, prvo što će General učiniti da umiri sve one koji su još sumnjali u njegovu sposobnost da s Van Winkleovim zajmodavcem spretno saobraća u ime nekoliko stotina duša, bit će da u tri dana oba svoja preostala neukrotiva sina oženi, i to bogato, vraćajući od tog miraza crkvi automobil, ako se već za pastora i domaćicu više ništa nije moglo napraviti.

Osim toga, pri pogledu na raskošna kožna sjedala i sjajnu karoseriju Pontiac *de luxe* kojim je General zabrinutom općinstvu čak tamo iz Conna dovezao miran san, čitava je Panamatta jednom za svagda morala priznati da su svi računi s Nebom izravnati, ako ne i preplaćeni, jer ako je Bogu, govorili su, i moglo goditi da ima domaćicu, teško da bi u blizini našao ikoga trijeznog, spremnog da mu za nju ponudi više od rabljenog Dodgea.

I tako je priča o Generalovoj stručnosti, bar što se Panamatte tiče, dobila svoju točku i svoj kraj. Ali kako su, možda se pitate, stvari stajale s vjerom generala Caldwellla?

S punom odgovornošću tvrdim: više od svega, general Caldwell je vjerovao u Boga! Njega je, doduše, zamišljao, ako nam je dopušteno zaviriti u ono u što General nikada nikom nije ni pomislio dopustiti da zaviri, kao RED i poredak, i nekakvu savršenu harmoniju koju je sebi predstavljao savršenim konstrukcijama od konzervi u Meyerovoj trgovini mješovitom robom. Samo idealnim, ako shvaćate o čemu pričam. I što se toga Boga-Reda tiče, general Eliah Caldwell bio je u čitavom okrugu najgorljiviji vjernik, jedan od onih koji bi u svojoj vjeri lako mogli pretjerati i zauvijek izgubiti besmrtnu dušu zaljubivši se u kakvu preciznu kuckalicu, tipkalicu, ili moćnu, nauljenu Fordovu mašinu.

Ali, daleko mu kuća! U dugom životu što će ga proživjeti, general Eliah Caldwell nikada neće ni primirisati tako preciznoj kuckalici, tipkalici, niti toliko nauljenoj moćnoj Fordovoj mašini, i svatko koga su posljednje rečenice zabrinule, može radi duše toga valjanog momka biti spokojan barem koliko i radi svoje.

Ali jedno iskušenje, ili dva, ipak su čekala Generala...

Bio je to dan kada je Starkey, najstariji Generalov sin šutnuo zelenosmeđeg pijetla daleko preko ograde, pravo na glavnu ulicu, i na mjestu ga ubio. Onda je u preostalom Generalovu

Buicku izletio iz Panamatte kao da mu pod repom pušu svi vrazi pakla ili kao da ga negdje niz cestu čeka kakav važan posao, što je s obzirom na ono što je General o sinu znao, bilo prilično nevjerojatno. Ono još nevjerojatnije bilo je to da se čitava stvar događala u pet prije podneva, što će reći izjutra, što će, na kraju krajeva, reći: u sam cik zore, kojoj Starkey dotada valjda nikad nije ni vidio lica. I sva je prilika da je General već tada, navlačeći čizme, predosjećao, znao, da s takvim jutrom dan ne može biti običan ma postavio se ti na glavu, jer kako smrdi s početka tako će i u sredini, a kako ti zasniva na svadbi, svirat će i na sprovodu – i slično, što je sebi u brk mrsio više da se podjari nego zato što bi vjerovao da će nešto UISTINU izmaći kontroli i okrenuti se tako da ga on ne bi mogao dobro i pošteno preokrenuti, spretno i lako, baš kao neku Meyerovu konzervu s grahom.

Onda je u kuhinji, kao i svakog jutra, posrkao vrelu kavu ne čekajući da se talog spusti, spržio dva jaja i pojeo ih velikim zalogajima, dok mu se u dnu želuca širio dobro poznat osjećaj mučnine što ga je liječila od posljednjih krmeljivih krpica sna i spremala za još jedan ne-popusti-nimalo dan u vražjoj, pospanoj Panamatti.

- Jednog jutra govnašta jaja će me ubiti – pomisli najozbiljnije General odmičući se od stola i odnoseći šalicu i tavu do sudopera.

Kada se vratio, ponovo sjedne, podigne čizme na stolac pazeći da ne zagrebe već načetu lakiranu površinu i zagleda se kroz prozor.

Sunce se, činilo mu se, za pustom pomaljalo pomalo nevoljko i on se tko zna zašto prisjeti ofucanoga šeširskog kunića što ga je na panamatskim nedjeljnim zabavama izvlačio pogrebni Woo, zaudarajući na znoj i formalin i dijeleći prestravljenosti djeci karamele koje se kasnije nitko nije usuđivao pojesti.

- Woo i njegov zec – General se u sebi nasmije i na tren zaboravi preteški kamen što mu se smjestio na želucu. – Mađioničar Woo i mrtvačke karamele.

Tih nekoliko sati što ih je na svijetu provodio posve sam, zavaljen na stolcu i zagledan u tihu, treperavu pustoš preko koje su, hitre poput tavanskih životinja, nečujno pretrčavale jutarnje sjene, za Generala Caldwellia bili su nekakvo čudesno, tajno, i od svega ostalog odvojeno vlasništvo. Nešto – znao je s ponosom pomisliti – što mu nije pripadalo po zaslugi, nego po sreći, a onda, bolje je reći, što mu uopće nije pripadalo, nego mu je samo dano na čuvanje, posve slučajno, ali sretno, da, u svakom slučaju izuzetno sretno... Ipak, jutro je ovaj put umjesto njega započeo Starkey i pri pomisli na njega, mrtvoga pijetla i posljednji čitavi

Buick General se od muke strese, čizmom sa stolca odbije veliki komad laka i požuri misli skrenuti na ofucanog zeca i sive karamele pogrebnika Wooo. Učini mu se da čuje plač.

- Ne.

Sunce se zapetljalo u paučini na rubu prozora i on svrnu pogled da bi mu dao vremena da se izvuče. S poda dohvati strgnute komade laka i smrvi ih pod prstima. Bili su sitni i svjetlacavi kao inje. Učini mu se da se na njegovu dlanu stanjuju još više, da nestaju ili se pretvaraju u pepeo.

- Ovih bi dana trebalo nalakirati stolce.

Odněkud odjeknu dug, isprekidan jecaj. Prenuto, sunce se s mukom odvoji od okvira i na oknu odskoči za puni centimetar. Plač je ovaj put bio glasan i dopirao je odnekud iznad njegove glave. Bio je siguran da ga čuje.

- Nabaviti poštenu lak.

General Caldwell se lagano kucne po koljenu, ustane i požuri uz stepenice.

II

Prostrana djevojačka soba svojim je jedinim okom, neobično velikim prozorom bez zastora, gledala na zapad, ulicu Reeves i neizbježnu pustaru koja se, ispružena sve do planina, negdje u daljini pretvarala u crtu tanju od stisnutih usnica Generala Caldwell. Pred izlozima ulice Franklin zadržano, sunce je u nju ulazilo kasnije nego u druge dijelove kuće, ali kad bi se, nešto prije podneva, napokon smjestilo na debeloj vunenoj prostirci što je svakoga jutra dočekivala bose tabane Generalovih unučica, ostajalo bi tamo sve do kasnih poslijepodnevni sati, sve dok ga, navlačeći se jedni preko drugih, ne bi otjerali nevješto prikriveni zjevovi i čisti ovratnici mekih snježnobijelih spavaćica.

Ako je vjerovati najutjecajnijem panamatskom čaju, gospođi Berry i gospođici Ny, soba je sve do onog znamenitog popodneva kada je Margaret Midge-Caldwell na reveru Buckova kaputa pronašla dugačku crvenu vlas, a General odlučio da će najbolje biti da se "sad, kad već nemaju majke" o unukama brine on, bila zaključana punih dvadeset godina, još otkada je iz nje, laka i prozirna poput vjenčаницe, iznesena Laura Ruth Caldwell, generalova pokojna supruga.

Zašto je od svih drugih soba u čitavoj Generalovoj kući za smještaj djevojčicama izabrana baš ova, nitko pouzdano nije mogao reći, ali neka ostane zabilježeno da je, zazivajući pred san Svetu Eulaliju, gospođa Consuelo, stara domaćica Caldwellovih, prije negoli za ikoga drugog molitvu izgovarala za dobru señoru Ruth, koja je zajedno s djevojčicama, glasovima i smijehom, u svoju sobu, a tako i kuću Generala Caldwell, nakon tolikih godina napokon vratila cvijeće.

I zaista, na veliko čuđenje Eliaha Caldwell koji je na takve stvari obično odmahivao rukom ili slijegao ramenima, nova je djevojačka soba, kad god bi joj se netko približio, već s vrata snažno zamirisala na bagrem i jorgovan, maslačak i mak, a potom i na sve ostalo nevidljivo cvijeće koje se, što ga je namjernik više pokušavao slijediti, vještije skrivalo po ormarima i bolje uplitalo u tople djevojačke veste. Generala je – nije se stidio priznati – to nedodirljivo bilje isprva plašilo, zatim zbunjivalo, da bi se na kraju, kada od njega već nije mogao pobjeći, u kući toliko udomaćilo da je malo nedostajalo pa da ga i sam Eliah Caldwell ne počne tražiti samo zato da bi ga zalio ili počastio osobito dobrom gnojnicom.

Ovoga jutra, međutim, General je kroz gustu lavandu prošao ne obazirući se i mirisi se, uvrijeđeni, skupiše u klupko i otkotrljaše ispod širokog kreveta. Na njemu je, umotana samo u tanku spavaćicu, sjedila Bette, starija od Buckovih kćeri, gledajući ga i u naručju držeći nešto sitno i uplakano, nešto što je Generalu onaj kamen u želucu stislo, gurnulo nadolje, a onda ga začuđujućom silinom zavitlalo gore, u glavu, grlo ili nešto još uže.

- Ššššš... - General prošapta kao da umiruje sama sebe. - Ovdje sam...

Čitav dugački trenutak nitko mu ne odgovori, a onda prostoriju poput pucnja, pred Generalom rastjerujući malaksale mirise, ponovno ispuni plač.

Sunce je još plesalo na paučini kuhinjskog prozora kad se General u tri koraka spustio do kuhinje i na vatru stavio lončić s vodom za čaj. Zatim je, trudeći se da ne poremeti raspored koji je stvarima u noćnom ormariću dala gospođa Consuelo, potražio kutiju s lijekovima, a kad ju je pronašao, u njoj pokušao naći nešto za što mu se činilo da ide uz čaj i vrućicu. U žlici šećera pažljivo je smrvio debelu bijelu tabletu, ulio čaj u šalice, a tek kad je i to bilo gotovo, kratko ali odlučno pokucao na vrata sobe u kojoj je spavala kućedomaćica.

Dok ju je čekao da se odjene, General sjedne kraj prozora i zaškilji na pustaru. Pustoš je bila jednako mirna, a činilo mu se da se ni zapetljano sunce u oknu nije pomaklo za više od pola pedlja.

Grč nelagode što ga je osjetio ušavši u djevojačku sobu polako ga je napuštao i General se u sebi kiselo nasmije čvoru koji je još osjećao u grlu. Zadrži dah i osluhne. Zbrinut između ladica i ormara, glatkih posezanja i pronalaženja, ponovo oćuti kako se u prostor oko njega vraća i u predmete polako ulazi nakratko izgubljeni red.

- Dobro jutro, Generale - reče mu domaćica dok je stružući papučama prolazila iza njegovih leđa. - Gdje gori.

- Nigdje gdje nas dvoje ne bismo mogli ugasiti, gospođice Escoda - General ustane, korakne do sudopera i dohvati se šalice. - Ali jutro nam svakako valjati početi iznova. Otiđite po Saula Winsleta i recite mu da ga trebam na čašici kruškovca. Recite mu neka ponese i torbu jer je jedna Generalova princeza bolesna. Što se prije vratite i prije ga isporučite, ranije ćete u krevet.

Kratkim pokretom prekine gundanje i zapitkivanje kućedomaćice i lakim se korakom zaputi prema djevojačkoj sobi. Osjećao je kako mu se u do maločas satrveno tijelo ponovno vraća snaga. Kada se još, ne prolivši ni kapi, uz stepenice popeo s dvije do vrha napunjene šalice, bio je uvjeren da će stvari ako im se malo pripomogne i same skliznuti na svoja mjesta, da jedino treba pričekati i vjere imati koliko zrno gorušice pa da dan, a s njime i sve ostalo, skrene u poznato, a onoga plača nestane kao da ga nikada nije ni bilo. I upravo u tom se trenu sunce kao otpušteno s neke nevidljive uzice kroz široke kuhinjske prozore pred Generalom prospe prostorijom, a on osjeti kako mu otamo, izvana, netko namiguje i laganim smiješkom nećujno daje za pravo.

III

Kada je liječnik izišao iz djevojačke sobe, General mu namigne i daje znak da pođe za njim. U knjižnici, mjestu na kom su njih dvojica sve do smrti Generalove supruge znali provoditi poslijepodneva igrajući šah ili pijuckajući slavni Generalov kruškovac, čekale su ih dvije napunjene čaše, jutrošnje novine i tek načeta boca.

General u prostoriju propusti liječnika i za njim zatvori vrata.

- Sunce se još nije pomaklo, a Delfini su već izgubili - nasmiješi mu se dok su sjedali svaki u svoj kožnati naslonjač. - Sreća što se više ne kladim.

- Generale... - Saul Winslet otare znoj što mu se obilato skupljao na čelu, napne se kao da će

ustati, pa omlitavi i odustane, pogledom uranjajući u šare na tustom tepihu.

- Loše je, Eliah - procijedi. - Jako loše. Ne znam što je, ali ne izgleda dobro.

General ne odgovori ništa. Neko je vrijeme zurio u oznojenog muškarca koji se vrpolio u naslonjaču, a onda, kao da time raspetljava nekakav prastari čvor, noktom rastreseno zagrebe o zeleno staklo čaše.

- Ne krivim te za njezinu smrt, Saul - reče napokon. - Ne zamjeram ti što je Ruth umrla, ako te to muči.

Mlakim pokretom prekidajući liječnikove prosvjede General ustane i otisne se do prozora. Dok je razmicao zastore, prizemljeno mu sunce promigolji između ruku, utiskujući u zidove palce mekog zemljanog svjetla.

- Otkako je nema... Razmišljam, posljednjih dvadesetak godina... Razmišljam o tome kako joj možda nisam pružio sve što sam mogao... Kako sam je trebao paziti više, odnekud dovesti boljeg liječnika, stvoriti bolje lijekove - General se tiho nasmije. - Možda čak i završiti medicinu umjesto tebe... Razmišljam o tome kako sa svim onim životom kojeg je imala nije mogla nestati tako naglo, tako nenadano, bez ikakvog... - Generalova ruka zadrhti odlažući čašu na glatku površinu stola. - Grizem se pomišljajući na sve ono što se dogodilo protiv mojih mogućnosti, protiv *moje* volje... ali nikad, nikad, nikad, Saul... vjeruj mi, ni jednom u ovih dvadeset godina nisam pomislio da je njoj nanesena neka nepravda... Čak i kad je bilo užasno teško znati koliko si nemoćan, sam, koliko odjednom ne vidiš i ne razumiješ sve ono... Nemoj me krivo shvatiti, ali koliko god da sam je volio, koliko god ona željela živjeti... Koliko god ti dobar ili loš liječnik bio... Nitko od nas... Nitko nije mogao učiniti više ili manje od onog što je učinio... Smrt... Njezina smrt... Svemu tome mora postojati neko objašnjenje, kvragu, pa čak ako ga ti i ja sa svom svojom šahovskom pameću ne možemo dati niti zamisliti u tisuću godina.

General okrene leđa liječniku navlačeći zastore i načas obojica ostadoše teško dišući u toplom polumraku prostorije. U predsoblju, pred vratima knjižnice, začu se žagor i pucketanje parketa što se ugibao pod nečijim koracima. Netko nestrpljivo pokuca na vrata. Kada je General ponovo pogledao liječnika, na licu mu je lebdio onaj isti čvrsti osmijeh zbog kojeg Saul Winslet u isti mah osjeti i slabost i olakšanje.

- Ne želim raspravljati o stvarima koje ne razumijem, doktore, ali ako cijeli dan provedeš ovdje znojeći se, trebat će mi sljedećih dvadeset godina da si ponovo objasnim sve ovo što

sam ti upravo rekao. A dvadeset godina nemamo. Ni ti ni ja, zar ne, Saul?

Dok su uska liječnikova ramena nestajala u cimetnoj tami predsoblja, Eliah Caldwell zastane na vratima knjižnice. Pred njim je, na prsima gužvajući široki pusteni šešir, stajao muškarac čije crte lica General u mraku nije uspijevao razaznati.

- Generale... - progovori muškarac isuviše žustro nabijajući šešir na glavu. - Hitno je.

Eliah Caldwell još se jednom, što je tiše mogao, primakne sobi u kojoj su liječnik i domaćica njegovali djevojčicu, zagrebe i kucne po odškrnutim vratima ne bi li im privukao pažnju, ali kad ga ne čuše, polako se, unatraške, iskrade u hodnik. Po praznom, odsutnom liječnikovu izrazu nije mogao naslutiti previše, ali ga namršteno lice domaćice natjera da se zabrine. U njegovoj sobi, na donjem katu, spavala je Bette i General si obeća da ga poslovi u Panamatti, ma kakvi bili i ma o čemu se radilo, neće zadržati više od pola ure. Otiđe do kupaoalice i pogleda se u ogledalu. Izgledao je umorno i iscrpljeno. Ispod nosa i po usukanim obrazima u onih nekoliko jutarnjih sati počele su mu probijati neuredne srebrne čekinke kao nakon probdjevne noći i on odjednom pod prstima osjeti starost. Zagrabi vode iz ulubljenoga limenog lončića što je stajao ispod ogledala i umije se. Nećak Joshue Barnes a kojeg su poslali da ga dovede čekao je u primaćoj sobi i General ga je mogao čuti kako korača po prostoriji i bez sluha zvižduće neku koračnicu. U onih nekoliko riječi što mu ih je dopustio izgovoriti dok su prolazili hodnikom, od knjižnice do primaće sobe, General je shvatio samo to da se u gradu nešto kuha i da, kao uostalom i uvijek do sada, od njega očekuju da za njih vadi kestenje iz vatre.

- Panamatta.

Na trenutak pomisli da su u sve opet umiješani Starkey i Buck i smrknu mu se pred očima.

- Trebalo ih je zatući dok su bili mali.

Kroz prozorčić kojim je kupaoonica gledala na ulicu, do njega je dopiralo promuklo kukurikanje pijetlova. General pogleda na sat i strese se.

- Sve je otišlo kvragu.

Otare lice ručnikom i niz hodnik se zaputi u taktu pokvarene koračnice.

Gomila je iza Meyerova dućana okružila mladića u prljavom plavom kombinezonu i General shvati da čekaju samo na njega.

Momku kojeg su stjerali u kut moglo je biti osamnaest godina i nije sličio ni na što. Na uskom bubuljičavom licu, od sljepoočnice do sredine obraza protezala mu se ružna ogrebotina, a rijetko paperje brade ispod nosa bilo umrljano sigama skorene sline. Već iz daljine, Generalu je zamirisao na strah i nemoć, i on prokune Panamattu, svoju lakovjernost i široki šešir Samuela Barnesa.

- Tome bi momku valjalo dobro istrljati uši i poslati ga kući - promrmlja General ni sam ne znajući misli li na sebe, mladića ili nećaka pokojnog šerifa.

Osim gomile oznojenih muškaraca na ulici nije bilo nikoga. Bilo je vruće iako se sunce jedva nadvirivalo iznad krovova, a jedino što se čulo bila je škripa Generalovih čizama i mladićevo kašljanje. Visok i prav, General se zaustavi pred zaprašenim ljudskim prstenom, otvori ga jednim pokretom ruke pa se gotovo i ne hoteći nađe nasuprot mladiću. Gomila zažamori, a netko ga u prolazu, ohrabrujući, dotakne po ramenu.

- Onda? - progovori. - Što se događa, sinko?

Usred uskog, zbijenog obruča od ramena mladić je stajao žmireći, nepomičan i pogrljen, a onda se uspravi, nasmiješi i pogleda Generala kao da ga odnekud poznaje.

- Nisu ti rekli? - mladić se nakašlje, a u glasu mu zatitra podsmijeh. - Ni tebi? Zaista živite na kraju svijeta...

Nešto ga ponovo natjera u smijeh.

- Trebalo je proći čitavu pustaru da bi se došlo do tebe, a onda me dočeka ovo... - vrškom prsta dotakne svježu posjekotinu na licu pa ga uperi u ljude što su ih okruživali. - Pravi odbor za doček.

Zažmiri i okrene lice prema suncu.

- A vijesti i nisu tako loše.

General osjeti kako gomila iza njegovih leđa mrmori, skuplja se i prema mladiću ga gura dahom, pogledom, stotinama nevidljivih dodira.

- Kakve vijesti?

Mladić zaškilji, promatrajući ga ispod sklopljenih trepavica.

- Na primjer... Da ste došli do kraja. Da više neće biti sunca. Da sutra počinje zima i da će trajati najmanje milijun godina... Nešto kao vječna vremenska prognoza za Panamattu i ostatak svijeta, veliki godišnji odmor, posljednji dan za jahanje na valovima... Mhm, otprilike to.

Mladić širom otvori oči i znatiželjno pogleda Generala.

- Razumiješ?

Nastade tajac. Na licu visokog muškarca nije se moglo pročitati ništa, ali onih nekoliko sekundi što ih je prošutjeo svima se učiniše duže od čitavoga predugog jutra. Kada je progovorio, Generalov glas zazvuči čvrsto i ravnodušno, kao da ne očekuje odgovora.

- A ti ideš okolo i pronosiš radosnu vijest. Pješice?

- Donio me vjetar - mladić se nasmiješi. - Izdaleka. A tebe?

- Mene su donijele loše vijesti. Vijesti da jedan balavac ide unaokolo i dosađuje ljudima koji bi trebali sjediti doma i raditi svoj posao... Koliko god taj posao bio glup i koliko god oni bili glupi.

General glavom pokaže prema gomili.

- Možda to svoje o kraju možeš prodati negdje drugdje, ali ovdje ne. Ne danas. Ne meni. Razumiješ, sinko?

Na nesigurnom jutarnjem svjetlu, onako tvrd i uspravljen ispred mladića, General se činio neobično lijep i vedar. Iza njegovih leđa gomila se uzburka, zadrhti, a onda splasne, smirena. Netko se nasmija.

- A što se toga godišnjeg odmora tiče... dužeg od onog što ga ovi dobri ljudi imaju u Panamatti... pod kapom nebeskom vjerojatno ne bi mogao ni naći.

Za rep se posljednjih Generalovih riječi uhvati hrapavi zvuk motora, a na kraju ulice zavijori oblak rumene prašine. Za nekoliko trenutaka pred njima se zaustavi Samuel Barnes za volanom prašnjavoga crvenog automobila.

- Parkirao ga je kod stare pumpe - reče otvarajući vrata i izbacujući noge van - Mali vrag me je pošteno oznojio, a vi ste, Generale, ponovo bili u pravu. Ni nekoliko kilometara. Dečku se nije dalo pješaćiti, a vjetar koji ga je donio srećom je imao ključeve u volanu.

Nasmije se. Muškarci se rastrčase oko automobila podvriskujući i udarajući šakama po prljavoj karoseriji. Netko u prolazu gurne mladića i sruši ga na pod. Netko drugi ga ugazi i mladić zacvili hvatajući se za ruku. General mu se približi i šutke ga podigne sa zemlje. Čitav trenutak stajali su sami, jedan nasuprot drugome i General je u licu mogao osjetiti teški mladićev vonj. Dječak je s mukom pridržavao ruku koja je beživotno visjela niz tijelo. Jaukne. Kad je pogledao Generala, oči mu zakrijesiše.

- Lijepo. I što to dokazuje? Ništa. Samo to da su automobili nužno zlo i da ih valja parkirati dalje. Čak i u ovom poslu. - Lice mu se zgrči. - Istina je...

General ga prekide.

- Istina je da nemam vremena za tvoje budalaštine.

Okrene mu leđa i zakorači niz cestu, prema kući. Sunce je još uvijek bilo nisko, poput velikoga grimiznog balona zakačeno za oštre vrhove dimnjaka. Mladić zvizne i kimne glavom kao da ga poziva za svjedoka.

- Pogledaj sunce! - poviče za Generalom. - Ovo je posljednje koje ćeš vidjeti!

Ljudi stadoše i ulicom odjednom ponovo zavlada tajac.

General se ni ne okrene.

- Sereš.

Njegova široka ramena odmicala su ulicom snažno i bez zaustavljanja. Mladić s čela otare pramen masne kose i vragolasto se nasmije tražeći oči gomile.

- Ako je tako... kako objasniti ovaj naš susret, sunce, mrtvoga pijetla, tvoj strah, to što si ovdje, i na kraju... njezinu bolest. Ona odlazi, to znaš... a ipak si ovdje... kako tu smjestiti sve tvoje konzerve s grahom? Generale?

Generalu se zamračí pred očima. Neka ga dugačka, tanka igla probode u želucu, prsima i on umalo ne izgubi svijest. Ulica se okretala oko njega dok je u dva dugačka koraka prilazio mladiću i obarao ga na tlo. Udarao je dok se nije umorio. Kad se podigao, pijesak oko njega bio je umrljan krvlju i slinom. Na ulici se čulo samo njegovo hroptavo disanje, ali kao da dopire odnekud, izvana. Netko mu ponudi ruku. Odgurne je. Neki mu izlog u oči bljesne trzaj reskoga svjetla i General osjeti želju za povraćanjem. Zatetura razmičući nejasne

prilike što su mu se priječile na putu. Povrati. Požuri kući. Nikad se nije osjetio jadnije.

IV

Elijah Caldwell nikada nije vidio anđela. Nije, poput nekih, imao tu sreću da mu s neba spuštaju ljestve koje mirišu na vječnost ili po njega šalju plamene kočije. Otkako je postojala, Panamattu je iz dana u dan otkupljivao sam samcat, a da ga nikada niste čuli da se žali, osim na sinove i prvenstvene poraze Delfina. Kada je trebalo, po njega bi slali nećake Joshue Barnes, zavlacili se u mišje rupe i čekali da doleti i sredi stvar, žalosno, žalosno, zar ne?

Kad se, onog dana kada je sunce zaglavilo nasred ispranoga panamatskog neba, dovukao do kuće u ulici Franklin, Cora, mlađa kći Generalova sina Bucka, već je bila mrtva. Liječnik je promrmljao nekoliko riječi sućuti ne gledajući ga u oči ili je samo otišao, General nije uspio shvatiti. Domaćica koja ga je uzela za ruku i povelu u kupaonicu da ga umije, pod prstima je osjetila zgužvani led njegova lica. General se pretvorio u sjenu i dok je ležao licem prislonjen uz obraz djevojčice, nije se moglo reći tko je od njih dvoje bio više mrtav. Stajao je nijem, a čitava je kuća odjekivala od njegova jauka. Šutio je, a u okolnim dvorištima panamatski su pijetli gubili glas nadvikujući se s onim što je ostalo od Generala.

A onda, onda je nastala tišina i trajala je možda godinu, dvije, sve dok je na vratima djevojačke sobe poput jajeta na metalnoj ploči štednjaka nije razbilo lagano kucanje kućedomaćice. General ustane i rukavom obriše natečene oči. Na dlanu i među prstima osjeti slabašni dah sljeza i kadulje. Uzdahne. Bilo je kasno. Consuelo ga je čekala pred vratima i on joj dopusti da ga ogrne iskrzanim kućnim kaputićem. Zamoli da mu priredi kadu i pribor za brijanje, a sam se spusti u kuhinju, cvokoćući i drhteći od hladnoće. Upali štednjak, na njega stavi lonac s vodom i privuče stolac bliže, da se ugrije. Dok je voda u loncu kuhala, okrene se i zagleda u kuhinju. Isprani drveni pod, stolci pocrnjeli od korištenja, napukle šalice, noževi iskrzanih oštrica, vonj začina i hrane, nauljena prašina i mrvice na mjestima gdje ih godinama nije dohvaćala ruka Generalove domaćice, sve je bilo toliko stvarno, opipljivo i kudikamo življe od svega što mu se toga dana dogodilo da General, omamljen tolikim životom, na trenutak pomisli da sanja. Dodirne vlastito tijelo i osjeti vrućicu. Tijelo. Stvari su oko njega stajale neumoljive i čvrste i on se strese pri pomisli na strogost kojom je sve te godine bio okružen. Voda provri. General u mali lončić odli onoliko koliko mu je bilo dovoljno za jednu šalicu kave, ostavljajući ostatak da se grije na laganoj vatri. Zamuti lošu, žestoku kavu i stavi je na stol pred sebe. Sunce je u prozoru stajalo, učini

mu se, na istom mjestu na kojem ga je ostavio toga jutra. Na svijetu se nije čulo ništa osim bućkanja kisikove djece u loncu na štednjaku. Pogleda na sat.

- Toliko sati, a još sam sam - reče.

Da, da; posrče gutljaj i osjeti kako mu bride usne i gori opečeno nepce. Začu korake na stepeništu.

- Generale, gotovo je - rekla je Consuelo tiho, donoseći mu čist, topao ručnik, ne gledajući ga, nestajući, ne čekajući da joj se zahvali.

General Eliah Caldwell brijao se polako, dugim, pažljivim pokretima čovjeka koji nikad u isto vrijeme ne obavlja više od jednoga važnog posla. Lice što ga je vrebalo u mutnom ogledalu još je uvijek bilo sivo i boju mu nije uspijevala vratiti ni vrela voda, ni britva, ni grubo trljanje ručnikom. Domaćica mu je priredila kupku u koju je ušao goreći od ognjice, a izašao tresući se od hladnoće, iako nije bilo hladno i iako ga je na stolčiću pored umivaonika čekalo toplo vuneno rublje, baš kao da se sprema u zimu. Dok se odijevao, u tijelu je osjećao škripanje istrošene užadi što ga je na okupu držala i umoru otimala sve te silne godine, godine što ih je proveo hrvajući se s pustarom i sanjajući sjajne konzerve graha na policama Meyerove prodavaonice. Zastane i zamisli se. Prstom na zamagljenom staklu ispiše nekoliko slova, a onda ih prešara i zaboravi. Britva je nepogrešivo skidala tragove starosti s njegova lica, ali General osjeti da ga studen što mu se toga dana uvukla u kosti neće napustiti više nikada. Na sebe obuče hlače, dvije ispeglane košulje, a kad je izašao iz kupaonice na noge navuče čizme, a na čelo šešir, skrivajući u njega vlagu mrtvih sjedina. Uzdahne nekoliko puta i drvenim se stubištem spusti do ulaznih vrata. Tamo ga je čekala domaćica. Consuelo ga uhvati za ruku i poljubi u obraz. General nešto promrmlja, blago se oslobađajući njezina stiska. Otvori vrata i nađe se na ulici. Na nekoliko metara od njega, čitava Panamatta šutke je zurila u mjesto na kojem još do maloprije nije bilo nikoga. Osjeti kako mu po prsima, ispod oboda šešira, po licu udaraju njihovi upitni pogledi, zrake zapetog, otežalog sunca. Gomila ga je čekala, nepomična, nijema, ne dišući. General obliže usne.

- Idite kući - reče. - Sve je u redu.

Na trenutak, nitko mu ne odgovori, a onda, nad Panamattom odjekujući poput huke topova koje General Caldwell u životu neće vidjeti nikada, iz mase provali mukom uzdržavani uzdah. Zrak zabridi od olakšanja, a ljudi se pred njim u trenu počеше rasipati žagoreći, zadirkujući, dovikujući jedni drugima, smireni i zadovoljni. Sunce zadrhti i lako

odskoči iznad krovova. General na ulici učas ostade sam, a u noći koja je uskoro zaleгла na pustaru, Panamatta je svijetlila poput žarulje na novogodišnjem drvцу, kao da je na čitavom svijetu više ne može ugasiti nitko, ništa i nikada.

Roman Simić

Rođen je 1972. u Zadru. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu završio je studij komparativne književnosti i španjolskog jezika. Urednik je književnog časopisa *Relations*, umjetnički direktor Festivala europske kratke priče. Kao prozni pisac uvršten je u više antologija i pregleda hrvatske proze 90-ih, a priče su mu prevođene na desetak jezika. Zaposlen je kao urednik u izdavačkoj kući Fraktura.

Objavio: *U trenutku kao u divljini* (poezija, 1996); *Mjesto na kojem ćemo provesti noć* (priče, 2000); *U što se zaljubljujemo* (priče, 2005); *Nahrani me* (priče, 2012).

Knjiga priča *Mjesto na kojem ćemo provesti noć* prevedena je na poljski (2003) i slovenski (2004). Knjiga *U što se zaljubljujemo* dobitnica je nagrade Jutarnjeg lista za najbolju domaću proznu knjigu u 2005., a prevedena je na njemački, španjolski, slovenski, makedonski te objavljena u Srbiji. Knjiga *Nahrani me* prevedena je na njemački jezik, njome je osvojio nagradu Kiklop za najbolje domaće književno djelo godine 2012., dok mu je za jednu od priča iz te zbirke dodijeljena nagrada Večernjeg lista Ranko Marinković.

Biblioteka Online

knjiga 21

Roman Simić

MJESTO NA KOJEM ĆEMO PROVESTI NOĆ

© 2006 Roman Simić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2006, 2015

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Aleksandra David

Urednici

Krešimir Pintarić
Dario Grgić

Fotografija

© Domagoj Lozina

ISBN 978-953-6924-37-0 (HTML)

ISBN 978-953-345-246-3 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-247-0 (PDF)

ISBN 978-953-345-248-7 (MOBI)

Prvo izdanje

Naklada MD, Zagreb, 2000.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture Republike Hrvatske.**

